

KÁRTÉRÍTÉSI ÉS BIZTOSÍTÁSI JOG

Az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület elektronikus folyóirata

IV. évfolyam 1. szám – 2022

Beköszöntő

Tanulmányok

- Mátyus András : A sérelemdíj funkcióanalízise
- Pataky Tibor: A konszolidált gépjármű-biztosítási irányelv módosítása

Szemelvények az ítélkezési gyakorlatból

- Máshol nem publikált határozatok
- Publikált határozatok (EuB, BH, ÍH, BDT)

Közlemények, hírek, események

- Tanulmány a Róma II. rendelet alkalmazási gyakorlatáról (2010-2020) szóló jelentés előkészítéséhez
- Szakirodalmi ajánló
- Biztosítás és Kockázat c. folyóirat 2021/3-4. száma

Könyvismertetés

- Bárdos Péter: Hargitai László: Kommentár a CMR Egyezményhez

Fórum

- Karczub Péter: Közvetítői eljárás. Jóvátétel, de kinek a javára?
- Bárdos Péter: Szomszédjogi kárfelelősség
- Kiss Ferenc Kálmán: Kárenyhítési költségek és a társadalombiztosítás szolgáltatásai

Studies and articles published between september 2019 and december 2021

Impresszum

Beköszöntő

Ebben a lapszámunkban a biztosításé a főszerep. A közölt két cikk a biztosítást érintő érdekes problémát érint. Közülük is hangsúlyosan ajánljuk tisztelt olvasóink figyelmébe az ÁFA mint kárelem kérdését taglaló tanulmányt azzal, hogy az egy olyan régóta sokat vitatott kérdést jár körül, amely a mai napig sem jutott nyugvópontra. Éppen ezért várjuk érdeklődéssel kollégáink megjegyzéseit, kommentárjait, amelyeknek szívesen adunk helyt következő lapszámunkban. A „Máshol nem publikált határozatok” rovatunkban érdekes kúriai határozat olvasható a tisztességtelen általános biztosítási feltételek témájában. A publikált bírósági határozatok között is találunk figyelemre méltó, a gyakorlatot komolyan érintő döntéseket, pl. a vezető tisztségviselő felelőségéről csődközeli helyzetben, a munkaviszony jogellenes megszüntetése esetén a munkavállalót terhelő kárenyhítési kötelezettségről, az „all risks” –feltétel tartalmáról vagyonszerzési szerződésben, az utazási szerződés pandémia miatti lehetetlenülése kapcsán értékelendő körülményekről, a munkáltató kártérítési felelőségének megállapítása körében a munkavédelmi oktatás jelentőségéről vagy a sérelemdíj és a járadék összefüggéséről, amely döntés azt mondja ki, hogy sérelemdíjat járadék formájában egyáltalán nem lehet megítélni.

Jó olvasást kívánunk!

A Szerkesztőség

TANULMÁNYOK

Mátyus András¹: A sérelemdíj funkcióanalízise²

A sérelemdíj kettős funkcióval bír: egyrészt célja az, hogy a személyiségi jogában megsértett személy, olyan pénzbeli juttatásban részesüljön, amely az elszenvedett nem vagyoni sérelmeket megközelítőleg kompenzálja. Másrészt magánjogi büntetésnek is tekinthető a hasonló jogsértések megelőzése érdekében, prevencióss céllal. Tanulmányom központi kérdése, hogy a sérelemdíj e kettős szerepét a bíróságok hogyan értékelik az előttük fekvő ügyekben, melyik jelleg domborodik ki az összecszerűség és melyik a jogalap kapcsán.

1. Bevezetés

[1] Sólyom László akként fogalmazott, hogy a személyiség jogilag nem meghatározható, a jogon kívül áll, mértéke maga az egyén.³ A személyiség ilyenfajta „jogon kívülisége” ellenére Magyarországon a személyiségi jogok jogterületeken átívelő védelemben részesülnek. Megszüntetve a korábbi, elméleti és gyakorlati ellentmondásoktól terhes nem vagyoni kártérítés jogintézményét, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban Ptk.) a személyiségi jog megsértésekor alkalmazható jogkövetkezményként vezeti be e védelem egyik legjelentősebb bástyáját, a sérelemdíjat mint közvetett

¹ A szerző ügyészségi fogalmazó

² Jelen tanulmány a 35. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Állam- és Jogtudományi Szekciójának Polgári Jogi 1 (Személyek joga és személyiségvédelem) Tagozatában II. helyezést elért dolgozatnak a rövidített változata. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült. Témavezető: Prof. Dr. Görög Márta.

³ Sólyom László: A személyiségi jogok elmélete. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1983. 313. o.

kompenzációt, illetve pénzbeli elégtételt jelentő magánjogi büntetést.⁴ A mára már több mint 7 éves életútja alatt számos jogirodalmi mű készült, amely akár elődjével hasonlítja össze, vagy elméleti-dogmatikai elemzésével foglalkozik, esetleg az összecszerűség tárgyára fókuszál, azonban még nem készült kifejezetten funkcióanalízis szempontú tanulmány. Holott igenis kardinális jelentőségű a kérdéskör, hiszen csakis a funkcióanalízis mentén kaphatunk átfogó képet abban a tekintetben, hogy e szankció kettős szerepét a bíróságok miként értelmezik és alkalmazzák a mindennapok során. Végző soron minden egyes jogintézmény valódi fokmérője annak jogalkalmazási gyakorlata. A gyakorlattal szemben pedig alapvető követelmény, hogy a személyiségi jogokat devalválni nem lehet, ezért ahogy azt majd látni fogjuk, kiemelkedő jelentősége lesz a sérelemdíj teleologikus jogértelmezésének.

2. Elméleti alapok

[2] A jogalkotó pontot tett a korábbi nem vagyoni kártérítés körül folyó jogelméleti és jogalkalmazási viták végére azzal, hogy bevezette a sérelemdíjat, a személyiségi jogi jogsértéshez közvetlenül, hátrány bizonyítása nélkül is kapcsolódó jogkövetkezményt. A törvény indokolása kifejezetten rögzíti, hogy „a sérelemdíj a személyiségi jogok megsértésének vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációja, és egyben magánjogi büntetése.” Ezzel nyíltan deklarálja a jogalkotó, hogy a sérelemdíj kettős funkcióval bír: egyrészt cél az, hogy akit személyiségi jogában megsértenek, olyan pénzbeli juttatásban részesüljön, amely az elszenvedett sérelmet hozzávetőlegesen, arányosan kiegyensúlyozza. Fézer Tamás szavaival élve azon életörömök, életbeli lehetőségek kompenzálására kell fókuszálni ebben a körben, melyektől a károsult a jogsértés következtében elesett.⁵ A gyakorlatnak is visszatérő hivatkozási alapja lesz az ún. „elvesztett életörömök” pótlása, amely életörömöket pénzben lehetetlen kifejezni. Másrészt magánjogi büntetésnek is tekinthető a hasonló jogsértések megelőzése érdekében, preventív jelleggel, ahol véleményem szerint a prevenciónak egyaránt kell szolgálni a speciális és generális prevenciók célokat.

[3] Vékás Lajos szerint a sérelemdíj vonatkozásában a két funkció közül az elsőbbség a kompenzációs funkcióé kell, hogy legyen és csak másodlagos helyet foglalhat el a magánjogi büntetés jelleg, elkerülendő, hogy az intézmény a hazai magánjog fogalomrendszerével összeegyeztethetetlen angolszász „punitive damages” irányába mozduljon el, mely teljesen tévútra vinné annak eredeti rendeltetését.⁶

[4] Valamennyi szerző, megerősítve Vékás előbbi álláspontját, a kiegyenlítést, kompenzációt helyezi előtérbe, azonban Fézer Tamás még a Ptk. hatályba lépését megelőzően keletkezett művében felveti annak a szükségességét, hogy a kompenzációs funkcióhoz kapcsolódóan létezzen valamilyen szűrő a bagatell igények kiszűrésére vonatkozóan, ennek hiányában ugyanis csak magánjogi büntetés jelleggel foghatjuk fel az intézményt, amitől maga is óva int.⁷ Ehhez a szűrőhöz az intézmény teleologikus értelmezése és a funkcióanalízis során jutunk el. Ugyanis a helyes, cél szerinti értelmezés szerint a szankció akkor kerülhet alkalmazásra, ha az képes betölteni a funkcióját, azaz a közvetett kompenzációt és a magánjogi büntetést.⁸ Az Új Ptk. Tanácsadó Testületének véleményében is ez a megközelítés jelenik meg annak deklarálásával, hogy a „sérelemdíjra marasztalás lehetőségét biztosító törvényi rendelkezések céljának az a jogalkalmazás felel meg, amely nem marasztal olyan alacsony összegű sérelemdíj megfizetésére, amely nem alkalmas sem a sérelem kompenzálására, sem pedig a jogsértéstől visszatartó preventív hatás kifejtésére.” A Kúria elnöke által életre hívott testület a kompenzációs jelleget emeli ki a büntető színezettel szemben, amikor azt mondja, hogy a „a bíróság elutasíthatja a sérelemdíj iránti keresetet, ha a sérelmet szenvedett felet nem érte olyan nemvagyoni sérelem, amely a sérelemdíj megítélésére adna alapot.”⁹ Azaz, ha nem

⁴ Lábady Tamás: Sérelemdíj versus nem vagyoni kártérítés. Állam- és Jogtudomány, 2016/1. sz. 40-45. o.

⁵ Fézer Tamás: A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban. HVG-ORAC, Budapest, 2011. 79. o.

⁶ Vékás Lajos: Az új Polgári Törvénykönyvről. Jogtudományi Közlöny, 2013/május. 225-242. o.

⁷ Fézer i.m. 347. o.

⁸ Vékás i.m. 225-242. o.

⁹ Új Ptk. Tanácsadó Testület Véleménye – Hozható-e olyan ítélet, amely a személyiségi jog megsértése esetén azon az alapon utasítja el a sérelemdíj iránti keresetet, hogy a sérelmet szenvedett felet nem érte hátrány? [Ptk. 2:52.§] https://kuria-birosag.hu/hu/ptk?tid%5B%5D=344&body_value (2019. szeptember 28.)

mutatható ki olyan nemvagyonni sérelem, vagy hátrány, amely megközelítőleg arányos jóvátételére/kompenzációjára (elsődlegesen) hivatott lenne az intézmény, akkor nincs helye a szankciónak, hiszen a személyiséget érintetlenül hagyó jogsértések esetében kizárólag a büntető funkció érvényesülne. A kompenzációs funkció a sérelemdíjra való jogosultság kritériumai, a prevenció funkció pedig összegszerűsége kapcsán vizsgálendő és értékelendő.

[5] Tudvalevő, hogy a pénzbeli marasztalás körében megítélt összegnek egyszerre kell alkalmasnak lennie mindkét funkció egyidejű betöltésére, azonban korántsem biztos, hogy a bíróságok egyenlő hangsúllyal értékelik az egyes funkciókhoz tartozó szempontokat. A Ptk. 2: 52. § (3) bekezdése szerint a bíróság a sérelemdíj mértékét „az eset körülményeire – különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértette és környezetére gyakorolt hatására – tekintettel egy összegben határozza meg.” A sérelemdíj összegét befolyásoló, normatív szinten megjelenő körülmények közül a jogsértés súlya magára a jogsértő magatartására koncentrál, arra, hogy mennyire helyezkedett szembe a társadalom által általánosan elvárt normákkal. Görög Márta szerint e szempont alapvetően az elégtételi funkciót erősíti.¹⁰ A jogsértés ismétlődő jellege, valamint a jogsértő felróhatóságának a vizsgálata elégtételi elemeket hordoz, sőt az előbbi a leginkább vitatott megítélésű szempont, annak tisztán büntető jellege miatt. A jogsértésnek a sértettre, valamint a környezetére gyakorolt hatása a klasszikus kompenzáció irányába hat, ugyanis ebben a körben nyer értékelést többek között a sértett életkora, neme, munkaképesség-csökkenése, a sérelem elszენvedését megelőző életvitele, lelki állapota, a fájdalom tartóssága, negatív társadalmi megítélése, bizalomvesztés. Mindezek alapján érdekesnek tartom, hogy a jogtudomány, és ahogy azt majd később látjuk a joggyakorlat is – helyesen – a kompenzációs funkció primátusára helyezkedik, holott a jogalkotó által megadott szempontok többsége elégtételi színezettel a jogsértőre koncentrál. Magam is egyetértek Molnár Ambrussal abban, hogy a sérelemdíj a következménycentrikus vizsgálat helyébe a magatartás-centrikus vizsgálatot helyezi, mely elsősorban a jogellenességre fókuszál, amelyet a személyiségi jogsértés alapoz meg.¹¹ Ha pedig nem a következményre koncentrálunk, hanem az azt előidéző magatartásra és annak szankcionálására, akkor elvi síkon már nem is feltétlenül egyértelmű a kompenzációs cél „első helye”. A törvény nem ad taxatív felsorolást a bíróság által figyelembe veendő körülményekről, hiszen a sérelemdíj kettős funkciójából adódó további szempontok is levezethetőek az egyes tényállások egyedi elemzése során.

[6] Természetesen az előbbi bizonytalanság egy, már a nem vagyoni kártérítés körében is élesen meglévő, „ezeréves” ellentmondásra vezethető vissza, nevezetesen, hogy a jogalkotó és a jogalkalmazó a mérhetetlent kívánja mérni.¹² (Azonban nem a mérhetetlent kívánja büntetni, mert az elítélendő jogellenes cselekmény önmagában, objektíve megállapítható.) Mivel a jogsértés tárgya a személyiség, a bíró nem tudja egyszerűen csak „kiszámolni” a bekövetkezett sérelem mértékét, ezért maga a sérelemdíj sem képes a bekövetkezett hátrány fillérre pontos pénzbeli egyenértékét kifejezni. Jóllehet az intézmény kétarcú célmeghatározásával nem is ez szerepelt a jogalkotó fókuszában, hanem az, hogy az alanyi jog egyrészről megfelelő védelmet nyerjen, másrészről a megítélt összeg a jogsértőket tartsa vissza a jövőbeni jogsértő magatartásoktól.

3. Analízis a sérelemdíj mértékére vonatkozó körülmények alapján

3.1 A kompenzációs funkció körében értékelt körülmények, immateriális hátrányok

[7] A Ptk. által normatív szinten felsorolt kritériumok közül a jogsértés sértettre és környezetére gyakorolt hatása a kompenzációs gondolatokat erősíti. A nem vagyoni sérelmek egy részének a jogsértésre visszavezethető bekövetkezésének megítélésénél a bíróságok számos alkalommal segítségül hívják a köztudomású doktrínát, így azok külön bizonyítást nem kívánnak meg. A Ptk. 2:52. § (2) bekezdése

¹⁰ Görög Márta: Miként ítélt meg a megítélhetetlen? In: Homoki Nagy Mária (főszerk.): Ünnepi kötet Dr. Nagy Ferenc egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2018. 349-357. o.

¹¹ Molnár Ambrus: A sérelemdíj elméleti és gyakorlati kérdései. Kúriai Döntések. Bírósági Határozatok, 2013/7. sz. 745. o.

¹² Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC, Budapest, 2015. 827-846. o.

kimondja, hogy „a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges”. Azonban a konkrét összeg kialakítása során kiemelt jelentőséggel bír, hogy a felperes milyen hátrányokat képes bizonyítani a köztudomású tényeken felül. Az immateriális sérelmek helyrehozhatatlanok, a sérelemdíj mértéke nem állapítható meg objektív mérce szerint, az minden esetben bírói mérlegelésen alapul, amelynek során az egyedi körülményeket gondosan és részletesen kell elemezni.

[8] Kiindulópontnak tekintem a Petrik Ferenc által felvázolt (és egyébként a Debreceni Ítéltábla által gyakorta hivatkozott)¹³ szempontrendszert, mely szerint a személyiséget ért nem vagyoni sérelem, kifejeződik mozgáskorlátozottságban, csonkoltságban, torzulásban, egészségromlásban, a test szerveinek működési zavaraiiban, bénulásban, a nemzőképesség csökkenésében vagy elvesztésében, fogamzóképtelenségben stb. (testi változások). Továbbá személyiségzavarban, pszichikai fájdalomban, kisebbségi vagy megalázottsági érzés kialakulásában, lelki válságban stb. (lelki változások); valamint a személyiséget körülvevő társadalmi-természeti környezetnek a személyiségre hátrányos megváltozásában (környezeti hatások).¹⁴

3.1.1 A kompenzálendő fizikai sérülések, testi változások

[9] Az egészségben, testi épségben bekövetkezett változások megítélése polgári jogi szempontból egyértelmű. A véletlen balesetek vagy akár a szándékos testi sértések eredménye kivétel nélkül nem vagyoni sérelmet eredményeznek, mely sérelmek többsége a külvilág által jól látható és amelyek kivétel nélkül értékelésre kerülnek a kompenzáció körében. A BH 2016. 241. számú eseti döntésben foglalt iránymutatásnak megfelelően mérlegelni kell a felperest ért sérüléseket, az ezek miatt bekövetkezett maradandó testi fogyatékoságot, súlyos egészségromlást.

[10] Az általam megvizsgált, sérelemdíjjal szankcionált személyiségi jogi jogsértések közül az élet, testi épség és egészség megsértése volt az a kör, ahol a bíróságok a legrészletesebben kifejtették az összegszerűség meghatározása során figyelembe vett/veendő szempontokat. Általánosságban elmondható, hogy a kompenzálendő fizikai sérülések körében nyer értékelést az elszenvedett fájdalom, a sérülések száma és súlyossága,¹⁵ valamint azok gyógytartama.¹⁶ Azonban a bíróságnak a mérlegelés során (mint minden esetben) figyelemmel kell lennie az adott ügy sajátosságaira: így nyer értékelést például az elvégzett műtét különös komplexitása, valamint, hogy a felperesnek korának előrehaladtával állapotának súlyosbodásával, további szövődményekkel, elfajulással kell számolnia.¹⁷

3.1.2 A kompenzálendő lelki változások

[11] Az egyes jogsértések okozhatnak olyan sérelmeket, amelyek kizárólag az érintett személy belső világában jelentkeznek. Megítélésük gyakran komoly feladat elé állítja a jogalkalmazót, hiszen a lelki hátrány a külvilág számára nagyon ritkán érzékelhető és bizonyítható, szemben például egy testi sérüléssel, amelynek egyértelmű, látható „jelei” vannak. Továbbá, ezek a sérelmek nagyban függenek az egyén személyiségétől, habitusától. Azonban a sérelemdíj kompenzációs funkciójának e sérelmek körében is érvényesülnie kell, ezért a külvilágban nem manifesztálódó (és orvosilag sem igazolt) belső hátrányok valódi

¹³ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.387/2015/3.; Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.240/2015/4.

¹⁴ Petrik Ferenc: Sérelemdíj. In: Petrik Ferenc (szerk.): Polgári Jog – Kommentár a gyakorlat számára (a 2013. évi V. tv., az új Ptk. kommentárja). I. kötet. Második könyv, harmadik rész. HVG-ORAC, Budapest, 2013. 101. o.

¹⁵ Miskolci Törvényszék P.20.811/2017/28. Perbeli esetben felperes nő több, eltérő helyen szenvedett el különböző mélységű kutyaharapásokat.

¹⁶ Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.111/2016/3. Perbeli esetben felperes bezuhant egy aknába, mivel annak fedőlapja helytelenül került rögzítésre. Bokatorést szenvedett, a teljes gyógyulás időtartama 4 hónapot vett igénybe.

¹⁷ Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.059/2017/4. Perbeli esetben felperes súlyos motorbalesetet szenvedett, össz-szervezeti egészségkárosodása 14%-os. A másodfokú bíróság a 6 000 000 Ft-os sérelemdíj kialakítása során nagy hangsúllyal értékelte, hogy a felperesnek azzal a tudattal kell élnie, hogy életkorának előrehaladtával csípő- és térdízületi állapota akár súlyosabb mértékben romolhat.

meglétének megállapítása, bizonyítása és azok értékelése körében a bíróságok segítségül hívják a polgári eljárásjogról ismert köztudomású doktrínát, objektív mérceként. „Köztudomásúnak tekintjük az emberek meghatározott csoportjai által ismert és valóban elfogadott tényeket.”¹⁸ A Fővárosi Törvényszék az általános és a köztudomású tények alapján konkrét ítéletében arra a következtetésre jutott, hogy jelentős lelki sérelmet okozott a felperesek számára az, hogy az alperes Bv. intézet azzal, hogy (ugyan nem felróhatóan) nem tájékoztatta őket rokonuk kritikus egészségügyi állapotáról, elzárta a hozzátartozókat attól a lehetőségtől, hogy súlyosan beteg rokonukat meglátogassák, majd tőle elbúcsúzzanak.¹⁹ A tanács 500 000 Ft-ot látott alkalmasnak a sérelem kompenzálására, prevenció funkció említése nélkül. Ugyanígy, a végtisztesség meg nem adása, valamint a méltatlan körülmények közötti temetés szintén mindenféle további hátrány bizonyítása nélkül, önmagában alkalmas a gyászolók lelki fájdalmainak fokozására.²⁰

[12] Természetesen a lelki sérelmek megítélése nem mindig a köztudomású tényekre való hivatkozással történik, hiszen vannak hátrányok, amelyek orvosi úton megállapíthatók és igazolhatók. A bíróság az összeg meghatározása során a kompenzáció körében értékelte, hogy igazságügyi pszichológus szakértő véleménye támasztja alá azt, hogy felperes lelki traumás eseményt élt át, amikor szomszédjának staffordshire terrier fajtájú kutyája többször is megharapta, melynek következtében súlyos gyötrelmeket élt át, lelki egészsége sérült, középsúlyos akut stressz alakult ki nála.²¹ A pszichikai fájdalom, lelki válság olyan sérelmek, amelyek megfelelő szakértő útján kezelhetők, enyhíthetők. Azonban, ha a felperes nem tesz meg mindent állapotának javítása érdekében, jelesül ha nem veszi igénybe a felajánlott kezeléseket, akkor azt a mérlegelés körébe kell vonni. Így tett az elsőfokú Szolnoki Törvényszék, amikor a felperest ért (főleg lelki eredetű) hátrányok kompenzálására 3 000 000 Ft egyösszegű sérelemdíjat állapított meg annak az asszonynak, aki férjét veszítette el többek között amiatt, hogy az alperesi kórház nem tájékoztatta időben a férfit meglévő tüdődaganatáról. Szakértők megállapították, hogy a férj elvesztése miatt kialakult személyiségzavar következtében pszichiátriai kezelésre szorul, patológiás, kóros gyászreakciók törtek ki belőle, teljesen introvertálttá vált. A bíróság a felperes élethelyzetének tragikus megváltozása mellett értékelte azt is, hogy a felperes állapota kedvezőbb lenne, ha igénybe venné a rendszeres pszichiátriai kezelést.²² Kompenzálendő lelki hátrányként jelentkezik, ha a sértett elszenvedett balesete eredményeként bekövetkezett közel 100%-os egészségkárosodása miatt az életét szenvedésnek éli meg,²³ ha az egyébként normális gyászreakciók felerősödnek, elmélyülnek és hosszan elhúzódnak,²⁴ vagy ha az alperesi magatartással okozati összefüggésben a sértettnek halálfélelme volt és félelmei azóta sem szűntek meg.²⁵

3.1.3 Az életkor értékelése a kompenzáció körében

[13] A sértett életkora már a nem vagyoni kártérítéshez rendelt jogalkalmazási gyakorlatban is hangsúlyosan értékelt szempont volt az összegszerűség meghatározása során. A bíróságok mértéket emelő tényezőként vették és veszik jelenleg is figyelembe, ha a sérelmet szenvedett felet fiatal korában érte a hátrány.²⁶ Egy súlyos balesetet, komoly pszichés traumát elszenvedő, korábban akár aktív közösségi életet élő, sportos fiatalnak az elvesztett életlehetőségek feldolgozása és az azokkal való további együttélés komoly fizikai és lelki megpróbáltatásokat jelenthet, így ezt a kompenzáció körében nyomatékosan kell értékelni.

[14] Jól példázza e tényezőnek a sérelemdíj összegére gyakorolt pozitív hatását az az ügy, amelyben egy mindössze 27 éves fiatal nő 19%-os össz-szervezeti egészségkárosodással járó balesetet szenvedett el. Felperes a baleset következtében 1 hónapig önellátásra képtelen állapotban volt, 3 hónapig a háztartási és

¹⁸ Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest, 2010. 291. o.

¹⁹ Fővárosi Törvényszék P.24.780/2017/14.

²⁰ Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.164/2018/5.

²¹ Miskolci Törvényszék P.20.811/2017/28.

²² Szolnoki Törvényszék P.21.142/2015/29.

²³ Győri Ítéltábla Pf.I.20.183/2017/4.

²⁴ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.791/2018/6.

²⁵ Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.194/2017/4.

²⁶ Vö.: Görög Márta: A nem vagyoni kártérítés összege. In: Tóth Károly (szerk.): Tanulmányok Dr. Bessenyei Lajos egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2007. 203-215. o.

egyéb ház körüli munkák elvégzésében nagymértékben korlátozott volt, munkakörét többé már nem tudja betölteni, gyermeket nagy valószínűséggel csak császármetszéssel hozhat világra. Az elsőfokú bíróság által megítélt 3 500 000 Ft-ot a Pécsi Ítéltábla 6 000 000 Ft-ra emelte fel. Ítéletében kiemelte, hogy a sérelemdíj nem vitásan meglévő magánjogi büntetés jellege mellett legfontosabb funkciója a kompenzáció, azonban a törvényszék által megítélt összeg nem alkalmas a felperest ért nem vagyoni sérelmek hozzávetőleges ellensúlyozására, többek között azért, mert nem tulajdonított kellő hangsúlyt a felperes fiatal életkorának, illetve annak, hogy állapotában lényeges javulásra nem lehet számítani.²⁷

[15] Nyilvánvalóan az életkorból eredő sajátosságok okán egy idősebb korúnál is jelentkezhetnek olyan hátrányok, amelyek számukra, különösen koruknál fogva, nehezebben elviselhetőnek minősülhetnek. Ekként értékelte azt a bíróság a kompenzáció körében, hogy az özvegy felperes 54 évesen veszítette el a férjét, így már nem valószínű, hogy újra kiegyensúlyozott párkapcsolatot fog tudni kialakítani (főleg arra tekintettel, hogy férjével annak haláláig példaértékű volt a kapcsolata).²⁸

3.1.4. A környezeti hatások

[16] A kompenzáció körében annak is jelentősége van, hogy a sértett személy a társadalom szemében szenvedett-e el valamilyen hátrányt, a társadalom róla kialakult képe negatív irányba változott-e meg. A gyakorlat a becsület és a jóhírnév megsértése esetén tulajdonít jelentőséget a sérelmes tényállítás vagy véleménynyilvánítás következtében a felperesről, annak környezetében kialakult negatív értékítéletnek. Ezekben az esetekben a sértett személy véltlen abban, hogy személyéről a környezete, egy utóbb jogsértőnek nyilvánított közlés alapján sérelmes, hátrányos képet alkotott. Így történt ez a következő, nagy sajtóvisszhangot kiváltó perben is.²⁹

[17] Felperes egy politikai párt legismertebb vezetője, hivatásszerű politikus, aki 5 000 000 Ft sérelemdíj megfizetésére kérte kötelezni az Országos Közmédia Műsorszolgáltatóját. Álláspontja szerint a közmédia megsértette a jóhírnévhez fűződő személyiségi jogát azzal, hogy összesen öt alkalommal közölt róla személyiséget sértő tartalmat, jelesül, hogy egy ismert magyar alvilági bűnöző – aki éppen börtönbüntetését tölti – irányítása alatt áll, az ő „bábja”. A közléseket más médiumok is átvették. Az ítélet másfél oldalon citálja azokat a kijelentéseket, amelyek vonatkozásában megállapította a személyiségi jogi jogsértést, emiatt kötelezte az alperest a követelt 5 millió forint sérelemdíj megfizetésére. A bíróság az összeg meghatározása során értékelte, hogy a felperes magánemberként is kénytelen a továbbiakban viselni a vele kapcsolatosan országosan kialakult elgondolások terhét. Továbbá, mivel a felperes pártjának „arca”, a személyével kapcsolatos állítások az általa irányított pártot is súlyosan érintik, melyek azután a felperes egzisztenciájára is visszahathatnak. Hangsúlyosan vette számításba, hogy az ügy kirobbanását követő mintegy másfél évben is tapasztalható a felperes illetve hátrányos megjegyzésekkel és szidalmakkal szóban, vagy a Facebookon, írásban.

[18] A társadalmi megítélés hátrányos megváltozása,³⁰ a felperest ért munkahelyi zaklatások, atrocitások,³¹ a jogsértő állítások közbeszédbe való bekerülése és emiatt a felperesbe vetett közbizalom

²⁷ Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.007/2019/4.

²⁸ Szolnoki Törvényszék P.21.142/2015/29. Perbeli esetben a felperes férjét nem tájékoztatták időben a tüdején lévő daganatról, hanem csak később, amikor már állapota folyamatosan romlott. Felperesnek az elhunyt férjével kitűnő, harmonikus volt a kapcsolata, mindenben egymásra voltak utalva. Férje halála megrázta a felperest, patológiás, kóros gyászreakciók törtek ki belőle, teljesen introvertálttá vált. A törvényszék 3 000 000 Forintot tartott alkalmasnak a felperest ért sérelmek kompenzálására.

²⁹ Fővárosi Törvényszék P.23.319/2017/25.

³⁰ Egri Törvényszék P.20.094/2016/84. Perbeli esetben alperes a 2014-es önkormányzati választásokra szórólapot állíttatott ki egy 700 fős településen. Az azon szereplő kijelentésekkel 5 rendben megsértette a felperes jóhírnévét, 2 rendben a becsületét. 750 000 Ft sérelemdíjat ítél meg a bíróság.

³¹ Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.009/2019/3. Perbeli esetben egy internetes portál tévesen felperest hozta összefüggésbe a hírhedt kaposvári trafikgyilkossal. Jogerősen 1 000 000 Ft-ot kapott sérelemdíjként.

megingása³² mind olyan, a jogsértésnek a környezetre gyakorolt hatása körében értékelendő – gyakran köztudomású – nem vagyoni hátrány, amelyek feltétlen kompenzációt kívánnak.

3.1.5 A sértett családi élete

[19] A családi kapcsolatoknak az ember életében betöltött szignifikáns, legtöbb esetben pótolhatatlan szerepe vitathatatlan. Egy-egy szoros családi köteléknek, intim közösségnek a károkozás következtében történő felbomlása további, a jogsérelemmel egyébként közvetett okozati kapcsolatban lévő gyógyíthatatlan lelki fájdalmakat idézhet elő a károsultnál. Álláspontom szerint ezért kell külön kompenzálendő kategóriaként kezelni a sérelemnek a sértett családi életére gyakorolt kedvezőtlen hatását. A feldolgozott ítéletanyagomban olvasottak is azt támasztják alá, hogy a joggyakorlat komoly hangsúlyt tulajdonít a felperest körülvevő családi környezet hátrányos megváltozásának.

[20] A Debreceni Ítéltábla előtt folyamatban volt perben felperes édesanyjának halott fiúgyermeket kellett világra hoznia, mivel az alperes szülész-nőgyógyász orvos az ítéletben hosszasan részletezett, sorozatosnak mondható mulasztásai miatt nem észlelték időben a magzat kritikus állapotát (a halál oka a köldökzinór összenyomódása miatt kialakult oxigénhiányos állapot volt). A bíróság megállapította, hogy alperes megsértette felperes anyja és apa családi élethez fűződő személyiségi jogát és kötelezte alperest személyenként 5 000 000 Ft megfizetésére. Ítéletében rögzítette, hogy „egy érzelmileg jelentős személy halála visszafordíthatatlan történés, gyakran hatalmas próbatételt jelent, és igen nehezen feldolgozható krízis.” A sérelemdíj mértékének meghatározása körében köztudomásúként értékelte, hogy a fiatal házasságok lelkileg súlyosan megviseli, hogy a feleségnek – egyébként alacsony besorolású várandósságot követően – halott magzatot kell megszülnie. Bizonyítatlanság hiányában azonban nem tudta megállapítani, hogy a felperesek házasságának megromlásához és felbontásához e megrázó eset járult-e hozzá.³³

[21] Megsemmisítően hat a felperes pszichés egészségére, ha például egy apa tragikus balesete következtében családfői feladatait többé már képtelen ellátni és emiatt családja mindennapi életéből teljesen kikerül.³⁴

[22] Véleményem szerint a családi élet körébe tartozónak kell tekinteni a házastársi bizalom megingását, emiatt a párkapcsolat megromlását,³⁵ a szexuális magatartásban jelentkező fokozott mértékű zavarokat, elbizonytalanodást,³⁶ valamint azt, hogy a felperes házastársaknak az elszenvedett baleset után kialakult lelki fájdalmaik és fizikai elváltozásaik miatt nincsen szexuális életük.³⁷

3.1.6 Az életvitel megváltozása

[23] Az itt ismertetésre kerülő körülmények – együttesen bemutatva az elszenvedett szakmai nehézségekkel – kivétel nélkül egy már fentebb bemutatott sérelem, szempontcsoport járulékaiknak tekinthetők, hiszen leggyakrabban egy súlyos testi, vagy lelki sérülés, változás következményeként jelentkeznek. A bírói gyakorlat a sértett életvitelének megváltozása körében kizárólag a hosszan tartó, vagy végleges, jelentős hátrányokat, életminőség „csökkenéseket” tekinti orientáló tényezőkné a sérelemdíj összegének meghatározása során. Perbeli esetben felperes orvos 1 000 000 Ft sérelemdíj megfizetésére

³² Kaposvári Törvényszék P.20.883/2016/14. Perbeli esetben alperes alaptalanul egy cikkben azzal vádolta meg felperes polgármestert (aki szomszédja), hogy saját kapubejáróját a városi utak felújítására szánt aszfaltból csináltatta meg. Alperest jogerősen bűnösnek mondták ki rágalmozás vétségében. A Pécsi Ítéltábla felperesnek jogerősen 150 000 Ft-ot ítélt meg.

³³ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.256/2019/4.

³⁴ Szombathelyi Törvényszék P.20.148/2016/18/I. Perbeli esetben az apa nyaktól lefelé lebénult, önálló életvitelre teljesen képtelenné vált. Jogerősen a Győri Ítéltábla 15 000 000 Ft-ot ítélt meg kizárólag a kompenzációs funkcióra hivatkozva.

³⁵ Fővárosi Törvényszék P.23.319/2017/25.

³⁶ Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.059/2017/4.

³⁷ Győri Törvényszék P.20.889/2015/41. I.r. és II. r. felperes házastársak, III. r. felperes kiskorú gyerekük. II. rendű felperes előadta, hogy le sem mer vetkőzni férje előtt. A bíróság hangsúlyosan értékelte II. r. felperes javára egy újabb gyermek vállalásának a kockázatát.

kért kötelezni alperes televíziós műsorszolgáltatót, mivel az a riportjában azt a hamis látszatot keltette, hogy a felperes mulasztásának is köszönhető lenne egy haláleset bekövetkezése, holott a felperes az elhunytal soha nem is találkozott. Felperes szerint a szóban forgó riport megjelenése a személyét rendkívül hátrányosan érintette, az ott közöltek alkalmasak arra, hogy a 25 év alatt felépített szakmai elismertségét megingathassák. A bíróság döntése szerint 750 000 Ft sérelemdíj alkalmas arra, hogy kompenzálja a jogsérelem által kiváltott életminőség-romlást. Az összeg leszállítását azzal indokolta, hogy a felperes életvitelét ugyan megzavarta a sérelem, azonban az rá nézve hosszú távú hátrányokat nem okozott és ilyeneket a felperes nem is bizonyított.³⁸ Ez az ítélet is azt támasztja alá, hogy az életvitel vonatkozásában a hátrányok tartósságát, súlyosságát kell mérlegelni.

[24] Az egyik legmegrázóbb eset egyértelműen az, ahol felperes az általa elszenvedett sérülések következtében nem tud részt venni a család életében, a korábban ráhárult gyereknevelési feladatok ellátásában és olyannyira vált képtelenné az önálló életvitelre és önellátásra, hogy felügyelet nélkül hagyni is kockázatos, hiszen folyamatos ápolásra és gondozásra szorul.³⁹ Egy anya számára feldolgozhatatlan lelki teherrel jár, – azon túl, hogy újabb gyermeket nem vállalhat – ha gyermekével már nem tud úgy foglalkozni, mint korábban.⁴⁰ További, klasszikusan ebben a körben értékelendő szempontok: a társas kapcsolatok beszűkülése és ennek következtében az elmagányosodás fennállásának a veszélye.⁴¹

[25] Ezekon túlmenően összegszerűséget növelő faktorként ritkán, viszonylag kisebb jelentőséggel és súllyal jelennek meg a szabadidős, kulturális és szórakozási lehetőségek beszűkülése,⁴² vagy ha a sértettnek fel kellett hagynia a korábban rendszeresen űzött sporttevékenységével.⁴³

3.2 Az elégtétel/prevenció körében értékelt szempontok

[26] Az intézmény teleologikus értelmezése alapján a sérelemdíjként megítélt összegnek arra is alkalmasnak kell lennie, hogy kifejtse a jogintézmény jogsértéstől visszatartó, preventív hatását. Ugyanakkor, mint ahogy azt a Fővárosi Ítéltábla is kiemelte, nem alkalmazható a sérelemdíj olyan körülmények között, ahol a magánjogi szankció kompenzációs funkcióját elveszíti, ugyanakkor szinte kizárólag magánjogi büntetésként hat.⁴⁴ Osztva a jogirodalom egységesnek mondható álláspontját, magam is úgy vélem, hogy a Ptk. 2:52. § (3) bekezdésben rögzített szempontok többsége – nevezetesen a jogsértés súlya, ismétlődő jellege és a felróhatóság mértéke – elégtételi színezettel bír és kivétel nélkül a másodlagos funkcióként felfogott magánjogi büntetés/prevenációs funkció körében kerül értékelésre. Valamennyi tényező a személyiségi jogot sértő magatartásra és a jogsértő személyére, nem pedig a károsító eredményre fókuszál. A normatívan nevesített szempontok alapján a következő észrevételeket lehet tenni a jogalkalmazást vizsgálva.

3.2.1 A jogsértés súlya

[27] Kutatásom során arra az álláspontra jutottam, hogy a jogsértés súlya az a tényező, amely vonatkozásában a leginkább kidomborodnak a jogesetek egyedi specifikumai, ezért nagyon nehéz egységes rendszerbe szedni az itt figyelembe vett szempontokat. A Kúria egyik döntésében kimondta, hogy önmagában a jogsértés nem jelentéktelen tárgyi súlya is megalapozhatja a sérelemdíj megállapítását.⁴⁵

³⁸ Fővárosi Törvényszék P.21.338/2017/16.

³⁹ Győri Ítéltábla Pf.I.20.183/2017/4.

⁴⁰ Győri Törvényszék P.20.889/2015/41. Felperes anyja nem tudja felemelni a gyermekét, hasi sérülései miatt újabb gyermeket nem vállalhat.

⁴¹ Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.059/2017/4.

⁴² Győri Törvényszék P.20.889/2015/41. Korábban aktív közösségi életet éltek a felperesek, kirándultak, színházba, moziba és fürdőbe jártak, azonban a baleset óta kapcsolatuk megromlása miatt közös programokat már nem szerveznek.

⁴³ Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.059/2017/4. Perbeli esetben a thai bokszt edzésekkal kellett örökre felhagynia felperesnek.

⁴⁴ Fővárosi Ítéltábla Pf.21.106/2016/7-II.

⁴⁵ Kúria Pfv.IV.22.098/2016/6.

[28] A személyiségi jogi sérelem súlya önállóan kialakítandó kategória. Megítélésénél szempont lehet a többes személyiségi jogsértés. Egyik esete, ha az alperes magatartásával egyetlen személyiségi jog többrendbeli sérelmét idézi elő: így értékelte az Egri Törvényszék az alperes terhére az általa elkövetett 5 rendbeli jóhírnév és 2 rendbeli becsület megsértését.⁴⁶ Másik esetkör, ha a cselekmény felróhatóan több jogtárgyat sért egyidejűleg. Orientáló tényező lehet a jogalkalmazó számára, ha a jogsértés széles körben valósul meg, mert például azt egy sajtóorgánium vagy médiaszolgáltató valósítja meg: a másodfokú bíróság szerint az elsőfok helyesen és okszerűen mérlegelte a jogsértés súlya körében azt, hogy a felperes jóhírnevét sértő közlések a társadalom széles rétegéhez eljutottak az alperesi cikkek útján. Ezek alapján joggal juthatnánk arra a következtetésre, hogy a nem nyilvánosan megvalósított jogsértések súlya kevésbé veendő figyelembe a visszatartó funkció körében. Csakhogy a jogsértés súlyának értékelése, mint láttuk, mindig az ügyek fokozottabb egyedi megítélését kívánja. Így képzelhető el, hogy akár e-mailen keresztül megvalósított személyiségi jogi jogsértések súlya is lehet jelentős, annak ellenére, hogy azok szűk körben valósulnak meg.⁴⁷ Az azonban vitathatatlan, hogy önmagában valamely bűncselekmény elkövetésével való alaptalan vádaskodás kirívó jogsértésnek tekintendő.⁴⁸

3.2.2 A jogsértés ismétlődő jellege

[29] Az „ismétlődő jelleg” egy zárószavazás előtt benyújtott módosító indítvány hatására került bele az elfogadott törvénybe.⁴⁹ A Ptk. kodifikációja mindenképpen elkerülendőnek tartotta és a jogirodalom is óva int attól, hogy a gyakorlat a büntető elemnek adjon hangsúlyt. Vékás Lajos a következőképpen vélekedik: „Félreértésnek kell tekinteni, mert téves irányvételre ösztönöz az elfogadott törvényszövegnek az a kitétele, amely szerint a sérelemdíj mértékét – egyebek mellett – a jogsértés „ismétlődő jellegére”, egy kimondottan büntetőjogi minősítő körülményre tekintettel kell megállapítani.”⁵⁰

[30] Véleményem szerint a gyakorlat számára még nem letisztult, hogy milyen sarokpontokra is kellene fókuszálni e kitétel mérlegelése során. Jól szemlélteti a dilemmát a következő példa.

[31] A Szegedi Ítéltábla szerint fokozza a jogsértés súlyát, valamint a büntető szankció szerepét a sérelemdíj megállapításánál, ha az alperes annak ellenére tanúsít ismételten jogsértő magatartást, hogy az általa használt kifejezésről a bíróság korábban már megállapította, hogy sérti a felperes becsületét. Mérlegelése során a jogsértés fokához, gyakoriságához és a felróhatóság mértékéhez igazította a büntető szankció súlyát.⁵¹ Tehát ebben az esetben a jogsértés ismétlődő jellege – jelesül ugyanazon becsületsértő kifejezés használata – a jogsértés súlya körében kapott hangsúlyos szerepet. Fokozza a zavart, hogy indokolásában nem az ismétlődő jelleget, hanem a jogsértés gyakoriságát említi, mint a büntető funkció körében értékelendő szempontot, ami meggyőződésem szerint nem helytálló, hiszen itt egyértelműen ismétlődő, nem pedig gyakori cselekményről volt szó.

[32] Ez alapján úgy gondolom, hogy teljesen szükségtelennek tűnik a törvényben külön kihangsúlyozni e tisztán büntető körülményt, hiszen azokban az esetekben, ahol relevanciával bírhat a cselekmény ismétlődő jellege, ott a bíróságok megfelelően tudnák azt értékelni a jogsértés súlya körében, kvázi annak

⁴⁶ Egri Törvényszék P.20.094/2016/84. Perbeli esetben alperes és felperes egy 700 lakosú község polgármesterjelöltjei voltak. Alperes a 2014-es önkormányzati választásokra kiállított szórólapon tett kijelentésekkel 5 rendben megsértette a felperes becsületét és 2 rendben a jóhírnevét.

⁴⁷ Fővárosi Ítéltábla Pf.20.164/2018/3/II. Az anonimizált ítéletből sajnos kitakarásra került, hogy milyen (véltetően nyomdafestéket nem tűrő) kifejezésekkel sértette meg az alperes levelében felperes becsületét.

⁴⁸ Kúria Pfv.IV.22.098/2016/6.

⁴⁹ Alkotmányügyi, Igazságügyi és Ügyrendi Bizottság Bizottsági Módszertani Javaslat, irományszám: T/7971/215. 2012. december 12. <https://www.parlament.hu/irom39/07971/07971-0215.pdf> (2019. december 01.)

⁵⁰ Vékás i.m. 225-242. o.

⁵¹ Szegedi Ítéltábla Pf.I.20.564/2017/3. Perbeli esetben felperes polgármester, alperes önkormányzati képviselő. Egy Facebook csoportban „kibaszott köcsögnek” nevezte felperest, amiről jogerősen megállapította a bíróság, hogy sérti a felperes becsülethez fűződő személyiségi jogát. Később felperes saját oldalán őt „szarházi köcsögnek” nevezte. E kijelentése miatt 300 000 Ft sérelemdíj megfizetésére kötelezte az Ítéltábla.

egy alkategóriájaként. Eddigi kutatásaim során olyan ítélettel nem találkoztam, ahol a bíróság kifejezetten nagy hangsúllyal értékelte volna a jogsértés ismétlődő jellegét, tehát maga a judikatúra is igyekszik a törvény adta keretek között óvatosan bánni e széles körben vitatott szempont értékelésével.

3.2.3 A felróhatóság

[33] Aligha lehetne vitatni, hogy a felróhatóság fokának figyelembevétele a pönális funkcióhoz kapcsolódik. A felróhatóság mint tudati kategória a jogsértő viszonyát fejezi ki a jogellenes magatartáshoz. A felróhatóság a polgári jogban az adott helyzetben általában elvárható magatartást jelenti.⁵²

[34] A sérelemdíj intézményét a jogalkotó rendszertanilag a kártérítési jogon kívül helyezte el, mégis szoros összefüggésben van vele, ugyanis a Ptk. nem alakított ki egy teljesen új felelősségi alakzatot, hanem visszautal a kártérítési jog szerinti általános vagy speciális felelősségi formákra. „A sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire – így a kimentés módjára is – a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni.”⁵³ Tehát a sérelemdíj mind objektív, mind szubjektív szankció is lehet, mert a sérelemdíj fizetésre kötelezés alóli mentesülés feltételeit a jogsértő személyre irányadó (objektív vagy szubjektív) felelősségi rendszer alapján kell értékelni.⁵⁴ Elméletileg a kontraktuális és az általános deliktuális felelősség egyaránt szóba jöhet, azonban a gyakorlatban az utóbbi a gyakoribb (pl.: jóhírnév, becsület, képmás sérelme). Maga a felróhatóság vagy annak a hiánya az igényérvényesítés jogalapja tekintetében releváns, hacsak nem a felróhatóságtól független, objektív felelősségi alakzat irányadó a jogsértőre (pl. a közlekedési balesetet okozó gépjármű vezetőjének veszélyes üzemi felelőssége). Ellenben, a felróhatóság foka már összegszerűséget alakító tényező: eltérő súllyal esik latba a szándékos, a súlyos vagy az enyhe gondatlansággal elkövetett jogsértés.

[35] A szándékos jogsértésre szinte mindig kitérnek indokolásukban a bíróságok és magasabb összeggel sújtják a jogsértőt, ha célzatosan, egyenes szándékkal jár el. Jelentős mértékű ugyanis az alperes magatartásának felróhatósága, ha kifejezetten lejárattási célzattal (ráadásul perbeli esetben oknyomozó újságíróként) tesz közzé olyan állításokat, amelyeknek a valóságát a per során még csak meg sem kísérli bizonyítani.⁵⁵ Szintén fokozza a felróhatóság mértékét, ha a jogsértő hasznot húzni szándékozik a jogsértő magatartásból, legyen az akár anyagi vagy akár politikai haszon.⁵⁶ Általában megállapítható, hogy a bulvárujságok anyagi haszonszerzés által valósítanak meg személyiségi jogi jogsértéseket.⁵⁷

[36] Nemcsak a szándékosság, hanem a jogsértő személyétől függően a súlyos gondatlanság is összegszerűséget emelő tényező lehet: perbeli esetben a bíróság az alperes kórház által tanúsított többszörös gondatlan magatartáshoz viszonyítottan állapított meg 3 000 000 Ft összegű sérelemdíjat.⁵⁸

4. Milyen funkciót tulajdonít a gyakorlat a sérelemdíjnak?

4.1 A minimális összeg problémája

⁵² Ptk. 1:4. § (1) bekezdés

⁵³ Ptk. 2:52. § (2) bekezdés

⁵⁴ Vö.: Görög (2018) i.m. 349-357. o., Fuglinszky i.m. 829-830. o., Fézer i.m. 200. o.

⁵⁵ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.211/2019/3. Felperes az ország egyik legnagyobb mezőgazdasági cége. Alperes újságíró korrupcióval és adócsalással vádolta meg alaptalanul a társaságot. A kompenzációs és prevenciósi funkcióra tekintettel 100 000 Ft-ot kellett fizetnie.

⁵⁶ Egri Törvényszék P.20.094/2016/84. A haszonszerzési célzatot azzal összefüggésben értékelte, hogy a választási szórólapon tett személyiségi jogot sértő kijelentések csökkentik felperes rivális polgármesterjelölt győzelmi esélyeit a választásokon.

⁵⁷ Győri Ítéltábla Pf.I.20.047/2018/5/I. Perbeli esetben egy napilap megsértette a felperesek magánélethez való személyiségi jogát azzal, hogy hozzájárulásuk nélkül jelentetett meg egy cikket arról, hogy gyermeket várnak.

⁵⁸ Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.060/2017/4. Felperes házastársát alperesi kórház ideggyógyászati osztályára szállították, mert zavart volt. Éjszaka 2 óra 40 perckor kikelt az ágyából azonban elesett és beverte a fejét. 6 óra 30 perckor már eszméletlen volt, de csak 7 óra 30 perckor végeztek nála CT vizsgálatot. 9 óra 20 perckor súlyos tudatzavart észleltek nála. 21-én elhunyt.

[37] A funkcióközpontú megközelítés befolyással van az összecszerúségre. A kérdés az, hogy mekkora az a minimális összeg, amely mellett a sérelemdíj még képes betölteni funkcióját, azaz a közvetett kompenzációt, valamint a jogsértéstől visszatartó preventív hatását? A gyakorlat a teleologikus értelmezés útján közelíti meg a kérdéskört. E szerint nem lehet sérelemdíjat alkalmazni abban az esetben, ha a megítélt összeg nem egyeztethető össze az intézmény személyiségi jogi jogvédelem rendszerében betöltött szerepével és a jogszabály Alaptörvény 28. cikkének megfelelő értelmezésével.⁵⁹

[38] Perbeli esetben az elsőfokú bíróság 40 000 Ft sérelemdíjat ítélt meg, amiért az alperes egy hangfelvétel engedély nélküli rögzítésével megsértette felperes hangfelvételhez való jogát. A másodfokú bíróság a megállapított összeget a jogintézmény céljához képest méltatlanul alacsonynak találta és a magánjogi szankciós jellegre is tekintettel 100 000 Ft összegű sérelemdíjat tartott megfelelőnek az elszenvedett hátrány kompenzálására.⁶⁰ A funkció-analízis talaján állva a Fővárosi Ítéltábla is a teleologikus értelmezést tartotta szem előtt, amikor úgy érvelt, hogy az elsőfokú bíróság által megállapított 50 000 Ft összegű marasztalás olyan minimális összeg, amely a sérelemdíj intézményét kiüresíti, hiszen annak megfelelő kompenzációs jellege és visszatartó ereje kell, hogy legyen.⁶¹ Véleményem szerint, Lábady Tamás szavaival élve, az intézmény rangját, komolyságát és méltóságát devalválta az az ítélet, ahol a bíróság 25 000 Ft-ot látott alkalmasnak és egyben elegendőnek a sérelemdíjnak a részben elégtétel adását szolgáló, részben magánjogi büntetés funkciójának biztosítására.⁶² Jóllehet e döntés annak köszönhető, hogy közvetlenül a Polgári Törvénykönyv hatályba lépését követően a bírói gyakorlat még meglehetősen kiforratlan volt. Következésképp, ha az elszenvedett sérelem nem olyan mértékű, amely a sértett fél oldaláról pénzbeli ellensúlyozást, a jogsértő oldaláról pedig magánjogi szankciót igényelne, akkor a sérelemdíj alkalmazásának nincsen helye.

[39] Az általam feldolgozott ítéletanyagból arra a következtetésre lehet jutni, hogy legalább 100 000 Ft a sérelemdíj megítélhető összege. Mindössze egyetlen jogerős ítéletben találok 100 000 Ft alatti (50 000 Ft-os) marasztalással, azonban ott kizárólag az a többlétevényállási elem indokolta a sérelemdíj alkalmazását, hogy a sértő közlés ügyfélszolgálati viszonyban hangzott el, ellenkező esetben csak a becsületsértés megállapításának lett volna helye.⁶³

4.2 A funkciók egymáshoz való viszonya gyakorlatban

[40] Reális veszélyként merült fel a sérelemdíjjal kapcsolatban, hogy a bírói gyakorlat nem fogja megtartani a kompenzációs funkció primátusát, hanem a pönális jelleget helyezi majd túlzottan előtérbe. A judikatúra reagált és még a törvény hatályba lépését megelőzően született a Fővárosi Ítéltáblának egy polgári kollégiumi véleménye, amely a két funkció egyensúlyára hívja fel a figyelmet: „Tekintettel kell lenni a pénzbeli marasztalás társadalmilag elismert céljára: arra, hogy a megítélt összeg valóságos elégtételt nyújtson a személyiségi jogsértéssel okozott hátrány, sérelem kielégítésére (kompenzáció), ugyanakkor az a jogsértés szankcionálására is alkalmas legyen.”⁶⁴

[41] A legmarkánsabban a következő, komoly jelentőségű döntésében oszlatta szét a Fővárosi Ítéltábla a kompenzációs funkció elsődlegessége körüli kételyeket:⁶⁵ Felperesek keresetükben annak a megállapítását kérték, hogy az alperes azzal, hogy zavaróan hangos kutyákat tart a szomszéd kertben és a kutyák ugatása ellen nem tesz semmit, megsértette a magánlakás zavartalan használatához és pihenéshez fűződő jogukat.

⁵⁹ Fővárosi Ítéltábla Pf.21.106/2016/7-II.

⁶⁰ Kúria Pfv.IV.20.426/2018/11. A Kúria szerint okszerű mérlegeléssel állapította meg a másodfok az összeget.

⁶¹ Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.586/2015/3/II. Az Ítéltábla 600 000 Ft-ra emelte fel a sérelemdíj mértékét.

⁶² Debreceni Törvényszék P.21.367/2014/12. Perbeli esetben alperes egy Facebook csoportban többször is dehonesztálta felperes közös képviselő tevékenységét, különböző cifra jelzőkkel illetve.

⁶³ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.473/2018/8. Perbeli esetben alperes a gázszolgáltató ügyfélszolgálatosa. Felperes fogyasztó és alperes között telefonos szóváltás alakult ki, amikor az alperes azt mondta: “beteg ez az ember”.

⁶⁴ A Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott kollégiumi véleménye a nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj megtérítése iránti követelések elbírálásának a polgári perben felmerülő egyes kérdésekről.

⁶⁵ Fővárosi Ítéltábla Pf.21.106/2016/7-II.

Felperesek fejenként 150 000 Ft sérelemdíjat követeltek az alperestől. Az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy az alperes kutyáinak tartásával és annak módjával sértette meg a felperesek személyiségi jogait. I.-X. rendű felpereseknek, valamint a XII. és XIII. rendű felpereseknek fejenként 150 000 Ft, a XIV. rendű felperesnek 100 000 Ft, a XI. rendű felperes részére 80 000 Ft sérelemdíjat ítélte meg. A másodfok döntése szerint az alperes kizárólag a kutyatartás azon módjával sértette meg a felperesek magánlakás zavartalan használatához fűződő személyiségi jogát, hogy nem tett hathatós intézkedést annak érdekében, hogy a kutyák napközbeni ugatásának zavaró hatását mérsékelje. A sérelemdíj funkciójával kapcsolatban elvi érveléssel kifejtette, hogy a sérelemdíj elégtételi, kompenzációs és magánjogi büntetés funkciót is betölt, ezeknek a funkcióknak pedig a fent ismertetett egyensúlyát a sérelemdíj alkalmazásakor meg kell őrizni. Nem alkalmazható a sérelemdíj olyan körülmények között, ahol a magánjogi szankció kompenzációs funkcióját elveszíti, ugyanakkor szinte kizárólag magánjogi büntetésként hat. (Jelen ügyre vetítve ez azt jelentette, hogy még egy alacsonyabb, fejenként 50 000 forintos sérelemdíj is súlyos büntetést eredményezne, a kompenzációra pedig egyáltalán nem lenne alkalmas.)

[42] Az ilyenfajta „egyértelművé tétel” más bíróságok határozataiban is megjelenik: példának hozható a Debreceni Ítéltábla konkrét ítélete, amely kimondta, hogy a sérelemdíj elsődleges funkciója a jogsértés vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációja, reparálása; e kompenzációs funkció mellett a sérelemdíj fizetésre kötelezésnek nyilvánvalóan lehet/van prevenció funkciója is.⁶⁶

[43] Tehát, pont került a funkciók körül folyó egyik legfőbb vita végére azzal, hogy egyértelműen deklarálva lett a bíróságok által: a sérelemdíjat elsődlegesen és kizárólagosan nem lehet magánjogi büntetésként megítélni, valamint egymáshoz való viszonyukban a kompenzáció élvez primátust. A bíróságok konzekvensen betartják ezt a szabályt és még olyan esetekben sem helyezkednek a jogalap tekintetében a pönális funkció talajára, amikor talán a leginkább indokoltnak tűnhetne az elkövetőt a magánjog eszközeivel megbüntetni és visszatartani a további jogsértések elkövetésétől. Ez pedig az az esetkör, amikor a jogsértő cselekménye önmagában kimeríthetné egy bűncselekmény törvényi tényállását, azonban büntetőbírói ítélet valamilyen okból (pl.: bizonyítékok hiánya) nem születik,⁶⁷ vagyis elmondható, hogy még véletlenül sem ruházzák fel magukat a polgári jogi tanácsok egyfajta „pót-büntetőbírói” szerepkörrel.

4.3 A három jellemző modell

[44] Kutatásaim alapján az egyedi tényállásoktól függően három különböző modellt lehet felállítani. Ugyanakkor nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy objektív mérce az immateriális sérelmek sajátosságai miatt nem állítható fel.

4.3.1 Az alapeset

[45] Tulajdonképpen alapesetnek tekinthető, amikor a jogalkalmazó mind a két funkcióhoz tartozó szempontokat mérlegelési körébe vonja és az összeget úgy kalkulálja, hogy az alkalmas legyen a kompenzációs, valamint az elégtételi/prevenció funkciókat betölteni. A Győri Ítéltábla a felperes terhességét engedély nélkül nyilvánosságra hozó alperest 600 000 Ft megfizetésére kötelezte és úgy indokolta döntését, hogy a sérelemdíj kompenzációs funkciója mellett – a marasztalás összegéből is kitűnően – érvényesülnie kell a sérelemdíj magánjogi büntetés jellegének.⁶⁸ A Pécsi Ítéltábla egy aknába zuhant felperes esetében a jogsértés súlya és a felróhatóság mértéke mellett a felperes sérüléseit, illetve

⁶⁶ Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.473/2018/8. További példák: Fővárosi Törvényszék P.21.865/2018/5.; Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.059/2017/4.; Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.413/2018/4.

⁶⁷ Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.194/2017/4. Perbeli esetben felperest lovaglás közben az alperesek gépjárművel üldözték, felperes lova elé vágta. Többször is próbált kitérni a gépkocsi elől, de folyamatosan követték, a ló még meg is sérült egy felágaskodás alkalmával. Az ügyészség alperesekkel szemben vádat emelt, de a bíróság nem látott elég bizonyítékot annak megállapításához, hogy bűncselekmény történt.

⁶⁸ Győri Ítéltábla Pf.I.20.047/2018/5/I.

azok gyógytartamát is értékelte és a káridőponti ár- és értékviszonyok mellett 800 000 Ft sérelemdíjat talált alkalmasnak mind a sérelemdíj kompenzációs, mind pedig magánjogi büntetés funkciójának betöltésére.⁶⁹

[46] Kérdés, hogy a prevenció körében mekkora az az összeg, amely hatékony visszatartó erőt tud képviselni a jogsértő irányába? Ha magánszemély jogsértőről beszélünk, akkor használhatjuk azt a megközelítést, amelyet a Pécsi Ítéltábla alkalmazott egy ügyben: helyben hagyta az elsőfok által megítélt 150 000 Ft-ot, amely meghaladja az alperes 1 havi jövedelmét. Erre figyelemmel pedig megalapozott következtetést lehet levonni arra, hogy a megítélt összeg, azon túl, hogy az okozott nem vagyoni sérelmeket megfelelően kompenzálja, elegendő az alperes visszatartására a konkrét jogsértés megismétlésétől, újabb elkövetésétől.⁷⁰

[47] Természetesen a bíróságok ítéletükben nem úgy határozzák meg a végösszeget, hogy megadják külön a reparálásra és külön a magánjogi büntetésre szánt értéket, majd ezeket csak egyszerűen összeadják. Így nem tudunk következtetést levonni arra nézve, hogy a végeredmény miként és mennyiben tartja vissza az alperest (valamit a társadalom valamennyi tagját) a további jogsértésektől, mindenesetre magánszemély esetében helyesnek és követendőnek tartom, hogy figyelembe vesszük annak jövedelmét, vagyoni-anyagi viszonyait.

[48] Más a helyzet akkor, ha a károkozó egy szervezet (tipikusan sajtóorgánumok, médiaszolgáltatók). Náluk a cél, hogy produktumaikkal minél nagyobb közönséget érjenek el, ezért mérlegelhetnek úgy az olvasókért, fogyasztókért folytatott harc során, hogy számukra megéri közölni a személyiségi jogot sértő tartalmat, kvázi „bevállalni” a marasztaló ítéletet, hiszen akár a sérelemdíjként potenciálisan megállapított összeg sokszorosát kereshetik meg. Azonban, erre a méltányolandó körülményre tekintettel vezette be a jogalkotó objektív szankcióként azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át a sérelmet szenvedett javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.⁷¹

4.3.2 Csak kompenzáció

[49] Nem kizárt – és ezt számos ítélet is alátámasztja – hogy a bíróság kizárólag az elszenvedett sérelmeket kívánja kiegyenlíteni, azaz csak kompenzál (a bíróságok más kifejezéseket is használhatnak: például „sérelem orvoslása”, vagy „sérelemmel arányban álló”). Például a Fővárosi Törvényszék az alperessel szemben 400 000 Ft sérelemdíjat ítélt meg, mivel egy internetes portálon közzétett cikkel megsértette felperes magántitokhoz és személyes adatok védelméhez való személyiségi jogait. A sérelemdíj mértékének meghatározása körében a bíróság a jogsértés felperesre gyakorolt hatása, a jogsértés elkövetésének száma, súlya és a felróhatóság mértéke alapján foglalt állást abban a kérdésben, hogy a sérelemdíjként megjelölt összeg mennyiben alkalmas a sérelem kompenzálására, azzal mennyiben áll arányban.⁷² A Fővárosi Ítéltábla konkrét ítéletében például 1 750 000 Ft-ot tartott alkalmasnak arra, hogy kompenzálja a felperes esetében az alperesek által elkövetett jogsérelem miatti hírnévrontást.⁷³

[50] Zsákutcába kerül a prevenció/elégtétel a jogalap és az összecszerűség tekintetében az olyan tényállásoknál, ahol a büntetéstartalmú összeget nem a károsult, hanem annak felelősségbiztosítója

⁶⁹ Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.111/2016/3. Perbeli esetben felperes az alperesi kórház tulajdonában álló épület mellett kialakított csapadékvíz-elvezető járdán haladt, amikor egy nem megfelelően rögzített aknafedélre lépett és a 70 cm mély aknába zuhant. Bal felkarcsontja eltört.

⁷⁰ Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.069/2017/4.

⁷¹ Ptk. 2:51. § (1) bekezdés e) pont

⁷² Fővárosi Törvényszék P.23.764/2017/8.

⁷³ Fővárosi Ítéltábla Pf.20.257/2018/4-II. Perbeli esetben felperes közszereplő, akinek a cégével kapcsolatban több alperesi médium is azt állította, hogy kapcsolatban van egy, az 1990-es évek leszámlásaival összehozható céggel. További példák: Szegedi Törvényszék: P.20.167/2018/4.; Szolnoki Törvényszék P.20.0506/2018/20.; Fővárosi Törvényszék P.24.780/2017/14.

fizetné meg, hiszen az a társasággal szemben nyilvánvalóan nem szolgálná a megelőzés célját. Ezekben az esetekben is csak a kompenzációra hivatkozik az ítékezés.⁷⁴

[51] Vannak olyan megrázó tényállások, ahol egy tragikus baleset a személyiség teljes megsemmisüléséhez vezet: a Győri Ítéltábla előtt lévő jogesetben a középkorú családapa felperes egy autó utasaként szenvedett el közúti balesetet. Ennek következtében „emberi ronccsá” vált, mivel nyaktól lefelé lebénuult, széklet- és vizelettartó képességét elvesztette, önellátásra és önkiszolgálásra teljesen képtelenné vált, folyamatos felügyeletre szorul, közel 100%-os egészségkárosodást szenvedett el, pszichés fájdalmi elképzelhetetlenek, az életet szenvedésként éli meg. Az alperesi felelősségbiztosító által már korábban megfizetett 15 000 000 Ft mellé az Ítéltábla további 15 000 000 Ft-ot látott szükségesnek és elégségesnek a felperes által elszenvedett hátrányok kompenzálására.⁷⁵ Osztom Lábady Tamás véleményét, mely szerint ilyen tragikus tényállás mellett a reparatív és prevenció funkciók egyaránt kiüresednek.⁷⁶

4.3.3 Erőteljes prevenció

[52] Végül a harmadik esetkör, amikor az ügy egyedi megítélésétől függően a sérelemdíj prevenció jellege jobban kidomborodik, anélkül, hogy kizárólagosan érvényesülne. Leggyakrabban akkor fordul elő, ha a prevenció funkció körében értékelendő valamelyik szempontot kifejezetten hangsúlyosan kell értékelni (pl. súlyos fokú a felróhatóság, vagy tartós, széles körben megvalósuló jogsértésről van szó). Így például:

[53] Felperes politikus arról nyilatkozott, hogy kötelezővé tenné a 12-18 éves korosztály számára a drogtesztet. Erre elindult felperes és alperes (aki maga is politikus) között egy kölcsönös üzengetés a közösségi médiában, amelynek során alperes kifogásolta, hogy felperes nem vállalja, hogy korábban már fogyasztott kábítószer. Alperes közzétett egy olyan képet is, ami a felperest látszólag meglehetősen csapzott állapotban láttatja, azonban azt egy nyilvános közéleti szereplése során készült videóból vágta ki szándékosan torzító, megtévesztő szándékkal. A bíróság a jóhírnév sérelmét nem, hanem csak a képmáshoz való jog sérelmét állapította meg, azonban a felperes által hivatkozott hátrányok kizárólag a jóhírnév megsértéséhez kapcsolódtak. A Fővárosi Törvényszék szerint tekintettel arra, hogy az ügyben a sérelemdíj kompenzációs jellege nem dominál, a bíróság a sérelemdíj összegét nem állapította meg jelentős mértékben, azonban megállapítása során figyelemmel volt arra, hogy az alperesnek politikusként tisztában kellett lennie azzal, hogy az általa közzétett képmás torzítottan minősül.⁷⁷

5. Záró gondolatok

[54] Megválaszolva kutatásom fő kérdését, leszögezhető, hogy a judiaktúra jogalap tekintetében, egységesen a kompenzációs funkció talaján áll. A sérelemdíjra a bírák – összhangban annak elsődleges funkciójával – elsősorban az elszenvedett immateriális sérelmeket orvosló, az elvesztett életörömök pótlására szolgáló jogintézményként tekintenek és a jogirodalmi aggodalmak és lehetséges veszélyek ellenére nem térítették el azt a polgári jog elveivel összeegyeztethetetlen büntető kártérítés felé, ugyanis kizárólag a sérelemdíj prevenció funkciójára – mint jogalapra – hivatkozva a bíróságok nem hoznak ítéletet. Előfordul, hogy egy kirívóan súlyos, tartós jogsértés esetén előtérbe kerül a visszatartó jelleg, azonban az esetek döntő többségében a prevenció funkció csakis a marasztalás összegének kialakítása során nyer értékelést, méghozzá – értelemszerűen – összecszerúséget emelő tényezőként.

[55] Ismert hazai lapok, médiatartalom-szolgáltatók visszatérően szerepelnek alperesi pozícióban, ami felveti a kérdést, hogy eredményes tud-e lenni a prevenció funkció. Az ítéletekből nem derült ki, hogy a teljes végösszeg mekkora részét teszi ki az alapnak tekintendő kompenzációs, és mekkora részét az azt megemelő prevenció összeg, továbbá azt is ritkán taglalta a bíróság, hogy milyen megfontolások alapján

⁷⁴ Például: Győri Törvényszék P.20.889/2015/41.; Győri Ítéltábla Pf.I.20.183/2017/4.; Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.059/2017/4.

⁷⁵ Győri Ítéltábla Pf.I.20.183/2017/4.

⁷⁶ Lábady Tamás: A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata. ELTE Jogi Továbbképző Intézet, Budapest, 1992. 16-25. o.

⁷⁷ Fővárosi Törvényszék P.21.598/2015/11. 700 000 Ft sérelemdíj megfizetésére kötelezte a bíróság az alperest.

tartaná az adott összeget hatékony visszatartó erővel bírónak. Nyilvánvalóan az efféle, túlzottan részletesnek is nevezhető indokolás nem várható el a jogalkalmazótól, azonban kétségtelen, hogy könnyedén megválaszolható lenne, milyen funkciót tulajdonít valójában a judikatúra a jogintézménynek, valamint tisztább képet kaphatnánk arról, hogy a jövőbeni jogsértések tekintetében mennyiben bír valódi visszatartó erővel a sérelemdíj.

Pataky Tibor: A konszolidált gépjármű-biztosítási irányelv módosítása

A tanulmány a gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló 2009/103/EK irányelv módosításáról szóló 2021/2118/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv főbb rendelkezéseit mutatja be, kitérve arra is, hogy végül mely kérdések szabályozásával nem foglalkozott az uniós jogalkotó.

1. Bevezetés

[1] A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló 2009/103/EK irányelv módosításáról szóló, 2021. november 24-i, 2021/2118/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: Irányelv) 2021. december 2-án lett kihirdetve az Európai Unió Hivatalos Lapjában.⁷⁸

[2] Az Európai Bizottság 2017-ben kezdeményezte a gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló 2009/103/EK irányelv, vagyis a konszolidált gépjármű-biztosítási irányelv átdolgozását⁷⁹, majd pedig 2018/0168/COD számon indult rendes jogalkotási eljárás. Hosszas egyeztetés után az Európai Parlament 2021. október 10-én, míg a Tanács 2021. november 9-én fogadta el az Irányelvet. Az Irányelv 2021. december 22-én lépett hatályba⁸⁰ és a tagállamoknak legkésőbb 2023. december 23. napjáig kell átültetni a nemzeti jogba⁸¹.

2. Új rendelkezések az Irányelvben

2.1 Az irányelv alkalmazási köre

a) A gépjármű fogalma (1. cikk)

[3] Az Irányelv a gépjármű fogalmát pontosítja a következőképpen:

„1.»gépjármű«:

a) minden, szárazföldön, kizárólag mechanikus erővel működtetett, de nem sínen közlekedő gépjármű, amelynek:

i. legnagyobb tervezési sebessége meghaladja a 25 km/h-t; vagy

ii. legnagyobb nettó tömege meghaladja a 25 kg-t, és legnagyobb tervezési sebessége a 14 km/h-t;

b) minden, az a) pontban említett gépjárművel együtt használandó pótkocsi, akkor is, ha nincs a

⁷⁸ Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 430, 2021. december 2-i szám 1. oldal.

⁷⁹ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2017-motor-insurance-consultation-document_en.pdf; letöltve: 2021. december 23.

⁸⁰ Irányelv 3. cikk.

⁸¹ Irányelv 2. cikk.

gépjárműhöz kapcsolva.

Az a) és b) pont sérelme nélkül a kizárólag mozgáskorlátozott személyek általi használatra szánt kerekesszékes járművek nem minősülnek az ezen irányelvben említett gépjárműveknek;”

[4] Tehát a legtöbb könnyű elektromos jármű (például elektromos kerékpár) kikerül az irányelv és ezáltal a biztosítási fedezet hatálya alól. Ugyanakkor a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy az irányelv hatálya alá nem tartozó járművekre is előírják a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási fedezet fennállását.⁸²

b) A gépjárműhasználat fogalma (1. cikk új 1a. pont)

[5] Az Európai Unió Bírósága közelmúltbeli határozataiban, nevezetesen a Vnuk⁸³, a Rodrigues de Andrade⁸⁴ és a Torreiro⁸⁵ ügyekben hozott ítéletekben egyértelművé tette a „gépjárművek használata” fogalom jelentését. A jogbiztonság érdekében az uniós jogalkotó ezt a fontos fogalmat a következőképpen határozta meg: „»gépjárműhasználat«: egy gépjármű bármely használata, amely a baleset időpontjában összeegyeztethető a gépjármű azon rendeltetésével, hogy szállítási eszközként szolgáljon, függetlenül a gépjármű jellemzőitől és attól, hogy a gépjárművet milyen terepen használják, valamint attól, hogy az álló helyzetben van-e vagy mozog.”⁸⁶

c) Gépjárműsport-rendezvény mint kivétel (3. cikk új második bekezdés)

[6] A gépjárműsport-rendezvények is kikerülnek a gépjármű-biztosítási irányelv hatálya alól, amennyiben a szervező vagy bármely más személy e kockázatra biztosítási szerződést kötött vagy megfelelő biztosítékkal rendelkezik, amely kiterjed a harmadik feleknek – köztük a nézőknek és más, közelben tartózkodó személyeknek – okozott károkra.⁸⁷

2.2. A biztosítás ellenőrzése új technológiai fejlesztések révén (4. cikk)

[7] Főszabály szerint a tagállamoknak jelenleg tartózkodniuk kell olyan gépjárművek biztosításának ellenőrzésétől, amelyek szokásos üzembentartási helye egy másik tagállam területén található, vagy amelyek szokásos üzembentartási helye harmadik ország területén található, és amelyek egy másik tagállam területéről lépnek a területükre. Ugyanakkor az uniós jogalkotó felismerte, hogy új technológiai fejlesztések – például az automatikus rendszámfelismerést lehetővé tévő technológia – felhasználásával a gépjárművek megállítása nélkül lehetséges a biztosítási fedezet fennálltának az ellenőrzése, melynek a jogszabályi alapját az Irányelv megteremti, hiszen a biztosítatlanság elleni küzdelem is igen fontos. Az Irányelv kihangsúlyozza, hogy a tagállami intézkedéseknek meg kell határozniuk az adatkezelés pontos célját, hivatkozniuk kell a vonatkozó jogalapra, meg kell felelniük a vonatkozó biztonsági követelményeknek és tiszteletben kell tartaniuk a szükségesség, az arányosság és a célhoz kötöttség elvét, továbbá arányos adatmegőrzési időszakot kell megállapítaniuk.⁸⁸

2.3. Nyilvántartásból tartósan vagy ideiglenesen törölt gépjárművekre vonatkozó szabályok (5. cikk kiegészítése)

[8] Egyes tagállamok nem írják elő a biztosítási fedezetet olyan gépjárművek használata esetén, amelyeket tartósan vagy ideiglenesen töröltek a nyilvántartásból, mert például múzeumban vannak, restaurálás alatt

⁸² Irányelv (4) preambulumbekkezdése.

⁸³ A Bíróság C-162/13. sz., Vnuk ügyben 2014. december 4-én hozott ítélete, ECLI:EU:C:2014:2146.

⁸⁴ A Bíróság C-514/16. sz., Rodrigues de Andrade ügyben 2017. november 28-án hozott ítélete, ECLI:EU:C:2017:908.

⁸⁵ A Bíróság C-334/16. sz. Torreiro ügyben 2017. december 20-án hozott ítélete, ECLI:EU:C:2017:1007.

⁸⁶ Irányelv (5) preambulumbekkezdése.

⁸⁷ Irányelv (10)-(11) preambulumbekkezdése.

⁸⁸ Irányelv (16)-(18) preambulumbekkezdése.

állnak, vagy mert egyéb okokból – pl. idényszerű használat miatt – hosszabb ideig nem használják őket. Ezeknek a tagállamoknak az Irányelv szerint megfelelő intézkedéseket kell hozniuk annak biztosítására, hogy a 2009/103/EK irányelv alapján rendelkezésre álló kártérítéssel összhangban kártérítést fizessenek a területükön és más tagállamok területén az említett irányelvben meghatározott, az irányelv 3. cikkének első bekezdése értelmében használt gépjárművek által okozott kárért. Továbbá egyes tagállamok – amelyekben a gépjárműhasználatra vonatkozó felelősségbiztosítás kötelezettsége nem kapcsolódik a gépjármű nyilvántartásba vételéhez – a nemzeti jogukkal összhangban nem követelik meg a forgalomból hivatalosan kivont gépjárművek kötelező gépjármű-felelősségbiztosítását. A forgalomból való ilyen hivatalos kivonásra példa az illetékes hatóságnak vagy az illetékes hatóság feladatait ellátó más kijelölt félnek küldött értesítés, vagy egyéb ellenőrizhető fizikai intézkedés megtétele. Ezeknek a tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell életbe léptetniük annak biztosítására, hogy a 2009/103/EK irányelv alapján rendelkezésre álló kártérítéssel összhangban kártérítést fizessenek a területükön és más tagállamok területén ilyen gépjárművek által okozott kárért.⁸⁹

2.4. A biztosítási fedezet legkisebb összegének megemlése (9. cikk)

[9] A 2009/103/EK irányelv eredetileg a biztosítási fedezet legkisebb összege személyi sérülés esetén 5 000 000 euró volt balesetenként, a károsultak számától függetlenül, vagy 1 000 000 euró volt károsultanként; míg anyagi kár esetén balesetenként 1 000 000 euró volt, a károsultak számától függetlenül.

[10] Az Európai Bizottság 2010. december 9-én a Hivatalos Lapban megjelent közleménye⁹⁰ szerint a biztosítási fedezet minimális mértéke változott. A felülvizsgálat eredményeképpen az irányelvben meghatározott összegek 1 000 000 euróról 1 120 000 euróra, 5 000 000 euróról 5 600 000 euróra, illetve 1 000 000 euróról 1 120 000 euróra nőttek. Míg az Európai Bizottság 2016. május 10-i közleménye⁹¹ értelmében az 1 120 000 eurós összeghatár 1 220 000 euróra, míg az 5 600 000 eurós összeghatár 6 070 000 euróra módosult.

[11] Az Irányelv szerint a biztosítási fedezet legkisebb összege a következőképpen változik: személyi sérülés esetén: 6 450 000 euró balesetenként, a károsultak számától függetlenül, vagy 1 300 000 euró károsultanként; míg anyagi kár esetén balesetenként 1 300 000 euró, a károsultak számától függetlenül.

[12] Az ugyan üdvözlendő, hogy a biztosítási fedezet legkisebb összegét az uniós jogalkotó megnövelte, azonban tömegkarambol esetében kérdéses, hogy ezen fedezeti összegek elegendőek lesznek-e.

2.5. A biztosító fizetése képtelensége esetén a károsultak védelme (új 10. cikk és új 25a. cikk)

[13] Fontos rendelkezést tartalmaz az Irányelv, ugyanis a tagállamoknak létre kell hozniuk egy szervezetet, ami a biztosítók fizetése képtelensége esetére kártérítést nyújt a károsultaknak. A biztosító fizetése képtelensége esetén a károsultak számára az Irányelv biztosítja a jogot arra, hogy kártérítést igényeljenek a lakóhelyük szerinti tagállam valamely szervezetétől, többek között akkor is, ha a lakóhelyük szerinti tagállamtól eltérő tagállamban bekövetkezett balesetek következtében szenvednek kárt. A tagállamok számára lehetővé teszi az Irányelv, hogy az ilyen károsultak kártérítésének feladatát egy új szervezetre vagy egy már létező szervezetre bízzák, ideértve a 2009/103/EK irányelv 24. cikke alapján létrehozott vagy kijelölt kártérítési szervezetet is. A tagállamok számára azt is biztosítja az Irányelv, hogy a biztosító fizetése képtelensége esetén a lakóhelyük szerinti tagállamban bekövetkezett balesetek károsultjai, illetve a lakóhelyük szerinti tagállamtól eltérő tagállamban bekövetkezett balesetek károsultjai kártérítésének feladatát egyetlen szervezetre bízzák. A lakóhelyük szerinti tagállamtól eltérő tagállamban kárt szenvedett személyek esetében lehetővé teszi az információcserét és az együttműködést

⁸⁹ Irányelv (14) preambulumbekkezdése.

⁹⁰ HL 2010/C 332/01.

⁹¹ COM/2016/0246 final.

a 2009/103/EK irányelv 24. cikke alapján valamennyi tagállamban létrehozott vagy kijelölt kártérítési szervezetekkel és a kárrendezési megbízottakkal.⁹²

2.6. A károsultak védelme járműszerelvénnel okozott károk esetében (új 15a. cikk)

[14] Az olyan pótkocsik részvételével bekövetkezett balesetek esetében, amelyekre a vontatógépjárműtől eltérő felelősségbiztosítást kötöttek, a károsultak számára lehetőséget teremt az Irányelv kárigény benyújtására a pótkocsi biztosítójával szemben, amennyiben a nemzeti jog úgy rendelkezik. Az Irányelv azt is előírja, hogy a károsult a pótkocsi biztosítójától információt kapjon a vontatógépjármű biztosítójának azonosságáról, vagy amennyiben a pótkocsi biztosítója nem tudja azonosítani a vontatógépjármű biztosítóját annak ellenére, hogy ennek érdekében észszerű erőfeszítéseket tett, a 2009/103/EK irányelv 10. cikkében előírt kártérítési mechanizmusról, vagyis a kártérítéssel megbízott szervezet általi helytállás szabályairól.⁹³

2.7. Uniós kártörténeti igazolás (16. cikk)

[15] Az Irányelv a 2009/103/EK irányelv 16. cikkének átfogalmazása és kiegészítése révén bevezeti az összes tagállamban egységes tartalmú kártörténeti igazolást, hogy amennyiben a szerződő fél másik tagállamba költözik, akkor a korábbi kártörténeti igazolás egyszerű legyen és a biztosító a bonus-malus besorolásnál figyelembe vegye a másik tagállamból származó kártörténeti igazolást. A kártörténeti igazolás formájára és tartalmára vonatkozóan a Bizottságnak 2023. július 23. napjáig végrehajtási aktust kell elfogadnia.⁹⁴

2.8. Gépjármű-felelősségbiztosítási ár-összehasonlító eszközök (új 16a. cikk)

[16] Az Irányelv a tagállamok számára lehetővé teszi, hogy olyan eszközök tanúsítása mellett döntsenek, amelyek lehetővé teszik a fogyasztók számára, hogy összehasonlítsák a 2009/103/EK irányelvben meghatározott feltételeknek megfelelő gépjármű-felelősségbiztosítást nyújtó szolgáltatók árait, díjait és fedezeteit. Megfelelő tanúsítás esetén az ilyen eszközöket „független gépjármű-felelősségbiztosítási ár-összehasonlító eszközöknek” lehet nevezni. A tagállamok részére biztosítja az Irányelv a hatóságok által működtetett, nyilvános ár-összehasonlító eszközök létrehozását is.⁹⁵

2.9. A szóhasználat egységesítése

[17] A 2009/103/EK irányelv különböző nyelvi változataiban a károsult szó több változatban jelent meg. Például az angol változatban az injured party és a victim szót is használták párhuzamosan, míg a német változatban a Geschädigter és az Opfer szó szerepelt, továbbá a francia változatban szinonimaként használták a victime és personne lésée szavakat. Ez a változtatás a magyar változatot nem érinti, ugyanis a korábban is egységesen a károsult szó volt megtalálható. Az angol változatban az injured party, a német verzióban a Geschädigter, míg a francia változatban personne lésée; s ez az oka annak, hogy az Irányelv magyar változatában több helyen szerepel az, hogy az adott módosítás a magyar változatot nem érinti.

3. Ami az irányelvből kimaradt...

[18] Az Irányelv normaszövegében nem szerepel a károsult számára biztosított azon jog, hogy a kártérítési igény érvényesítése érdekében a rendőrségi iratokhoz hozzáférjen. Az Irányelv (34) preambulumbekzdése pusztán a következő utalást tartalmazza: „Amennyiben a nemzeti jog alapján baleseti jegyzőkönyvet kell készíteni – biztosítva a károsult azon jogát, hogy az illetékes hatóságoktól megkapja a baleseti jegyzőkönyv

⁹² Irányelv (21)-(27) preambulumbekzdése.

⁹³ Irányelv (30) preambulumbekzdése.

⁹⁴ Irányelv (31)-(32) preambulumbekzdése.

⁹⁵ Irányelv (33) preambulumbekzdése.

egy példányát –, a kárigények zökkenőmentes kezelése érdekében fontos, hogy a károsult időben kézhez kapja ezt a jegyzőkönyvet.” Hasznos lenne, ha az Irányelv biztosítaná a károsult számára azt a jogot, hogy a jogalapi iratokat beszerezhesse a balesetet vizsgáló rendőrségtől vagy más hatóságtól.

[19] Az Irányelv továbbá nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy egységes elévülési időt vezessen be a károsulti igény érvényesítésére. A Bizottság pusztán egy nyilatkozatot fűzött az Irányelvhez, hogy ezt a kérdést megvizsgálja és szükség esetén fog e vonatkozásban lépést tenni.

[20] Ezen túlmenően az Irányelv a peren kívüli kárrendezés ügyvédi munkadíjának a megtérítésére sem tartalmaz szabályokat, noha a tagállamok szabályozása e tekintetben eltérő. A károsultak érdekeinek a fokozottabb védelmét szolgálná, ha erre a kérdésre egységes szabályozás lenne a gépjármű-biztosítási irányelvben.

4. Összegzés

[21] Időszerű volt, hogy a Bizottság sort kerítsen a konszolidált gépjármű-biztosítási irányelv átdolgozására, figyelemmel az időközben született európai bírósági döntésekre. Az Irányelvnek hasznos és előremutató rendelkezése a gépjármű fogalmának a pontosítása, a gépjárműhasználat definiálása, a fizetésektelenné vált biztosítók esetében garanciarendszer létrehozása és a biztosítási fedezet növelése. Ugyanakkor az uniós jogalkotó lehetett volna bátrabb is, ugyanis több kérdés felmerült, amire előnyös lett volna szabályt alkotni, például az elévülés kérdésére vagy a peren kívüli kárrendezés során a károsultnál felmerült ügyvédi munkadíj megtérítésére.

SZEMELVÉNYEK AZ ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATBÓL

Máshol nem publikált határozatok

2022/I/1

Kulcsszavak: a biztosítási szerződés értelmezése, „all risk” vagyonbiztosítás, mentesülés, kizárás, súlyos gondatlanság, társbiztosított

Az „all risk” vagyonbiztosítás minden olyan kárra fedezetet nyújt, amit a szerződés nem jelöl meg kizárásként. Ha a biztosítási szerződés ilyen általános fedezetvállalást tartalmaz a káreseményekre, de azt leszűkíti az előre nem látható, véletlenszerű, váratlan károkra, úgy a biztosítottnak a biztosítási esemény bizonyítása körében nemcsak a kárt, hanem azokat a tényállításait is bizonyítania kell, amelyekre alapozva állítja, hogy előre nem látható kár érte.

Az általános fedezetvállalást tartalmazó vagyonbiztosítási szerződés valamely kikötésének a szerződés egészével összhangban történő értelmezése körében jelentősége van a vitás rendelkezés szerződésen belüli elhelyezkedésének, a konkrét szerződés jellegének (all risk), de a biztosítás mint jogintézmény rendeltetésének is. Nem értelmezhető a kikötés úgy, hogy az a felek szerződéses akaratát tükröző másik kikötés alkalmazásának mellőzését vagy az egyes rendelkezések ellentmondásosságát eredményezze.

A kármegelőzési kötelezettség súlyosan gondatlan elmulasztása a targoncavezetőnek az a magatartása, hogy kézi irányításra kapcsolta a targoncát a keskeny folyosón, nem tartotta be a biztonsági előírásokat, az ütközés fokozott veszélyét idézte elő. Számolnia kellett azzal is, hogy a fokozott veszéllyel járó tevékenysége folytán jelentős károsodás következhet be, mégis gondossági kötelezettségét kirívóan elhanyagolva, felelőtlenül bízott a hátrányos következmények (a vagyoni kár) elmaradásában.

Ptk. 6:8. § (1) bek.; 6:86. § (1) bek.; 6:439. § (1) bek.; 6:440. §; 6:464. § (1)–(2); rPp. 164. §

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

A felperes mint szerződő fél és biztosított, valamint az alperes mint biztosító 2016 decemberében biztosítási szerződést kötöttek (a továbbiakban: biztosítási szerződés). Biztosított fedezetek – egyebek mellett – az all risks üzemszünet biztosítás (a továbbiakban: üzemszünet biztosítás) és az all risks vagyonbiztosítás (a továbbiakban: vagyonbiztosítás) voltak. Az egyik kockázatviselési hely az a raktár volt (a továbbiakban: raktár), amit a vagyonbiztosítás egyik együttbiztosítottja (a továbbiakban: társbiztosított) üzemeltetett, biztosított tevékenység pedig az üdítőital-gyártás, raktározás, anyagmozgatás.

Az all risks típusú egyedi vagyonbiztosítási szerződések feltételei (a továbbiakban: ARSZF) III. pontja szerint biztosítási események a biztosított vagyontárgyakban vagy azok részeiben a biztosítási időszak alatt, hirtelen balesetszerűen – véletlen, váratlan, előre nem látható, külső okból – a kockázatviselési helyen bekövetkező, és a biztosított vagyontárgyak károsodásával, megsemmisülésével vagy eltűnésével járó olyan kár, amelynek oka nem esik a biztosítási feltételekben meghatározott kizárások alá, valamint amely eseményekre vonatkozóan a biztosító a biztosítási szerződésben foglaltak szerint nem zárta ki a kockázatviselési kötelezettségét, továbbá amely javítást vagy pótlást, helyreállítást tesz szükségessé. Előre nem láthatók azok a károk, amelyeknek bekövetkeztét, illetve bekövetkeztének fenyegető lehetőségét a biztosított az üzemben végzett tevékenységhez szükséges szaktudás birtokában, illetve a jó gazda gondosságával nem láthatott előre.

Az általános vagyonbiztosítási feltételek (a továbbiakban: ÁVF) X.1. és X.2. pontja szerint a biztosító mentesül a szolgáltatási kötelezettsége alól, ha bizonyítja, hogy a kárt jogellenesen, szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartással a szerződő fél vagy a biztosított vagy ezek alkalmazottja okozta, valamint ha ezek a személyek szándékosan vagy súlyosan gondatlan magatartással nem tesznek eleget a kármegelőzési vagy kárenyhítési kötelezettségüknek. Az ARSZF IX.5. és XV.2. pontja szerint a kármegelőzési kötelezettség súlyosan gondatlan megszegése körében az ÁVF X.1. pontjában felsoroltak a szakképzett személytől elvárható gondosságot kötelesek tanúsítani, a súlyos gondatlanság megítélése tekintetében a szakképzett személytől elvárható magatartás a mérvadó.

A felek által kötött egyedi megállapodás (a továbbiakban: egyedi megállapodás) 2.1. pontja „Mentesülés” cím alatt úgy rendelkezett, hogy „[a] vagyon-, ill. üzemszünet-biztosítás fedezete a szerződésben megnevezett biztosítottakra vonatkozólag úgy alkalmazandó, mintha mindegyik fél számára külön kötvényt állítottak volna ki. Ezt figyelembe véve a biztosító mentesülése, a szerződés érvényessége, stb. egymástól függetlenül, biztosítottanként külön-külön vizsgálendő. A fentiek nem vonatkoznak a súlyos gondatlanság és a szándékosság eseteire”.

Az all risks üzemszünet biztosítás különös rendelkezései (a továbbiakban: ARÜKR) I.1. pontja a biztosítási eseményt úgy szabályozta, hogy a biztosító fedezetet nyújt a biztosított üzem működésének teljes vagy részleges megszakadásából eredő károkra, amennyiben a biztosított üzem működésének megszakadására a következő okból került sor: a biztosító által fedezett kockázati körülmények bekövetkezése miatt fellépő biztosítási események során a biztosított vagyontárgyakban bekövetkező dologi kár.

2017. január 17-én a raktárban a társbiztosított targoncavezetője által manuálisan irányított targonca a két állványsor közötti szűk folyosós területen hátramenetben egy raklapnak ütközött és azt nekitolta az egyik állványsor egyik lábának. Ennek következtében az állványzat eldőlt, és ledöntött több állványsort is, amiben részben megsemmisült, részben megsérült, részben forgalomba hozatalra alkalmatlanná vált a felperes raktárban tárolt árukészletének jelentős része.

A kereset és az alperes védekezése

A felperes 1.210.831.102 forint biztosítási szolgáltatás megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

Indokolása szerint bekövetkezett a készletkár és az üzemszünet biztosítási esemény. Előadása szerint a targonca induktív vezérlés alatt állt, de műszaki hiba miatt elvesztette az indukciós jelet, így letért a vezérelt menetvonalról és nekiütközött a raklapnak. Ez a jó gazda gondosságával sem volt előre látható, annak oka nem kezelési, tervezési vagy konstrukciós hiba. A targonca induktív megvezetésével kapcsolatban korábban tapasztalt rendellenességek nem jártak ütközéssel, ezért nem kellett észszerűen számolni az ütközés és az ebből eredő kár bekövetkezésével. A polcrendszer korábban rögzített hibáit kijavították. A kárt nem a polcrendszer hiányosságai okozták, hanem az, hogy a targonca az állványzatnak ütközött. A korábbi, nem a szűk folyosós részen történt ütközések, valamint a polcrendszer esetleges hibái nem hatottak közre a káresemény bekövetkezésében, így ezek bejelentésének elmaradása nem érinti az alperes teljesítési kötelezettségét. A targoncavezető oldalán nem állapítható meg károkozási szándék, esetleges gondatlansága nem lehet súlyos, így nem eredményezheti az alperes mentesülését.

Az alperes szerint a káresemény nem minősül biztosítási eseménynek, mert a szükséges szaktudás birtokában, a jó gazda gondosságával a kár bekövetkezése előre látható volt. A targoncák már korábban is többször nekiütköztek a polcrendszer oszlopainak, és az éves vizsgálat is több hibát feltárt a polcrendszerben. Ezekre figyelemmel felismerhető volt az oszlopnak ütközés és az állványdőlés veszélye, és előre látható volt, hogy ez a készletek károsodásával járhat. A káresemény a biztosítási fedezetből kizárt kockázatok körébe tartozik, mert az a polcrendszer tervezési és konstrukciós hibájára, valamint a targoncavezető kezelési hibájára vezethető vissza. Állították, hogy a targonca manuális irányítás alatt állt annak ellenére, hogy a raktár szűk folyosós részén a kezelési útmutató és a raktározási szabályzat alapján tilos induktív megvezetésről manuális irányításra váltani. A targoncavezető kezelési hibát vétett azzal, hogy a szűk folyosós részen manuálisan irányította a targoncát és kiiktatta a biztonsági berendezéseket. Vitatták, hogy a targonca műszakilag hibás lett volna, valamint ez lett volna az ütközés oka. A korábbi ütközéseket, az indukciós jelvesztést, a polcrendszer feltárt hibáit, valamint azok kijavításának hiányát nem jelentették be, amelyek elmulasztása miatt a kötelezettség nem állt be. Álláspontjuk szerint a targoncavezető szándékosan okozta a kárt, mert szándékosan váltott induktív megvezetésről manuális irányításra, és szándékosan hatástalanította a targonca biztonsági berendezéseit. A kármegelőzési kötelezettség súlyosan gondatlan megszegéseként értékelték a polcrendszer hibái kijavításának elmaradását, a kellő tehermentesítés hiányát, az ütközés elleni lábzetvédelem hiányosságát, valamint a raktár és a polcrendszer munkavédelmi előírások súlyos megszegésével történt üzemeltetését. Mentesülésre hivatkoztak a szándékos károkozás, valamint a kármegelőzési kötelezettség súlyosan gondatlan megszegése miatt. Előadásuk szerint a biztosítottak nem tették lehetővé a baleseti helyszín vizsgálatát és ellenőrzését, emiatt lényeges körülmények utóbb kideríthetetlenekké váltak.

Az elsőfokú közbenső ítélet és a másodfokú ítélet

Az elsőfokú bíróság közbenső ítéletével megállapította, hogy az alperes a vagyont biztosítási szerződés alapján a felperest ért 2017. január 17-én történt káreset miatti kárt megtéríteni tartozik.

Indokolása szerint kezelési hibán a nem rendeltetésszerű használatot kell érteni. A targonca induktív megvezetéssel és manuálisan is rendeltetésszerűen üzemeltethető volt, ezért a manuális irányítást nem értékelte kezelési hibának. A biztosított vagyontárgy a raktárkészlet volt, amely károsodott. A polcrendszer teherbíró képessége fennállt, annak vonatkozásában konstrukciós hiba nem állapítható meg, vagy az csak részleges lehetett. Következtetése szerint a káresemény biztosítási eseménynek minősül, és nem tartozik a kizárt kockázatok körébe. A korábbi indukciós jelvesztéseket és polcrendszernek ütközéseket azért nem kellett reális kárveszélynek tekinteni, mert egyik alkalommal sem következett be kár, ezért a káresemény bekövetkezése nem áll okozati összefüggésben sem a korábbi jelvesztésekkel, sem a korábbi ütközésekkel. E körülmények bejelentésének elmaradása ezért nem érinti az alperes teljesítési kötelezettségét. A polcrendszer korábbi sérülései és a kijavítás elmaradása bejelentésének hiányát nem tekintette a közlési és változásbejelentési kötelezettség megsértésének, mert a kisebb sérülések keletkezése és kijavítása nem lényeges körülmény, így nem kell bejelenteni, a polcrendszer kijavíthatatlansága pedig a mentesülés körébe

tartozik. A társbiztosított a targonca minden meghibásodásakor javítást kért az alperesi beavatkozótól, így eleget tett a jó gazda gondosságára vonatkozó követelménynek. A felperes megfelelően együttműködött az alperessel, aki minden lényeges körülményt ellenőrizhetett.

A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapította, hogy az ütközés helyén a polcrendszer nem volt sérült, és az ütközés hatására akkor is ledőlt volna, ha annak hibáit kijavították volna. Értékelése szerint a targoncavezető nem szándékosan okozta a kárt, mert az csak akkor állhat fenn, ha a károkozó akarata a kár okozására irányult. A targoncavezető minden tanúvallomásában következetesen és egybehangzóan úgy nyilatkozott, hogy induktív megvezetéssel működtette a targoncát. A baleset helyszínén rajta kívül senki nem volt jelen, az ütközés videó felvételen sem látható, ezért a szakértők csak a valószínűség szintjén tudtak megállapításokat tenni. A videó felvételek értékelése alapján rögzítette, hogy azokon a targoncavezető rutinszerűen induktív megvezetést alkalmazott, ami azt támasztja alá, hogy a baleset időpontjában is ezt használta. Az a szakértői ténymegállapítás, hogy a targonca vezérlőpultja utolsó beállításként manuális irányítást jelzett, nem bizonyítja, hogy a targoncavezető szándékosan manuálisan irányította a targoncát, és nem bizonyítja a baleseti mechanizmust sem. A csatolt szakvélemények között van olyan szakvélemény, amely szerint a balesetet az indukciós jelvezetés is okozhatta, ami a baleset során történt, ezért a hibanapló nem rögzítette. Nem zárta ki annak a lehetőségét sem, hogy a targoncavezető véletlenül kapcsolt manuális irányításra. A perben kirendelt szakértő véleményével szemben a csatolt magánszakértői véleményeket fogadta el azzal, hogy a baleseti mechanizmusra csak a valószínűség körében tehető megállapítás. A szakvélemények alapján arra a következtetésre jutott, hogy a baleset nem a targonca hibája vagy állványnak ütközése, hanem az állványzat oldalirányból nem megfelelő volta vezetett, valamint elfogadta azt a hivatkozást, hogy egy raktárban üzemszerű az ütközés. Mindezekből arra a következtetésre jutott, hogy a targoncavezető terhére sem szándékosság, sem súlyos gondatlanság nem állapítható meg, ezért az alperes nem mentesülhet a biztosítási szolgáltatás teljesítése alól.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét megváltoztatta és a keresetet elutasította. Indokolása szerint az elsőfokú bíróság okszerűtlenül mérlegelte a bizonyítékokat, így a tényállást részben helytelenül állapította meg, és abból részben helytelen jogi következtetést vont le. Az alperes részben olyan magatartásokra hivatkozott, amelyeket nem a felperes érdekkörébe tartozó személyek tanúsítottak, részben olyan intézkedések elmulasztását állította, amelyek megtételére nem a felperes, hanem a raktárt üzemeltető társbiztosított volt köteles. Döntő jelentőséget tulajdonított ezért annak a kérdésnek, hogy a társbiztosított érdekkörébe tartozó személyek magatartása kihat-e a felperesre. Álláspontja szerint a felek a szerződési szabadságból következően a biztosítási szerződésben rendelkezhetnek úgy, hogy valamelyik szerződő fél vagy biztosított magatartása kihat vagy meghatározott korlátok között kihat a többi szerződő félre vagy biztosítottra. A felperes az elsőfokú eljárásban csatolta az egyedi megállapodást, ennek általános szerződési feltételnek való minősítése, a biztosítási szerződés részévé válása és annak értelmezése a felek között vitás volt, ezért nem merült fel olyan új tény vagy bizonyíték, amit a másodfokú eljárásban ne lehetett volna figyelembe venni a rPp. 235. § (1) bekezdése alapján. Az egyedi megállapodást nem tekintette általános szerződési feltételnek. Annak tartalmát a Ptk. 6:8. § (1) bekezdése és a 6:86. § (1) bekezdése alapján értelmezve arra a következtetésre jutott, hogy a felek akarata szerint a biztosítási szerződést minden biztosítottra úgy kell alkalmazni, mintha azt külön kötötték volna meg, így egyik biztosított magatartása sem értékelhető a másik terhére, kivéve a szándékos és a súlyosan gondatlan magatartásokat. A 2.1. pont szerinti feltétel a „Mentesülés” cím alatt található, annak szövege csak a biztosító mentesülését és a szerződés érvényességét nevesíti, de a „stb.” kitétel arra utal, hogy a felsorolás nem teljes körű, hanem csak példákat említ, így az kiterjed a biztosítási szerződés egyéb elemeire is függetlenül a rendelkezés címétől. Mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy az egyedi megállapodás 2.1. pontjában foglaltakat a biztosítási szerződés valamennyi rendelkezése körében alkalmazni kell, és azt úgy kell értelmezni, hogy a társbiztosított érdekkörébe tartozó személyek magatartása a biztosítási esemény bekövetkezése, a kizárások, a közlési és változásbejelentési kötelezettség és a mentesülés szempontjából is csak akkor értékelhető a felperes terhére, ha az szándékos vagy súlyosan gondatlan volt.

A biztosítási eseményt az ARSZF III. pontja alapján vizsgálta. Álláspontja szerint a felek a szerződési szabadság alapján olyan körülményt is a biztosítási esemény fogalmi körébe vonhatnak, amit a Ptk. egyébként mentesülési okként határoz meg. Mindebből arra a következtetésre jutott, hogy az alperes a biztosítási esemény kapcsán és a mentesülés körében is hivatkozhat a felperes vagy a társbiztosított érdekkörébe tartozó személy szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartására. A raktár üzemeltetője nem a felperes, hanem a társbiztosított volt, így a kár előre látása és a veszélyek elhárítása az ő feladata volt; az egyedi megállapodás 2.1. pontja alapján ugyanakkor a biztosítási esemény bekövetkezése szempontjából ez csak akkor értékelhető a felperes terhére, ha a mulasztás szándékos vagy súlyosan gondatlan volt. A bizonyítékok értékelése alapján szándékos károkozást nem állapított meg. Álláspontja szerint az előreláthatóság kizárólag a konkrét kárral fenyegető helyzetek és károk tekintetében vizsgálható. A targonca üzemeltetési útmutatója és a társbiztosított raktározási szabályzata a keskeny folyosós részen tiltotta a manuális irányítást, ezért a targoncavezetőtől az adott helyzetben általában elvárhatóan értékelte a konkrét károk bekövetkezése lehetőségének előrelátását abban az esetben, ha manuális üzemmódban működteti a targoncát a keskeny folyosón. A biztosítási esemény bekövetkezésének bizonyítása a rPp. 164. § (1) bekezdése alapján a felperest terhelte, ezért neki kellett bizonyítania, hogy a targoncavezető induktív megvezetéssel működtette a targoncát, az ütközéssel okozott károk részéről nem voltak előre láthatók, illetve az előrelátás körében tanúsított esetleges gondatlansága nem érte el a súlyos mértéket. Álláspontja szerint a kirendelt szakértő az alperes által csatolt magánszakértői véleményeket és az alperes tényállítását támasztotta alá, mert a bizonyossággal határos valószínűséggel azt állapította meg, hogy a targonca manuális üzemmódban volt, a műszaki hiba lehetőségét pedig kategorikusan kizárta. A kirendelt szakértő megállapításait nem tekintette logikátlannak és okszerűtlennek, mert következtetéseit részben konkrét műszaki adatokra, részben azonos típusú targoncák közvetlen vizsgálatára, részben pedig ilyen targoncák működésére vonatkozó közvetett műszaki információkra alapozta. A kirendelt szakértő által értékelt egyik konkrét műszaki adat az volt, hogy a targonca a káreseményt követő vizsgálatokor manuális üzemmódban volt, amire a targoncavezető nem tudott magyarázatot adni. A kirendelt szakértő által értékelt másik konkrét műszaki adat szerint az elektronikus naplóban a káreseményt megelőző hat órában nem volt sem indukciós jel elvesztésére, sem más műszaki hibára utaló bejegyzés. Közvetett műszaki adatként azokat a jegyzőkönyveket értékelte, amiket a raktárban üzemeltetett hasonló targoncák meghibásodásai után rögzítettek, és amelyek szerint az indukciós jel elvesztése esetén a targoncák szinte azonnal megálltak, soha nem ütköztek polcnak, és naplójukban mindig megjelent a jelvesztésre utaló hibabejegyzés. A kirendelt szakértő ugyanezt tapasztalta hasonló típusú targonca működésének vizsgálata során is. Ezzel szemben a felperes által csatolt magánszakértői vélemények nem tudtak olyan konkrét műszaki hibát kimutatni, amely az induktív megvezetés mellett a káresemény bekövetkezéséhez vezethetett, hanem csak a feltételezés szintjén vetettek fel ilyen lehetőséget. A kirendelt szakértő rendelkezésére álltak a felek által csatolt magánszakértői vélemények, azok tartalmát figyelembe véve alkotta meg szakvéleményét. A felperes által csatolt magánszakértői vélemények nem voltak alkalmasak a kirendelt szakértő szakvéleményének az aggályossá tételére, és a felperes nem terjesztett elő további bizonyítási indítványt. A bizonyítékértékelés körében figyelembe vette, hogy a káresemény miatt felmerülhet a targoncavezető fegyelmi és anyagi felelőssége is. Alaptalannak találta a felperesnek azt a hivatkozását, hogy a kirendelt szakértőtől eltérő szakterületen működő más szakértők véleményének a beszerzése is szükséges lenne, mert a targoncavezető kétséges valóságtartalmú tanúvallomásátán kívül semmilyen konkrét bizonyíték nem utal a targonca műszaki hibájára. Értékelése szerint az elsőfokú bíróság a régi Pp. 206. § (1) bekezdését sértő módon, kirívóan okszerűtlenül mérlegelte a bizonyítékokat, amikor szakkérdésben az érdektelennek nem tekinthető targoncavezető tanúvallomása alapján állapította meg a tényállást az ellentmondástól és logikai hibától mentes, konkrét műszaki adatokkal alátámasztott szakvéleménnyel szemben. Tényként azt állapította meg, hogy a targoncavezető manuálisan irányította a targoncát, amikor a keskeny folyosós területen hátramenetben egy raklapnak ütközött és azt nekitalta az állványsor egyik lábának. Ebből azt a jogi következtetést vonta le, a targoncavezető azért nem látta előre a kár bekövetkezését, mert bízott abban, hogy manuális irányítással sem fog raklapnak vagy polcnak ütközni. Nem azzal a szándékkal váltott manuális irányításra, hogy kárt okozzon, de tudatának át kellett fognia, hogy ha a tiltások és a veszélyes üzemi jelleg ellenére a keskeny folyosóban manuális irányításra vált, akkor a személy- és vagyonbiztonságot fokozottan veszélyeztető helyzetet teremt, amelyben csekélynek

tekinthető vezetési hiba is aránytalanul súlyos következményekkel, akár a polcrendszer összedőlésével is járhat. A targoncavezető könnyelműen bízott a manuális vezetés esetén fenyegető súlyos következmények elmaradásában, amely könnyelműséget a szándékossággal határos súlyos gondatlanságnak értékelt, és ezt az egyedi megállapodás 2.1. pontja alapján a felperes terhére is figyelembe vette. Ebből arra a következtetésre jutott, hogy a targoncavezető súlyos gondatlansága miatt nem látta előre a kárt, ezért a káresemény nem minősül az ARSZF III. pontjában meghatározott biztosítási eseménynek.

A mentesülés körében rögzítette, hogy a targoncavezető a társbiztosított munkavállalójaként jogosult volt az árukészlet kezelésére, mozgatására, rakodására, így súlyosan gondatlan magatartása az alperes mentesülését eredményezheti, amellyel kapcsolatban a Ptk. 6:463-6:464. §-aira és az ÁVF szabályozására hivatkozott. A targoncavezető magatartását jogellenesnek ítélte egyrészt azért, mert kárt okozott, másrészt azért, mert megszegte a munkavégzésére vonatkozó tételes szabályokat. A hátramenetben elkövetett vezetési hibát nem tekintette súlyosan gondatlan magatartásnak, mert az ütközést csekély súlyú figyelmetlenség vagy vezetési hiba is okozhatta. A kármegelőzési kötelezettség súlyosan gondatlan megszegésének értékelté ugyanakkor azt, hogy a targoncavezető megszegte azokat a rendelkezéseket, amelyek célja kimondottan a személy- és vagyónbiztonság megóvása, éppen az emberi hibára visszavezethető, csekély súlyú figyelmetlenségből vagy vezetési hibából eredő veszélyhelyzetek kialakulásának elkerülése volt. Ennek következménye, hogy az alperes akkor is mentesül a biztosítási szolgáltatás teljesítése alól, ha a káresemény egyébként biztosítási eseménynek minősülne.

A biztosítási esemény és a mentesülés körében elfoglalt álláspontjától függetlenül a kizárásokkal kapcsolatban rögzítette, hogy csak a konkrét biztosítási esemény során károsodott vagyontárgyak hibája tartozik a kizárt kockázatok körébe. A polcrendszer feltárt és jegyzőkönyvben rögzített hibái és azok kijavításának hiánya, valamint a targoncák korábbi polclábnak ütközése bejelentésének elmaradása nem hatottak közre a káresemény bekövetkezésében. A polcrendszer az ütközés és nem a ki nem javított hibák vagy túlterheltség miatt omlott össze. Az alperes sem állította, hogy a polcrendszer az ütközés következtében nem omlott volna össze, ha annak hibáit kijavították volna, ezért nem állapított meg okozati összefüggést a polcrendszer hibái, illetve e hibák kijavításának elmaradása és a kár bekövetkezése között. Nem állapított meg okozati összefüggést a targoncák korábbi polclábnak ütközése és a kár bekövetkezése között sem, mert ezek az esetek nem a raktár keskeny folyosós területén történtek, és soha nem jártak a polc eldőlésével vagy a stabilitás meggyengülésével.

Az üzemszüneti kár- biztosítási eseménnyel kapcsolatban rögzítette, hogy az ARÜKR I.1. pontja alapján biztosítási esemény az üzem működésének teljes vagy részleges megszakadásából eredő dologi kár bekövetkezése. A felperes nem állította, hogy a káresemény miatt teljesen vagy részlegesen megszakadt volna az üzem működése. Követelését arra alapította, hogy valamennyi meglévő üzeme teljes kapacitással működött, ezért nem tudta pótolni azt az árukészletet, amely megsemmisült a káreseményben, illetve amit meg kellett semmisíteni a káresemény miatt. Ezt a körülményt nem értékelte üzemszüneti kár- biztosítási eseménynek, mert a megsemmisült vagy megsemmisített árukészletben keletkezett károokra a készletkár biztosítás nyújthatott volna fedezetet.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelmek

A felperes felülvizsgálati kérelmében kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és új határozat hozatalával az elsőfokú bíróság közbenső ítéletének a helybenhagyását szövegezésbeli pontosítással. A felülvizsgálati kérelem szerint a jogerős ítélet sérti a Ptk. 6:8. § (1) és (3) bekezdését, a 6:86. § (1) bekezdését, a 6:439. § (1)-(2) bekezdését, a 6:463. § (1) bekezdését és a 6:464. § (1)-(2) bekezdését, valamint a régi Pp. 3. § (3) bekezdését, a 164. § (1) bekezdését, a 177. § (1) bekezdését, a 206. § (1) bekezdését és a 235. § (1) bekezdését.

A felperes felülvizsgálati kérelme szerint a jogerős ítélet jogszabálysértő módon állapította meg, hogy a káresemény nem minősül biztosítási eseménynek, illetve az alperes mentesül a biztosítási szolgáltatás

teljesítésének kötelezettsége alól. Előadta, hogy korábban előterjesztett nyilatkozatait változatlanul fenntartja, kérte azok figyelembevételét.

Az egyedi megállapodás 2.1. pontjával kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet annak jogszabálysértő kiterjesztő értelmezésével, a Ptk. 6:8. § (1) és (3) bekezdésének, valamint a 6:86. § (1) bekezdésének a megsértésével jutott arra a következtetésre, hogy a társbiztosított tevékenységi körében az előreláthatóság fogalmkörében értékelhető magatartás kihat a neki teljesítendő biztosítási szolgáltatási kötelezettségre. Álláspontja szerint az egyedi megállapodás 2.1. pontjába foglalt szerződési feltétel célja és értelme annak deklarációja, hogy a biztosítottak minden vonatkozásban önálló biztosítottak tekintendők, kivéve egyetlen kérdést, a mentesülés szándékosságán, illetve súlyos gondatlanságon alapuló eseteit. A jogerős ítéletben hivatkozott „stb.” kifejezés arra vonatkozik, hogy az összes körülmény szempontjából önálló, egymástól független biztosítottak szerepelnek a kötvényben, ami alól a rendelkezés címe és külön mondata alapján az egyetlen kivétel a szándékos vagy súlyosan gondatlan károkozásra alapuló mentesülés. A jogerős ítélet szerinti értelmezést az alperes sem tekintette irányadónak, mert a másodfokú eljárásban előadott nyilatkozatai e rendelkezés figyelmen kívül hagyására irányultak, így a jogerős ítélet annak értelmezésével túlterjeszkedett az alperes fellebbezési kérelmében. A felek az elsőfokú eljárásban egyezően adták elő e pont tartalmát, így az a bíróságot is kötötte. Nem volt lehetősége ettől eltérő értelmezésre, mert az elsőfokú eljárást is csak a kereset és az ellenkérelem keretei között lehet lefolytatni. A jogerős ítélet figyelmen kívül hagyta a fellebbezés rPp. 235. § (1) bekezdése által kijelölt kereteit, olyan okból változtatta meg az elsőfokú bíróság határozatát, amelyre a fellebbező alperes nem is hivatkozott. Az egyedi megállapodás 2.1. pontjának tartalmára vonatkozó egyező előadás kötötte a másodfokú bíróságot, a fellebbezésben az alperes a rPp. 235. § (1) bekezdése alapján már nem is hivatkozhatott volna olyan értelmezésre, mint amelyre a jogerős ítélet jutott. Ebből következően a felek nem voltak olyan körülményt a biztosítási esemény fogalmi körébe, amit a Ptk. egyébként mentesülési okként határoz meg, a társbiztosított előreláthatóság körében értékelhető mulasztása rá nem hat ki, így a káresemény biztosítási eseménynek minősül.

A jogerős ítélet a rPp. 164. § (1) bekezdésének a megsértésével jutott arra a következtetésre, hogy a biztosítási esemény bekövetkezését a biztosítottaknak kell bizonyítani. A felek all risks (összkockázatú) vagyonbiztosítási szerződést kötöttek, amely a fedezett kárt teszi főszabállyá, így a biztosítottaknak csak azt kell bizonyítani, hogy kár érte. A biztosítónak kell bizonyítani, hogy a kár oka a szerződésben tételesen felsorolt kizárt kockázatok valamelyike, így a bizonyítatlanság kockázata a biztosítót terheli. A Kúria Pfv.V.20.509/2018/7., Pfv.III.21.323/2012/5. és Pfv.V.21.362/2020/14. számú határozataira hivatkozva állította, hogy a kizárás ok bizonyítása a biztosítót terheli. A káresemény biztosítási eseménynek minősülése körében nem neki kellett bizonyítani az induktív megvezetést, hanem az alperesnek a manuális irányítást, aki ezt nem bizonyította.

A rPp. 206. § (1) bekezdésének és a 177. § (1) bekezdésének a megsértésére hivatkozva előadta, hogy a jogerős ítélet jogszabálysértően értékelte a rendelkezésre álló bizonyítékokat, a bizonyítási eljárás lefolytatására vonatkozó előírások megsértésével fogadta el irányadónak a kirendelt szakértő véleményét. A targonca működtetése szakkérdés, így a bíróság abban szakértői bizonyítás nélkül nem foglalhat állást. A kirendelt szakértő közúti közlekedésbiztonsági műszaki (balesetelemzés) és gépjármű-közlekedési műszaki (javítás, karbantartás, járműértékelés) kompetenciával rendelkezik, így nem tartozik a szakterületéhez sem az emelőgépekkel, sem a járműautomatizálással kapcsolatos kérdések vizsgálata. A kirendelt szakértő nem végezte el azokat a vizsgálatokat, amelyek szükségesek lettek volna az üzemmóddal kapcsolatos kérdés megválaszolásához, másfelől nem rendelkezik a releváns kérdések megválaszolásához szükséges kompetenciával. A biztosítási szolgáltatás teljesítésének a hátrameneti üzemmódra alapított megtagadása tekintetében bizonyításra a rPp. 164. § (1) bekezdése alapján az alperes volt köteles, így annak sikertelensége a rPp. 3. § (3) bekezdésére tekintettel az ő terhére esik.

Álláspontja szerint, ha bizonyított lenne a manuális üzemmódban történt hátramenet, akkor is vizsgálni kell, hogy a targoncavezető magatartása súlyosan gondatlannak minősül-e. A jogerős ítélet abból indult ki,

hogy a targoncavezető szándékosan választotta a manuális üzemmódot, amelyre nincs bizonyíték, így ez a rPp. 206. § (1) bekezdésének a megsértését jelenti. A baleset bekövetkezésének körülményei indirekt módon arra engednek következtetni, hogy a targoncavezető nem volt tudatában a manuális üzemmódnak. A csatolt videófelvevételek szerint a sorok között manuális irányítás mellett csak igen lassan, a haladási irány folyamatos korrigálása mellett, mindkét oldalra folyamatosan figyelve lehet haladni. A rendelkezésre álló adatok szerint a targoncavezető lendületes hátramenetet hajtott végre, ami arra utal, hogy induktív üzemmódot feltételezve hajtotta végre a hátramenetet, így tudata nem fogta át, hogy manuális üzemmódban halad. A sorok között manuális üzemmódban történő közlekedés tilalmára vonatkozó szabály nemcsak tudatosan, hanem gondatlanságból is megsérthető. A jogerős ítéletnek a súlyos gondatlansággal kapcsolatos értékelése a Ptk. 6:464. § (1)-(2) bekezdésébe és a 6:463. § (1) bekezdésébe ütközik. A bírói gyakorlat (BH2021. 39., BH2021. 40.) a szándékosság és a súlyos gondatlanság fogalmát szűken értelmezi. A súlyos gondatlanság megítéléséhez a károkozó aktuális akarat, tudati állapotát kell vizsgálni, szubjektív elemként pedig azt, hogy a gondossági kötelezettségét kirívóan elhanyagolta-e. Súlyos gondatlanság akkor állapítható meg, ha a gondosság elhanyagolása olyan feltűnő mértékű, amely súrolja a szándékosság, az eredmény kívánásának a határát. A Kúria Pfv.V.21.402/2019/8. számú határozatára hivatkozva előadta, hogy ha a targoncavezető tudatosan sértette meg a manuális üzemmód alkalmazására vonatkozó tilalmat, úgy ez csak a károkozás jogellenességi feltételéhez kapcsolódna, a szabálysértés tudatosságának azonban nem a szabályszegés, hanem a biztosítási esemény bekövetkezése, a raktár összedőlése vonatkozásában kell megvalósulnia. A Kúria Pfv.III.21.464/2013/12. számú határozatára hivatkozva előadta, hogy a targoncavezető tudata a belenyugvás szintjét határolóan sem terjedt ki a káresemény bekövetkezésére. Önmagában az, hogy tudatosan megszegte a tevékenységére vonatkozó szabályokat, és azt gondolta, hogy manuális irányítás mellett is károkozás nélkül tud közlekedni a sorok között, nem minősül súlyosan gondatlan magatartásnak. Feladatát nyilvánvalóan a káresemény bekövetkezése nélkül kívánta végrehajtani, így a káreseménnyel mint magatartása következményével semmilyen mértékben nem számolt. A Ptk. 6:464. §-ának a megsértését jelenti a jogerős ítéletnek az az értelmezése, amely a tudatos szabályszegést a súlyos gondatlansággal azonosítja. A Kúria határozatai alapján a mentesülés egészen kivételes esetnek tekinthető. Az előreláthatóság és a súlyos gondatlanság tartalma lényegét tekintve ugyanaz. Súlyosan gondatlan magatartásnak csak olyan magatartás tekinthető, amely a konkrét káresemény bekövetkezésének az előrelátását is magában hordozza, amely a jelen esetben nem valósult meg. A jogerős ítélet sérti a Ptk. 6:463. § (1) bekezdését, mert a manuális üzemmód ténszerűsége sem eredményezhetné a biztosítási szolgáltatás teljesítésének megalapozott elutasítását.

Az üzemszüneti kárral kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet olyan kérdéssel összefüggésben foglalt állást, amely a jogalap körében lefolytatott elsőfokú eljárásban semmilyen módon nem került megtárgyalásra és e körben bizonyítás sem történt. Ennek hiányában a másodfokú bíróság nem volt abban a helyzetben, hogy az üzemszüneti kár bekövetkezésének kérdése körében állást foglaljon. Ezt meghaladóan tévesen értelmezte az üzemszüneti kár fogalmát, mert az nem csak a termelés leállításából eredő veszteségre terjed ki, hanem a káreseménnyel okozati összefüggésben álló következményi károk fedezetére szolgál.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme szerint a felülvizsgálati kérelem nem tartalmazza, hogy a jogerős ítélet mennyiben sértette meg a Ptk. 6:8. § (3) bekezdésében foglaltakat, ezért ez a hivatkozás érdemben nem vizsgálható. Az egyedi megállapodás értelmezése körében a jogerős ítélet helyesen jutott arra a következtetésre, annak célja, hogy az egymástól elkülönülő, önálló jogalanyok minősülő biztosítottak magatartását be lehessen tudni egymásnak, amennyiben azok szándékosak vagy súlyosan gondatlanok. A felperes fellebbezési ellenkérelmében maga is amellet érvelt, hogy a biztosítási esemény körében is alkalmazandó az egyedi megállapodás. Azzal kapcsolatban a feleknek nem volt egyező nyilatkozata, de ha lett volna, ahhoz a bíróság akkor sem lenne kötve, a jognyilatkozatot kizárólag a Ptk.-nak megfelelően köteles értelmezni. A felülvizsgálati kérelemben hivatkozott kúriai ítéletek – a jogerős ítélettel összhangban – kifejezetten azt tartalmazzák, hogy a biztosítási esemény bekövetkezésének bizonyítása a biztosítottat terheli, amely all risks típusú vagyont biztosítás esetén is érvényesül. A jogerős ítélet nem állapította meg egyik bizonyítandó tény bizonyítatlanságát sem, ezért nem is sérthette meg a rPp. 164. § (1) bekezdését. A

kirendelt szakértő által értékelt közvetlen és közvetett műszaki adatokból, valamint műszaki törvényszerűségekből nem lehet mást megállapítani, mint hogy a targoncavezető manuális üzemmódban vezette a targoncát, ezért nincs ok a bizonyítás eredményének a felülmérlegelésére. A kirendelt szakértő teljes körű magyarázatát adta annak, hogy milyen okból tudott társszakértő bevonása nélkül is választ adni a kérdésekre. A felperes új tényállítását, hogy a targoncavezető véletlenül váltott át manuális üzemmódra, mert korábban következetesen arra hivatkozott, hogy a targoncavezető a tolatás megkezdésekor látta az indukciós jelet a kijelzőn. A másodfokú bíróság mérlegelte a megsértett szabály rendeltetését és a felvállalt kockázatot, és ennek megfelelően rögzítette, hogy az súlyosan gondatlan magatartásnak minősül, amely összhangban áll a Kúria Pfv.V.20.313/2020/6. számú határozatában írtakkal. Az üzemszüneti kárral kapcsolatban előadottakat nem lehet érdemben vizsgálni, mert azzal összefüggésben a felperes nem jelölt meg megsértett jogszabályhelyet, valamint nem adott elő jogszabálysértést és jogi érvelést. A jogerős ítélet ezzel kapcsolatos döntése megfelel a biztosítási szerződés rendelkezéseinek.

A Kúria döntése és jogi indokai

A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet jogszabálysértését abban jelölte meg, hogy a másodfokú bíróság jogsértő módon kiterjesztően értelmezte a biztosítási szerződéshez tartozó egyedi megállapodás 2.1. pontját, és így arra a következtetésre jutott, hogy a biztosítási esemény nem következett be. A tényállás megállapítása körében az all risks vagyonszabályozási szerződésre figyelemmel tévesen alkalmazta a bizonyítási érdek és a bizonyítási teher szabályait, amikor rá terhelte a hátrameneti üzemmód bizonyítását, valamint a bizonyítékokat ebben a körben okszerűtlenül mérlegelte. Az alperes mentesülése vonatkozásában a tényállást részben helytelenül állapította meg és abból téves következtetést vont le, amikor súlyosan gondatlannak minősítette a targoncavezető részéről a kármegelőzési kötelezettség megszegését.

A felülbírálat korlátait a rPp. 253. § (3) bekezdése szabályozza, amelynek megsértését a felperes nem állította. A felülvizsgálati kérelemben megjelölt rPp. 235. § (1) bekezdése a fellebbezés tartalmát rögzíti, abban új tény állítását és új bizonyíték előadását tiltja. Ez a jogszabályi rendelkezés nem korlátozza a másodfokú bíróságot abban, hogy a jogvita tárgyát képező szerződési nyilatkozatot – az egyedi megállapodás 2.1. pontját – maga értelmezze. A rPp. 215. §-a az érdemi döntés korlátait szabályozza, amely szerint a döntés nem terjedhet túl a kereseti kérelmen, illetőleg az ellenkérelmen. E korlátokon belül a bíróságot a felek egyező tényelőadása sem köti: e tények valóként történő elfogadása csak lehetőség a bíróság számára akkor, ha azok tekintetében kételye nem merül fel [rPp. 163. § (2) bekezdés]. A felek által a szerződés értelmezése körében előadottak sem kötik a bíróságot. A felek anyagi jognyilatkozatait az anyagi jogszabályokban előírt szempontok figyelembevételével kell értelmeznie (Ptk. 6:8. §, 6:86. §), ebben nem kötik a felek perben tett eljárás jognyilatkozatait.

Ezt követően a Kúria a felperes által állított anyagi jogszabálysértéseket, valamint az ezekkel szorosan összefüggő eljárás jogszabálysértéseket együtt vizsgálta.

A felperes felülvizsgálati kérelmében a Kúria határozataira hivatkozva állította a rPp. 164. § (1) bekezdésének a megsértését, mert a jogerős ítélet szerint a biztosítási esemény bekövetkezését a biztosítottnak kell bizonyítania. A Ptk.-nak a biztosítási szerződésekre vonatkozó szabályozása és az ezzel összefüggésben kialakult kúriai gyakorlat alapján a Kúria Pfv.I.21.222/2020/9. számú határozatában értelmezte a bizonyítási érdek érvényesülését vagyonszabályozási szerződés (kárbiztosítás) esetén. E határozat szerint a Ptk. 6:439. §-ából az következik, hogy a biztosítási szerződésben meghatározott biztosítási (károsító) esemény bekövetkezésével kapcsolatos tények állítása a biztosítási szolgáltatást igénylő fél, míg a szolgáltatási kötelezettséget kizáró tények állítása a biztosító érdeke {[33]}. Mindig az adott biztosítási szerződés által meghatározott biztosítási jogviszony és a felek jogvitában tett tényállításai alapján kell állást foglalni a bizonyítási érdekről {[34]}.

A per tárgya all risks vagyombiztosítás, amelynek lényege, hogy minden olyan kárra fedezetet nyújt, amit a szerződés nem jelöl meg kizárásként. Ez a biztosítás a kockázatok széles körére vonatkozik, ugyanakkor ez nem teszi szükségtelenné a biztosítási szerződésben a biztosítási esemény meghatározását, mert ez tartalmazza a biztosított kockázatok bekövetkezésének módját: a kár véletlenszerűségét, váratlanságát, előre nem láthatóságát, külső okból történő bekövetkezését. Ennek indoka, hogy a biztosítási eseménynek mindig bizonytalan eseménynek kell lennie, különben a biztosított nem lenne érdekelt a biztosítási kockázatba tartozó káresemények bekövetkezésének elkerülésében. A biztosítási szolgáltatás követelésével a biztosítási esemény bekövetkezésére a biztosított alapít jogot, mert ezt állítva kéri a biztosító teljesítésre kötelezését. Az anyagi jogból következően ezért a biztosítottnak kell nemcsak a kár, hanem a biztosítási esemény bekövetkezése körében tett tényállításait is bizonyítania. A biztosítónak pedig azokat a tényállításait kell bizonyítania, amelyekre alapítja teljesítési kötelezettsége hiányát (pl. kizárás, mentesülés).

A jelen ügyben a biztosítási esemény meghatározását az ARSZF III. pontja szabályozza. Ez alapján a biztosítási szerződés általános fedezetvállalást tartalmaz a káreseményekre, de azt leszűkíti az előre nem látható károkra. A felperesnek ezért a biztosítási esemény bizonyítása körében azokat a tényállításait is bizonyítania kellett, amelyekre alapozva állította, hogy előre nem látható kár érte. A jogerős ítélet ezzel megegyező álláspontja nem sérti a rPp. 164. § (1) bekezdését.

A felülvizsgálati kérelemben hivatkozott egyedi megállapodás 2.1. pontjának az igényérvényesítés lehetősége és terjedelme szempontjából van jelentősége. A felperes ennek értelmezésével kapcsolatban a Ptk. 6:8. § (1) és (3) bekezdésének, valamint a 6:86. § (1) bekezdésének a megsértését állította azzal az indokkal, hogy a 2.1. pont címe és tartalma alapján a biztosítottak minden vonatkozásban önállóak, kivéve a mentesülés szándékosságon vagy súlyos gondatlanságon alapuló eseteit.

A Ptk. 6:8. § (3) bekezdése a jogról lemondó vagy abból engedő jognyilatkozat értelmezését szabályozza. Az egyedi megállapodás 2.1. pontja nem ilyen jognyilatkozat, ezért arra ez a jogszabályi rendelkezés nem alkalmazandó. A jognyilatkozatot úgy kell értelmezni, ahogyan azt a címzettnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett [Ptk. 6:8. § (1) bekezdés]. Az egyes szerződési feltételeket és nyilatkozatokat a szerződés egészével összhangban kell értelmezni [Ptk. 6:86. § (1) bekezdés].

Az egyedi megállapodás 2.1. pontja a „Mentesülés” címet viseli. Első mondata alapján mindegyik biztosítottat úgy kell tekinteni, mintha egyúttal szerződő fél is lenne, vagyis a biztosítottak azonos jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek. Ezzel a felek elismerték, hogy a biztosítási védelem tekintetében a biztosítottaknak vagyoni érdeke áll fenn. A társbiztosított a felperes helyett, illetve érdekében végzett tevékenységére figyelemmel részesül biztosítási védelemben, vagyis a felek vélelmezték mindegyik biztosított önálló és teljes körű biztosítási érdekét (Ptk. 6:440. §).

A második mondat – erre az önálló, teljes körű biztosítási érdekre figyelemmel – rögzíti, hogy az igényérvényesítés a biztosítási szerződés alapján mindegyik biztosított által önállóan is lehetséges úgy, hogy a biztosító teljesítési kötelezettségét befolyásoló (kizáró vagy korlátozó) körülményeket biztosítottanként külön-külön kell vizsgálni. Ebből az következik, hogy a társbiztosított magatartása nem hat ki a felperesre. Ez a szabályozás a biztosító szolgáltatási kötelezettségét lényegesen kiterjesztheti, de ez következik a vagyombiztosítás all risks jellegéből és a tényállásbeli adottságokból is (önálló jogi személyek által végzett különböző biztosított tevékenységek). A második mondat alapján a balesetszerűen bekövetkező bármilyen kár tényszerű keletkezésének a konkrét esetbeli feltételeit önállóan, egymástól függetlenül kell értékelni az egyes biztosítottak vonatkozásában. Ha bekövetkezik bármilyen biztosítási esemény, akkor azt kell vizsgálni, hogy a biztosított kockázat miként realizálódott az igényt érvényesítő biztosítottra nézve. Így előfordulhat például, hogy az egyik biztosítottnál fennáll a kár előreláthatósága, míg a másikonál nem.

A harmadik mondat alapján a biztosító teljesítését befolyásoló körülmények közül a Ptk. 6:464. §-a és az ÁVF X.1-X.2. pontja szerinti mentesülés – a szándékosság és a súlyos gondatlanság – eseteire a fentiek (az első két mondatban írtak) nem irányadóak. Ebben az esetben tehát kizárt a biztosítottanként történő külön-külön értékelés. Ezt az indokolja, hogy a nyilvánvalóan felelőtlen magatartásokra történő fedezetnyújtás nem állna összhangban a biztosítás jogintézményének a rendeltetésével. Ebből következően – kizárólag mentesülési ok fennállásakor – az egyik biztosított szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartása vagy mulasztása kihat a másik biztosítottra is. Az egyedi megállapodás 2.1. pontja azonban ennél szélesebb körben nem tartalmaz alperesi teljesítést gátló kikötést. Ez az értelmezés következik a vagyonbiztosítás all risks jellegéből, valamint a szövegrész „Mentesülés” cím alatti elhelyezéséből is. Mindezek alapján a felek nem vontak a biztosítási esemény körébe a Ptk. által mentesülési okként meghatározott körülményeket.

A fenti értelmezést támasztja alá az is, hogy a biztosítási szerződés az ARSZF III. pontjában pontosan meghatározza a biztosítási esemény fogalmát annak elemeként rögzítve, hogy a kár hirtelen balesetszerűen – véletlen, váratlan, előre nem látható, külső okból – következzen be. Ennek körében külön definiálja, hogy mely károk minősülnek előre nem láthatónak: amelyek bekövetkeztét vagy annak fenyegető lehetőségét a biztosított – szaktudása birtokában, a jó gazda gondosságával – nem láthatta előre. Az ARSZF III. pontja a biztosítási esemény körében a kár előreláthatóságát egy tipizált személy, a szaktudással rendelkező jó gazda gondosságához köti, vagyis minden általában elvárható intézkedés megtételét írja elő, ami szükséges a megfelelő működéshez. Ettől eltérően a biztosítási szerződés a biztosító mentesülése körében szabályozza a szerződő fél, a biztosított vagy ezek alkalmazottja szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartásának a következményeit. A szándékosság vagy a súlyos gondatlanság mint vétkességi kategória viszont egy konkrét személlyel szemben állít fel mércét. A biztosítási eseménnyel kapcsolatos szerződéses rendelkezésben nem szerepel ilyen vétkességi elem, az előreláthatósághoz kapcsolódó felróhatóság ugyanis nem vétkességi kategória: a felek a Ptk.-ban és a biztosítási szerződésben mentesülési okként szereplő körülményeket nem vették figyelembe a biztosítási esemény meghatározásakor. Az egyedi megállapodás 2.1. pontjának harmadik mondata tehát azért sem értelmezhető a szándékosság és a súlyos gondatlanság beemeléséeként a biztosítási esemény fogalmába, mert így annak definíciója ellentmondásos és értelmezhetetlen lenne: az ARSZF III. pontjába foglalt szerződéses rendelkezés mellőzését eredményezné, noha a felek szándéka – az all risks vagyonbiztosítás rendeltetését is figyelembe véve – nyilvánvalóan a károk széles körű fedezetének a biztosítására irányult. A biztosítási szerződés egészével ezért az egyedi megállapodás fentiek szerinti értelmezése áll összhangban. Az egyedi megállapodás 2.1. pontját annak címével és a biztosítási szerződés egészével összhangban tehát úgy kell értelmezni, hogy az igényt érvényesítő biztosított személyére figyelemmel kell vizsgálni a biztosító teljesítési kötelezettségét érintő minden körülményt – így a biztosítási esemény bekövetkezését is –, amely főszabály azonban nem vonatkozik a szándékos és a súlyos gondatlan magatartáson vagy mulasztáson alapuló mentesülésre. A jogerős ítélet ezzel ellentétes értelmezése sérti a Ptk. 6:86. § (1) bekezdését.

A biztosítási esemény bekövetkezése körében a jogerős ítélet az egyedi megállapodás 2.1. pontjának eltérő értelmezése alapján jutott arra a következtetésre, hogy a társbiztosított alkalmazottjának a magatartását ezzel kapcsolatban is figyelembe kell venni. A Kúria fentiek szerinti értelmezésének az a következménye, hogy a biztosítási esemény bekövetkezése körében kizárólag az igényérvényesítő felperesi biztosított vonatkozásában kell az ARSZF III. pontjában foglalt feltételek megvalósulását értékelni.

A másodfokú bíróság helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a társbiztosított kötelezettsége volt a károk bekövetkezésével fenyegető helyzetek és károk előre látása, valamint a veszély elhárításához szükséges intézkedések megtétele. Ha e kötelezettségének nem tett eleget, ez – az egyedi megállapodás 2.1. pont második mondata alapján – nem értékelhető a felperes terhére. A targoncavezető esetleges munkaköri szabályszegése és a targonca nem megfelelő irányítása szintén csak a társbiztosított vonatkozásában zárhatná ki az alperes szolgáltatási kötelezettségét. A felperes vonatkozásában ez külső okként jelentkezne, mert nem az ő magatartására vezethető vissza. Mivel a raktárt nem a felperes, hanem a társbiztosított üzemeltette, ezért a felperes vonatkozásában az általa érvényesített károk hirtelen

balesetszerűen – véletlen, váratlan, előre nem látható, külső okból – következtek be. Azok bekövetkeztét, illetve ennek fenyegető lehetőségét a felperes nem láthatta előre, így a biztosítási esemény bekövetkezett.

A felülvizsgálat nem terjedt ki a jogerős ítélet kizárással kapcsolatos döntésére. A biztosítási esemény bekövetkezésére figyelemmel ezért az alperes mentesülése körében kellett a jogerős ítélet felülvizsgálatát elvégezni. A jogerős ítélet szerint az alperes azért mentesült a biztosítási szolgáltatás teljesítése alól, mert a raktár üzemeltetőjének mint társbiztosítottnak az alkalmazottja kármegelőzési kötelezettségét súlyos gondatlansággal megszegte. Erre tekintettel a Ptk. 6:464. § (2) bekezdésében foglalt feltételek megvalósulását a 6:464. § (1) bekezdés c) pontja megfelelő alkalmazása és az ARSZF IX.5. és XV.2. pontja alapján kellett értékelni.

A jogerős ítélet szerint a targoncavezető manuálisan irányította a targoncát. A felperes felülvizsgálati kérelmében vitatta ezt a ténymegállapítást. A mentesüléssel kapcsolatban a bizonyítási érdek és a bizonyítási teher szabályainak a megsértését, valamint a bizonyítékértékelést és az anyagi jogi döntést is támadta a targoncavezető súlyos gondatlanságának az értékelése körében. Indokolása szerint az alperes nem bizonyította a manuális üzemmódban történő hátramenetet. Ha ez bizonyított lenne, úgy arra nincs bizonyíték, hogy a targoncavezető tudatosan kezdte meg ilyen üzemmódban a hátramenetet. Indirekt módon arra lehet következtetni, nem volt tudatában annak, hogy így közlekedett, mert lendületes hátramenetet hajtott végre, ami akkor adekvát, ha a targonca induktív üzemmódban van. Hivatkozott a Kúria gyakorlatára, amely szerint a súlyos gondatlanságot szűken kell értelmezni.

A jogerős ítélet a mentesülés körében idézte a Ptk. 6:464. §-át és az ÁVF szabályozását, amelyek alapján a mentesülés körében állított tényeket a biztosítónak kell bizonyítania. A jogerős ítéleti döntés tehát nem a bizonyítási érdek és a bizonyítási teher eljárási szabályainak az alkalmazásán, hanem a bizonyítás eredményének mérlegelésével megállapított manuális irányítás tényének az anyagi jogi értékelésén alapult.

A felperes a targonca irányítási módjával kapcsolatos bizonyítékértékelés körében a rPp. 206. § (1) bekezdésének és a 177. § (1) bekezdésének a megsértésére hivatkozott. A Kúria következetes gyakorlata szerint a felülvizsgálati eljárásban nincs helye felülmérlegelésnek, a bizonyítékok ismételt egybevetésének és értékelésének, jogszabálysértést csak a bizonyítékok okszerűtlen vagy a logika szabályaival ellentétes mérlegelése alapozhat meg (BH1999. 44.). Nem ad alapot a bizonyítékok felülmérlegelésére az, ha az egyes bizonyítékokból eltérő következtetés is levonható lett volna; az minősíthető okszerűtlen következtetésnek, amikor a bizonyítékokból csak egyfajta, a felülvizsgálattal támadott ítélettől eltérő következtetésre lehet jutni (Kúria Pfv.I.21.474/2011/10., megjelent: BH2013. 119.).

A felülvizsgálati kérelemben is hivatkozott bírói gyakorlat szerint a súlyos gondatlansághoz nem elegendő óvatlanság vagy figyelmetlenség (Kúria Pfv.V.20.760/2019/4., megjelent: BH2021. 40.). Súlyos gondatlanság akkor állapítható meg, ha a gondosság elhanyagolása olyan feltűnő mértékű, hogy súrolja a szándékosság, az eredmény kívánásának a határát, azt a felelőtlenség, az esetleges hátrányos következmények iránti nagyfokú közömbösség jellemzi (Kúria Pfv.V.21.994/2018/4., megjelent: BH2021. 39.). A gondossági kötelezettség kirívó elhanyagolását, a megvalósult negatív következmények előreláthatóságát kell vizsgálni; ha az adott tényállás mellett számolni kellett a kár bekövetkezésének a kockázatával, és ennek ellenére tanúsítottak kirívóan felelőtlen magatartást, úgy súlyos gondatlanság áll fenn (Kúria Pfv.V.20.313/2020/6., megjelent: BH2021. 311.).

A lefolytatott bizonyítás alapján tényként az állapítható meg, hogy a targonca manuális üzemmódban volt, valamint a szaktudással rendelkező targoncavezető ismerte a sorok közötti manuális haladás tilalmát és annak indokát. Ennek ellenére a kezelési útmutatót és a raktározási szabályzatot megszegte, holott ezek célja éppen a személy- és vagyonbiztonság megóvása és a veszélyhelyzetek kialakulásának az elkerülése volt. A szakképzett targoncavezető a kár megelőzése körében gondossági kötelezettségét feltűnően elhanyagolta, mert bár ismerte a megsértett szabály indokát és ebből eredően a jogsértés jelentőségét,

súlyát és lehetséges következményeit, ennek ellenére aktiválta a manuális üzemmódot. E magatartása pedig okozati összefüggésben áll a kár bekövetkezésével, abban közrehatott. A másodfokú bíróság e körülmények figyelembevételével helyesen jutott arra a következtetésre, a targoncavezetőnek az a magatartása, hogy kézi irányításra kapcsolta a targoncát a keskeny folyosón, nem tartotta be a biztonsági előírásokat, az ütközés fokozott veszélyét idézte elő. Számolnia kellett azzal is, hogy a fokozott veszéllyel járó tevékenysége folytán jelentős károsodás következhet be, mégis gondossági kötelezettségét kirívóan elhanyagolva, felelőtlenül bízott a hátrányos következmények (a vagyoni kár) elmaradásában. A kármegelőzési kötelezettség súlyosan gondatlan elmulasztása miatt a jogerős ítélet helyesen döntött az alperes mentesüléséről.

A jogerős ítélet a biztosítási szolgáltatásra irányuló kereset teljesíthetősége szempontjából releváns jogszabályokat nem sértette meg, ezért azt a Kúria hatályában fenntartotta.

Kúria Pfv.21240/2021/4. számú precedensképes határozata

Feldolgozta: Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd

2022/I/2

Kulcsszavak: ittasság, biztonsági öv, belátási képesség, önhiba, kármegosztás

50-50 % os kármegosztás a balesetet megelőzően ittas állapotban, legalább közepes fokú alkoholos befolyásoltság alatt a gépjárműbe beülő, annak jobb első ülésén a menetiránynak háttal elhelyezkedő károsult esetében, aki a biztonsági övet nem kapcsolta be, feje az üléstámla irányában volt és a gépjármű vezetőjének ittasságáról is tudomással bírt.

A vétőképeség fennállása a felróható közrehatásnak is szükségszerű feltétele. A károsult sem hivatkozhat a belátási képességének hiányára vagy fogyatékoságára, ha ezt az állapotát maga idézte elő.

rPtk. 345. §, 347. § (3) bek., 355. §, rPp. 206. § (1)-(3) bek., 221. § (1) bek., KRESZ 48. § (4) bek.

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

A felperes 2012. szeptember 30-án személygépkocsi utasaként közlekedési balesetet szenvedett, amely azért következett be, mert a gépjármű vezetője az ittassága és az eltúlzott sebesség miatt az út vonalvezetését nem tudta követni, az úttestről kisodródott és a jobb oldali útpadkán keresztül egy kerítésnek ütközött. A felperes a baleset bekövetkezésekor a gépjármű jobb első ülésén, a menetiránynak háttal helyezkedett el, a feje az üléstámla irányában volt. Legalább közepes fokú alkoholos befolyásoltság alatt állt, és a biztonsági övet nem használta.

A közlekedési baleset során a felperes a bal lábszár bokaízület végének komplett törését szenvedte el agyrázkódás és lágyrész-sérülések mellett. A négy hónap tényleges gyógytartamú komplett lábszártörésből a bal bokaízület tengelyállás eltéréseivel, mozgáskorlátozottságával, a bal alsó végtag megrövidülésével és csökkent terhelhetőségével járó maradandó fogyatékoság alakult ki. A felperes baleseti eredetű munkaképesség-csökkenése 20%-os mértékű, az állapota végleges.

A balesettel érintett gépjárműre az alperesnél állt fenn kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

A felperes keresetében kérte annak megállapítását, hogy a közlekedési baleset következtében sérült a testi épséghez és egészséghez való joga. Kérte továbbá az alperes kötelezését a vagyoni és nem vagyoni kárai megtérítésére. A követelt nem vagyoni kártérítés összegét – az alperes által már megfizetett 500.000 forintot meghaladóan – 3.500.000 forintban jelölte meg. Az alperes érdemi ellenkérelmében elsődlegesen a kereset elutasítását, másodlagosan – a felperes közrehatására tekintettel – 50-50%-os kármegosztás alkalmazását kérte.

Az első- és másodfokú ítélet

Az elsőfokú bíróság ítéletével 2.220.799 forint és járulékai kötelezte az alperest. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. A jogsértés megtörténtének megállapítása iránti kereset elutasítását azzal indokolta, hogy a felperes személyhez fűződő jogait az alperes nem sértette meg, és a Gfbt. 27. §-a szerint csupán a biztosítottja által okozott károkért tartozik helytállási kötelezettséggel. Az alperes elsődleges, a kereset elutasítására irányuló ellenkérelmére figyelemmel kiemelte, hogy a kár bekövetkezéséhez vezető releváns ok az alperes biztosítottjának károkozó magatartása volt. Ehhez képest a felperesnek azt a magatartását, hogy a biztonsági öv használatát elmulasztotta, nem az okozati összefüggés, hanem a rPtk. 340. § (1) bekezdése szerinti kárelhárítási kötelezettség megszegése körében tartotta értékelendőnek.

A károsulti közrehatás vizsgálata során rögzítette, hogy a biztonsági öv használatának elmulasztását a KRESZ 48. § (4) bekezdése alapján a felperes, és nem az alperes biztosítottjának terhére kellett figyelembe venni. A bizonyítékok mérlegelésével azt állapította meg, hogy a felperes szállt be a gépjárműbe. Nem fogadta el a felperesnek azt a hivatkozását, hogy közlekedési szándéka nem volt, és mivel a gépjárműben aludt, ezért a gépjárművel történt elindulásról sem volt tudomása. Kifejtette: a felperes saját magatartásával hozta magát abba a helyzetbe, hogy legalább közepes fokú alkoholos befolyásoltsága miatt a magatartása következményeit nem volt képes felismerni. A perben kirendelt szakértői intézmény egyesített igazságügyi orvos- és műszaki szakértői véleménye alapján azt is megállapította, hogy ha a felperes szabályos módon, ülő pozícióban az ülésben helyezkedik el, akkor a szabályosan bekapcsolt biztonsági öv mellett a sérülései nagy valószínűséggel elmaradtak volna. Mindezek miatt az alperesre terheőbb 70-30%-os arányú kármegosztás alkalmazását tartotta indokoltnak.

A nem vagyoni kártérítés mértékének meghatározásakor figyelembe vette, hogy a felperesnél az elszenvedett trauma mellett a baleset következményei tartós hátrányként jelentkeznek, 20%-os baleseti eredetű munkaképesség-csökkenést hagyva maga után, amelyben sem javulás, sem rosszabbodás nem várható. Értékelte, hogy a felperesnek fájdalommal kell élnie, a balesetet megelőző aktív életét és munkáját nem tudta folytatni, és a balesetet követő egy évben a kiskorú gyermekével való kapcsolattartásban is akadályozott volt. Annak is jelentőséget tulajdonított, hogy a felperes testén a balesettel okozati összefüggésben a műtéti heg és bokaizületének tengelyeltérése miatt esztétikai károsodás alakult ki. E körülményeket mérlegelve, a felperes közrehatását, a 2012. évi értékviszonyokat és az alperes által már megfizetett 500.000 forintot is figyelembe véve az alperest 1.400.000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte.

A mindkét fél fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett rendelkezését részben megváltoztatta, és az alperest terhelő egyösszegű marasztalás tőkeösszegét 1.586.285 forintra leszállította, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta. Helyesnek minősítette a felperes személyhez fűződő jogai megsértésének megállapítása iránti keresetet elutasító elsőfokú ítéleti rendelkezést, egyetértett ugyanis azzal, hogy az alperes helytállási kötelezettsége csak a biztosítottjával szemben támasztott megalapozott kárigényekre terjed ki. Ezzel kapcsolatban utalt arra, hogy bár a felperes határozott fellebbezési kérelmet nem terjesztett elő, a fellebbezésében az ezzel összefüggő indokait ismertette. Kiemelte, hogy az alperes a felperesnek okozott kárért a rPtk. 345. §-ának szabályai szerint felel az üzembentartó helyett, akinek bűnösségét a bíróság jogerős ítéletével ittas járművezetés büntetében megállapította. Ezt azért tartotta lényegesnek, mert az említett bűncselekmény tényállási elemét képezi a gépjárműnek szeszes italtól befolyásolt állapotban való vezetése, és azzal súlyos

testi sértés okozása, amely tények a rPp. 4. § (2) bekezdése értelmében már nem voltak vitássá tehetőek. Utalt arra, hogy az alperes térítési kötelezettsége nem volt vitatott, és a fellebbezések alapján alapvetően abban a kérdésben kellett állást foglalnia: a felperes tanúsított-e olyan felróható magatartást, amellyel a kárának bekövetkezésében közrehatott, s ha igen, az a rPtk. 345. § (2) bekezdése alapján a károk milyen arányú megosztását tette szükségessé.

A fentiekkel kapcsolatban egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a felperes önhibájából került alkoholos befolyásoltság alá, és az ebből eredő tudatzavar akadályozta annak felismerésében: a menetiránnyal szemben beült egy gépjárműbe, az egy ugyancsak ittas gépjárművezetővel elindul, és emiatt szükséges a biztonsági öv használata. A felperes fellebbezésében kifejtettekkel szemben nem annak tulajdonított jelentőséget, hogy mi volt az utazásának oka és előzménye, hanem annak, hogy a közrehatását kizáró okként az önhibájából adódó tudatzavarra nem hivatkozhat. Az elsőfokú bíróság által értékelt körülményeken túl a felperes közrehatásának tekintette, hogy tudott, illetve tudnia kellett a járművezető ittas állapotáról, és a gépjárműbe ennek tudatában szállt be. Emiatt – az alperes fellebbezésének részben helyt adva – a kármegosztás arányát 50-50%-ban határozta meg.

A nem vagyoni kártérítés mértékét 1.000.000 forintra és késedelmi kamataira szállította le. Ennek indokaként azt jelölte meg, hogy az elsőfokú bíróság a felperes közrehatásának mértékét nem kellő súllyal vette figyelembe.

A felülvizsgálati kérelem, a csatlakozó felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben elsődlegesen annak részbeni hatályon kívül helyezését, a nem vagyoni kártérítés vonatkozásában az alperesnek a keresettel egyező marasztalását, valamint a vagyoni kártérítési igényeknél a kármegosztás alkalmazásának mellőzését; másodlagosan a jogerős ítélet részbeni hatályon kívül helyezése mellett a nem vagyoni kártérítés tekintetében az alperesnek a kereset szerinti marasztalását, a vagyoni kártérítési igényeknél a kármegosztás alkalmazásának mellőzését kérte.

Állította, hogy a részéről nem állt fenn felróható közrehatás, s emiatt nem volt helye a kármegosztás rPtk. 345. § (2) bekezdése szerinti alkalmazásának. Hangsúlyozta, hogy a parkoló gépjárműbe nem közlekedési szándékkal szállt be, hanem aludni, és akkor is aludt, amikor a károkozó a gépjárművel elindult, ezért lehetősége sem volt felmérni az ő vezetésre képes állapotát. Arra is hivatkozott, hogy mivel nem minősült a gépjármű utasának, ezért a biztonsági öv használatának hiánya sem írható a terhére. Sérelmezte a személyhez fűződő jogai megsértésének megállapítására irányuló keresetének elutasítását. Hangsúlyozta: a keresetében a testi épséghez és egészséghez való joga sérelmének megállapítását kérte, de azt nem, hogy e személyhez fűződő jogait az alperes sértette meg. Emellett álláspontja szerint „a személyiségi jogsértésekre való konkrét hivatkozás és a nem vagyoni kártérítés iránti igény együttes érvényesítéséből fakadó kereseti kérelemben benne foglaltatik a személyiségi jogsértés megállapítása”.

Érvelése szerint a bíróságok a nem vagyoni kártérítés mértékének meghatározásakor nem értékelték a balesettel összefüggésben elszenvedett súlyos sérüléseit, a hat műtéti beavatkozást és a hosszú gyógyulási folyamatot, valamint azt a tényt, hogy a balesetet 30 éves korában szenvedte el. Iratellenesnek tartotta a másodfokú bíróságnak azt a ténymegállapítását, hogy a nála megállapítható végtaghossz-különbség sorsszerű eredetű is lehet. Bizonyítottnak tartotta ugyanis azt, hogy a végtaghossz-különbség a balesettel összefüggésben, az elszenvedett lábszártörés következményeként alakult ki.

A Kúria döntése és jogi indokai

A jogerős ítéletnek a felperes személyhez fűződő jogai megsértésének megállapítása iránti keresetet elutasító elsőfokú ítéleti rendelkezést helyben hagyó részére a felülvizsgálat nem terjedhetett ki. A felperesnek ugyan az elsőfokú bíróság említett rendelkezésével szemben előterjesztett, határozott

fellebbezési kérelme nem volt, a másodfokú bíróság azt a fellebbezés indokait figyelembe véve mégis érdemben felülbírálta, és – egyetértve az elsőfokú bíróság által kifejtett jogi állásponttal – helybenhagyta.

A felek jogvitájában a leglényegesebb kérdés az volt, hogy a felperes részéről megállapítható volt-e olyan felróható károsulti közrehatás, amely a rPtk. 345. § (2) bekezdésének alkalmazását indokolta, és amelyre tekintettel az alperes – a rPtk. 345. § (1) bekezdése alapján kártérítési felelősséggel tartozó biztosítottja helyett – a felperest ért kárt csak részben volt köteles megtéríteni. A felülvizsgálati kérelemben a megsértett jogszabályhelyek között feltüntetett rPtk. 345. § (2) bekezdése szerint nem kell megtéríteni a kárt annyiban, amennyiben a károsult felróható magatartásából származott. A veszélyes üzemi felelősség szabályai alapján a károkozó felelőssége objektív, de a károsultnak is viselnie kell a felróható magatartásának következményeit; ez pedig abban áll, hogy csökken a károkozó felelősségének következménye, vagyis felelősség-, illetőleg kárcsökkentés történik. Ilyen esetben nem a két fél vétkességét kell összevetni, hanem azt kell megállapítani, hogy a károsult milyen mértékben okozta a kárt (BH 2015.36.II.).

A fentiek vizsgálatakor abból kellett kiindulni, hogy a jogerős ítélet a rPp. 206. § (1) bekezdését sértő, nyilvánvalóan okszerűtlen bizonyítékmérlegelésen alapuló ténymegállapításokat nem tartalmazott. Az emiatt a felülvizsgálati eljárásban is irányadónak tekintendő tényállás elemei közül az alábbiaknak volt kiemelt jelentősége. A felperes a közlekedési balesetet megelőzően ittas állapotban, legalább közepes fokú alkoholos befolyásoltság alatt, úgy ült be a gépjárműbe, hogy annak jobb első ülésén a menetiránynak háttal helyezkedett el, a biztonsági övet nem kapcsolta be, és a gépjármű vezetőjének ittasságáról is tudomása volt. Az igazságügyi orvos szakértői vélemény alapján mindkét fokú bíróság egyezően állapította meg továbbá azt, hogy ha a felperes az ülésben szabályos módon, ülő pozícióban helyezkedik el, és becsatolt biztonsági öv mellett szenved el a balesetet, akkor a sérülései nagy valószínűséggel elmaradtak volna.

A felperes – a keresetében és a fellebbezésében foglalt okfejtését megismételve – arra helyesen hivatkozott, hogy önmagában a parkoló gépjárműbe ittas állapotban történt beszállásával semmiféle felróható magatartást nem tanúsított. Az a további érvelése azonban, hogy mivel közlekedési szándéka nem volt, és alvás közben a gépjármű elindulásáról sem volt tudomása, ezért sem a biztonsági öv használatának hiánya, sem a gépjármű vezetője ittas állapotának figyelmen kívül hagyása nem róható a terhére, alapvetően téves volt. Ezzel összefüggésben a perben eljáró bíróságok helytállóan mutattak rá arra, hogy a felperes az önhibájából eredő tudatzavara miatt vált képtelenné a magatartása következményeinek felismerésére. Ez megfelel a rPtk. 347. § (3) bekezdésében foglalt – a rPtk. 4. § (4) bekezdésének alapvető rendelkezéséhez kapcsolódó – szabálynak, amely szerint a károkozó belátási képességének hiányára vagy fogyatékoságára nem hivatkozhat, ha ezt az állapotát maga idézte elő. Minthogy a vétőképeség fennállása a felróható közrehatásnak is szükségszerű feltétele, az ismertetett szabály a károsult esetében is értelemszerűen alkalmazandó. Éppen ezért az adott esetben is arra kellett figyelemmel lenni, hogy a felperes a vétőképtelen állapotát maga idézte elő, s így arra – a vele szemben fennálló kártérítési felelősség terjedelmének meghatározásakor – nem hivatkozhatott. Emiatt magatartásának felróhatóságát, annak a kár bekövetkezésében betöltött szerepét is ennek megfelelően kellett értékelni. Ez pedig nem jelenthetett mást, mint azt, hogy a felperes közrehatására tekintettel, a rPtk. 345. § (2) bekezdése szerint az alperes a teljes kár megtérítésére nem volt kötelezhető.

Amellett, hogy a felperes a felülvizsgálati kérelmében kizárólag a kármegosztás alkalmazásának indokoltságát vitatta, és annak eltérő arányú meghatározása melletti indokot nem hozott fel, a jogerős ítélet ebben a körben sem volt jogszabálysértő. A káresemény bekövetkezésekor már hatályban volt KRESZ 48. § (4) bekezdése kifejezetten és közvetlenül az ülésen utazó személlyel szemben támasztja azt a követelményt, hogy – az ott meghatározott feltételek fennállása esetén – biztonsági öv becsatolásával kell magát rögzítenie. Ennek elmulasztása, valamint az, hogy a felperes a gépjárműben nem szabályosan, ülő pozícióban foglalt helyet, a szakértői bizonyítás eredménye által igazoltan közrehatottak az azok nélkül nagy valószínűséggel elkerülhető, maradandó egészségkárosodást eredményező baleseti sérülések

bekövetkezésében. A másodfokú bíróság ezen túlmenően helyesen értékelte felróható közrehatásként, hogy a felperes a gépjármű vezetőjének általa is észlelt ittassága ellenére szállt be a gépjárműbe. A közlekedési baleset oka ugyanis az volt, hogy a gépjármű vezetője – a büntetőügyben hozott jogerős ítélettel a terhére megállapított ittas járművezetés büntetvének elkövetésével – a gépjárművet szeszestől befolyásolt állapotban vezette. Ezzel kapcsolatban a felperes a felülvizsgálati kérelmében alaptalanul hivatkozott arra, hogy a gépjármű utasaként a gépjármű vezetőjének a biztonságos vezetésre képes állapotát vizsgálnia nem kellett. E körben a felróhatóság szempontjából nem a KRESZ általa felhívott rendelkezéseinek [4. § (1)-(2) bekezdés], hanem annak volt jelentősége: az elvárható helyes magatartás tanúsítása esetén nem fogadja el olyan személy szállításra vonatkozó ajánlatát, akiről az észlelt megnyilvánulások alapján tudja, hogy alkoholt fogyasztott (BH 1997.183.). Mindezekhez képest a másodfokú bíróság által alkalmazott 50-50%-os arányú kármegosztás a PK 38. számú állásfoglalásban is megfogalmazott, a tevékenység fokozottan veszélyes jellegének az üzembentartó terhére való értékelését előíró korrekciós szabály figyelembevételével is helytállónak tekinthető. A vagyoni kártérítési igények esetében ezért a kármegosztás mellőzésére irányuló felülvizsgálati kérelem nem volt teljesíthető.

A jogerős ítéletnek a nem vagyoni kártérítés megfizetése iránti keresetet részben elutasító rendelkezése nem sértette a rPp. 206. § (1) és (3) bekezdésének bizonyítékmérlegelési szabályait. Az elsőfokú bíróság a felperest ért nem vagyoni hátrányokat maradéktalanul feltárta, és azokat a másodfokú bíróság is irányadónak tekintette. A felperes azzal kapcsolatban, hogy a nála megállapítható végtaghossz-különbség sorsszerű eredetű is lehet, tévesen hivatkozott iratellenességre. A felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal szemben ugyanis ilyen megállapítást a jogerős ítélet nem tartalmazott. A másodfokú bíróság éppen azt emelte ki, hogy az említett, a szakértő által véleményezett körülményt nem lehet a károsult terhére értékelni, és az ebből eredő bizonytalanság az alperes terhére esik. Ezt pedig – helyesen – azzal indokolta, hogy a felelősség alóli kimentés körében az alperesnek kellett volna bizonyítania: a végtaghossz-különbség bizonyosan nem a baleset következménye. Az elsőfokú bíróság a nem vagyoni kártérítés összegének meghatározásakor a mérlegelésének további szempontjaként a felperes felróható közrehatása mellett a baleset idején érvényesülő értékviszonyokat is megjelölte, és figyelemmel volt az alperes korábbi teljesítésére. A másodfokú bíróság által az eltérő mértékű közrehatásra tekintettel 1.000.000 forintban megállapított nem vagyoni kártérítés alkalmas kompenzációs funkciójának betöltésére, emiatt a jogerős ítélet a régi Ptk. 355. § (4) bekezdését sem sérti.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

Kúria Pfv.20434/2020/5. számú precedensképes határozata

Feldolgozta: Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd

2022/I/3

Kulcsszavak: elmaradt jövedelem, engedményezés, kártérítés tárgyában kötött egyezség, tartást pótló járadék.

A tartásra jogosultak a baleset következtében meghalt személy elmaradt jövedelmének csak azon részének megtérítését követelhetik, amelyet az elhunynak a tartásukra kellett volna fordítania, és amely a szükségleteiknek a baleset előtti életszínvonalon való kielégítését biztosítja. Az elhunyt elmaradt jövedelme a hozzátartozók javára jövedelemvesztés megtérítése iránti igényt nem alapoz meg.

A kártérítés tárgyában kötött egyezség és a jogról való lemondás értelmezése.

Nincs akadálya a tartást pótló járadék mint vagyoni kártérítési követelés engedményezésének.

Csjt. 21. § (1) bek., 32. § (3) bek., 60. § (2) bek.; rPtk. 204. § (3) bek., 270. § (1), (4) bek., 280. § (3) bek., 326. §, 328. § (1)-(2) bek., 355. § (4) bek., 356. §, 357. §, 358. § (1) bek., 360. § (1), (4) bek.

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

Az I. rendű felperes házastársa és a II. rendű felperes édesapja 2004. november 10-én idegenhibás közúti balesetet szenvedett, amelynek következtében 2004. november 11-én elhunyt. A balesetet okozó gépjármű üzemeltetője az alperesnél rendelkezett kötelező gépjármű-felelősségbiztosítással.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

A felperesek keresetükben a balesetből eredő vagyoni és nem vagyoni káraik megtérítésére kérték kötelezni az alperest. Az I. rendű felperes a perben nem álló másik gyermeke által engedményezett, elmaradt vagyoni előny megtérítése iránti járadékigényt is érvényesített.

Az alperes érdemi ellenkérelmében a kereset részbeni elutasítását kérte.

Az első- és másodfokú ítélet

Az elsőfokú bíróság ítéletével az alperest 25.654.992 forint és késedelmi kamatai, valamint 2019 októberétől havi 132.401 forint járadéknak az I. rendű felperes javára való megfizetésére kötelezte, ezt meghaladóan az I. rendű felperes keresetét elutasította, egyúttal a II. rendű felperes keresetét elutasította.

Mivel az alperes arra hivatkozással kérte az I. rendű felperes által érvényesített költségpótló járadékigények tekintetében a kereset elutasítását, hogy azok a 2008. február 22-én létrejött és általa teljesített egyezségi megállapodás tárgyát képezték, ezért elsődlegesen ebben a kérdésben foglalt állást. A megállapodás szövege alapján egyértelműen megállapíthatónak tartotta, hogy az kizárólag a balesetből eredő költség jellegű vagyoni károkat, mint az elveszett, megkárosodott, elpusztult ingóságokat, az egyéb, a házastárs halálával felmerült költséget, mint temetési költséget, valamint a síremlék költségét foglalta magába. Álláspontja szerint ezért az I. rendű felperes a további vagyoni kártérítési igényeiről nem mondott le.

Az I. rendű felperes elmaradt vagyoni előny megtérítése iránti keresetét megalapozatlannak találta. Abból indult ki, hogy az I. rendű felperes a házastársa által megszerezhető elmaradt jövedelemnek mint vagyoni kárnak járadék formájában való megtérítését kérte a rPtk. 355. § (4) bekezdése alapján. Ezzel szemben az I. rendű felperes részéről bizonyítatlannak tekintette, hogy a házastársának magasabb volt a tényleges jövedelme, mint ami az adóbevallásokban szerepelt. Figyelemmel volt arra is, hogy az I. rendű felperes jövedelme a házastársának halálát követően jelentősen növekedett, azóta az osztalékot és a tőzsdei jövedelmek egy részét is ő vette fel. Kifejtette továbbá, hogy az elmaradt haszon járadékként nem követelhető, hiszen a járadék lényege a mindennapos szükségletek biztosítása, nem pedig a vagyon gyarapítása.

Az I. rendű felperes keresetének a már említett engedményezett követelés tekintetében történő elutasítását az engedményezés érvényes létrejöttének hiányával indokolta. Ezt arra alapította, hogy az okirat a követelés konkrét meghatározását nem tartalmazta. Utalt arra is, hogy az I. rendű felperes ebben a körben a kieső tartást, mint elmaradt vagyoni előnyt kérte megtéríteni, az engedményező gyermeket azonban tartás 2005. december 1-jétől nem illette meg, mert ekkor munkaviszonyt létesített. Ezzel kapcsolatban nem értett egyet azzal a kereseti hivatkozással, hogy a szülőnek a diploma megszerzését követő öt évig kötelessége a gyermekéről gondoskodni, ilyen jogszabályi rendelkezés vagy bírói gyakorlat ugyanis nem létezik. Emiatt arra az álláspontra helyezkedett, hogy a gyermek – az életszínvonalától függetlenül – 2005. december 1-jét követően tartást még elmaradt vagyoni előnyként sem követelhet. Alkalmazandónak tartotta továbbá a rPtk. 280. § (3) bekezdésének a hat hónapnál régebben lejárt igények

érvényesítését kizáró szabályát, és figyelembe vette, hogy az I. rendű felperes először a 2007. november 23-án érkezett levelében érvényesítette a szóban forgó igényt az alperessel szemben.

A II. rendű felperes vagyoni kártérítés megfizetése iránti keresetének elbírálásakor figyelemmel volt arra, hogy a II. rendű felperes a keresetpótló járadékigényét elsődlegesen mint elmaradt haszon megtérítése iránti járadékigényt tartotta fenn, és 2004. november 11-től 2006. szeptember 30-ig a vagyoni előnynek mint kiesett tartásnak, míg 2006. október 1-jétől 2011. szeptember 30-ig a keresetpótló vagyoni kárnak járadék formájában történő megtérítését kérte. Ehhez képest annak tulajdonított jelentőséget, hogy a II. rendű felperes 2006. október 1-jén munkaviszonyt létesített, ezért semmilyen keresetpótló járadékra nem tarthatott igényt. Megállapította ugyan, hogy a II. rendű felperes a megelőző időszakban az édesapja után tartásra volt jogosult, de mivel 2007 novemberéig ezzel összefüggő igényérvényesítése az alperessel szemben nem volt, ezért a régi Ptk. 280. § (3) bek. alapján, hat hónapon túl azok megtérítését már nem követelhetette.

A mindhárom fél fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az I. rendű felperes esetében a marasztalási összeget 4.874.829 forintra és kamataira, a 2019 októberétől megítélt havi járadék összegét 19.277 forintra leszállította.

Kiemelte, hogy az I. rendű felperes és az alperes az egyezségi megállapodásukban valamennyi költség jellegű vagyoni kárt és kamatot megtérítettnek tekintették. Ebből pedig azt a következtetést vonta le, hogy az I. rendű felperes az addig felmerült és a későbbiekben esetlegesen felmerülő vagyoni kár, költség megtérítéseként az alperes által megfizetett összeget elfogadta, ezért az egyezség az I. rendű felperes valamennyi költségpótló járadékigényének érvényesítését kizárta. Ennélfogva az I. rendű felperes vagyoni kártételeket érintő fellebbezését nem tartotta megalapozottnak, és ehhez képest az alperes fellebbezése alapján a kerti munkák és a háztartási kisegítő költsége tekintetében a marasztalási összeget leszállította, a gyógyszerköltség vonatkozásában viszont az elsőfokú ítéleti rendelkezést fellebbezés hiányában nem érintette.

Az engedményezéssel kapcsolatban egyetértett az elsőfokú bíróság jogi álláspontjával. Azzal egyezően utalt arra, hogy az engedményezési szerződésben a követelést konkrétan nem jelölték meg, a szerződés a követelés összege mellett, annak jogcímét és ténybeli alapját sem tartalmazta. Azt is kifejtette, hogy mivel a tartáspótló járadékigény személyhez kötött követelés, ezért a rPtk. 328. § (2) bekezdése szerint engedményezés tárgya nem lehet.

Az I. rendű felperes elmaradt vagyoni előny megtérítése iránti keresetének elbírálásakor figyelembe vette, hogy az I. rendű felperes nem a saját kiesett jövedelmének pótlását kérte, hanem az elhunyt házastársának a családi költségvetésbe be nem folyt jövedelmére tekintettel kívánt igényt érvényesíteni. Emiatt azt állapította meg, hogy mivel az I. rendű felperes nem keresetvesztés megtérítését kérte, ezért a rPtk. 356-357. §-ai nem voltak alkalmazhatóak. Ehelyett abból indult ki, hogy ha a baleset következtében elhunyt személynek vannak tartásra szoruló hozzátartozói, akkor a korábbi jövedelme tartást pótló járadék alapjaként értékelhető. Éppen ezért a tartáspótló járadék rPtk. 358. § (1) és (3) bekezdésében írt szabályait tartotta alkalmazandónak. Rögzítette egyúttal, hogy az elhunyt elmaradt jövedelme nem fogható fel a hozzátartozók káraként, elmaradt vagyoni előnyként, az elhunyt elmaradt jövedelme a hozzátartozók javára jövedelemvesztés megtérítése iránti igényt nem alapoz meg. Lényegesnek tartotta továbbá, hogy a hozzátartozók tartáspótló járadékra a hivatkozott jogszabályi feltételek fennállása esetén lehetnek jogosultak, és e járadék célja a tartásra szoruló hozzátartozó létfenntartásának a korábbi szinten történő biztosítása, de nem szolgálhatja vagyonfelhalmozás célját.

Az I. rendű felperes tartásra való rászorultságát nem találta igazoltnak. E körben értékelte, hogy az I. rendű felperesnek aránylag magasabb jövedelme van, a volt házastársa után is örökölt cégekben tulajdonrészt, amelyből – és előadása szerint egyéb forrásból is – vannak jövedelmei. Megállapította továbbá, hogy az I. rendű felperes a házastársának elhunytakor hatályban volt Csjt. 32. §-a szerint nem szorult tartásra. Az I.

rendű felperes elmaradt vagyoni előny megtérítése iránti keresetének elutasítását ezért helytállónak minősítette. Ebben a körben a rPtk. 280. § (3) bekezdésének alkalmazását is helyesnek tartotta.

Rámutatott arra, hogy a II. rendű felperes is csak tartáspótló járadékot követelhetett volna, mégpedig a rPtk. 280. § (3) bekezdésében meghatározott korlátokra figyelemmel. Minthogy a II. rendű felperes az egyetemet 2006. július 30-án befejezte, és 2006. október 1-jétől már munkaviszonyban állt, jövedelmet szerzett, az utóbbi időponttól a tartásra való rászorultságát már nem tartotta megállapíthatónak. A felperesek fellebbezésében is kifejtettek figyelemmel hangsúlyozta, hogy a tartáspótló járadék a nagykorú gyermek iskolai tanulmányai alatti tartási igényeihez fűződik, a munkaviszony létesítésétől kezdődően azonban sem a Csjt., sem a rPtk. alapján a tartásra való rászorultság, s így a tartáspótló járadékra való jogosultság nem állapítható meg. Mindezek miatt az elsőfokú bíróság ítéletének a II. rendű felperes keresetét e részében elutasító rendelkezését is helybenhagyta.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

Az I. rendű felperes és az alperes között létrejött egyezségi megállapodás kapcsán megismételték azt a hivatkozásukat, hogy abban az I. rendű felperes a perben érvényesített vagyoni kártérítési igényéről nem mondott le. E körben ismertették a pert megelőző kárrendezési eljárás során az alperessel folytatott egyezségi tárgyalások menetét, a felek közötti levélváltás tartalmát. Kiemelték, hogy a végleges egyezségi megállapodás kizárólag a halálesettel összefüggő kiadások megtérítésére vonatkozott, s emiatt egyetértettek az elsőfokú bíróság értelmezésével. A másodfokú bíróság ezzel ellentétes megállapítását a joglemondás meg nem engedett kiterjesztő értelmezésén alapulónak tartották. Sérelmezték azt is, hogy a fellebbezésében az alperes sem állította az I. rendű felperes vagyoni kárainak a 2008. január 1. utáni időszakra való megtérítését.

Vitatták a bíróságoknak az engedményezés tekintetében kifejtett egységes álláspontját. Hivatkoztak arra, hogy az engedményezés érvényes létrejöttének nem feltétele a követelés konkrét összegének meghatározása, és az engedményezés nincs alakisághoz kötve. Érvelésük szerint az engedményezési szerződésben a követelést kellően körülírták, aszerint az engedményezés tárgya az I. rendű felperes gyermekét az édesapja halála folytán megillető összes kártérítési követelés. Állították továbbá, hogy az említett követelés nem minősült olyan, a jogosult személyéhez kötött követelésnek, amely nem lett volna engedményezhető.

Az elmaradt vagyoni előny megtérítése iránti kártérítési igényeket a jogerős ítélet indokolásában foglaltakkal szemben megalapozottnak tartották. Ezzel összefüggésben azt tartották lényegesnek, hogy az elhunyt hozzátartozójuk jövedelme nem csak a saját létfenntartását fedezte, abból a családnak is vagyoni előnye származott, a fel nem használt jövedelme elmaradt vagyoni előnyt jelentett a hozzátartozók számára. Kiemelték azt is, hogy bár a tanulmányait mindkét gyermek befejezte, de nem jutottak olyan jövedelemhez, amely a kiadásaik fedezését a baleset előtti módon biztosította volna. Ehhez képest álláspontjuk szerint a bizonyítás nehézsége nem jelentheti azt, hogy az elhunyt hozzátartozójuk saját részére fel nem használt jövedelmének kiesése vagyoni előnyként igényt nem alapoz meg.

Az ugyanezen kereseti követelések másodlagos jogcímeiként megjelölt tartáspótló járadékigény tekintetében állították, hogy a felperesek elhunyt hozzátartozója a gyermekeiről mint tartásra jogosultakról a baleset bekövetkezésekor gondoskodott, és gondoskodott volna mindaddig, amíg tanulmányaikat be nem fejezték, és olyan jövedelemhez nem jutottak, amely megfelelően biztosítja a baleset előtti életszínvonalon tartásukat. Emiatt vitatták a bíróságoknak azt a megállapítását, hogy a munkaviszonynak az egyetemi tanulmányok befejezése utáni létesítése a tartásra való rászorultságot megszüntette.

Sérelmezték a tartáspótló járadékigényeiknek az elévülés miatti elutasítását. Hivatkoztak arra, hogy az elévülés a káresemény bekövetkezésekor megkezdődött, de a közlekedési balesettel kapcsolatos, a balesetet okozó gépjármű vezetője ellen indult büntetőeljárásban hozott jogerős ítélet közléséig, 2007

májusáig az elévülés nyugodott, majd 2007. május 25-én az alperesnek – a felelősségbiztosítás terhére történő kártérítés lehetőségéről tájékoztató – levelének kézhezvételekor megszakadt, majd 2009. november 9-én a pert megindították. Emiatt vitatták a követelés elévülését. Arra is utaltak, hogy az alperes elévülésre a tartáspótló járadék tekintetében kizárólag a 2007. november 23-át megelőző hat hónap vonatkozásában hivatkozott.

A Kúria döntése és jogi indokai

A felülvizsgálati kérelem alapján elsődlegesen az I. rendű felperes és az alperes közötti egyezségi megállapodás értelmezésének kérdésében kellett állást foglalni. Annak tartalmát a perben eljáró bíróságok eltérően határozták meg, és emiatt az I. rendű felperes keresetének megalapozottságát illetően eltérő következtetésre jutottak. Míg az elsőfokú bíróság – a felpereseknek a keresetben kifejtett, a felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal azonos jogi álláspontjával egyetértve – az alperes által megtérített vagyoni károknak kizárólag az ingóságokban keletkezett károkat, a temetési költséget és a síremlék állításának költségét tekintette; addig a másodfokú bíróság ebbe a körbe sorolt valamennyi költségpótló járadékigényt, köztük azokat is, amelyeket az I. rendű felperes a perben érvényesített.

A felperesek ezzel összefüggésben megsértett anyagi jogi jogszabályhelyként a szerződési nyilatkozat értelmezésének szabályát rögzítő rPtk. 207. § (1) bekezdését jelölték meg, de a felülvizsgálati kérelmük jogi indokai között a rPtk. 207. § (4) bekezdésére is utaltak. Az utóbbi jogszabályhely szerint, ha valaki jogáról lemond vagy abból enged, nyilatkozatát nem lehet kiterjesztően értelmezni. Az I. rendű felperes részéről történt joglemondást azonban a felek között vitás tartalmú egyezségi megállapodás a felperesek állítása szerint sem tartalmazott. Jogról való lemondásnak az minősül, ha a jogalany az őt kétségkívül megillető jogosultságról kifejezetten lemond (2/2002. Polgári jogegységi határozat indokolásának III. pontja). Ezzel szemben az adott esetben arról volt szó, hogy az I. rendű felperes az egyezségi megállapodásban feltüntetett kárai megtérítéseként az alperes által megfizetett pénzüsszeget elfogadta, és ennek megfelelően az alperes a kártérítési kötelezettségét teljesítette. Ehhez képest vita abban volt a felek között, hogy melyek voltak ezek a megtérített károk.

A felperesek arra helytállóan hivatkoztak, hogy a szerződési nyilatkozat értelmezése során a szerződéskötés előzményeinek, a felek korábbi nyilatkozatainak is jelentősége lehet. Emiatt részletesen ismertették a pert megelőző kárrendezési eljárásban az alperessel folytatott egyezségi tárgyalások menetét, a felek közötti levélváltás tartalmát. Mindez ugyanakkor azért nem szolgálhatott támpontként az egyezségi megállapodás értelmezésénél, mert annak megkötéséig nem csupán az alperes által megfizetni vállalt kártérítés összege, hanem az ily módon megtérítendő károk köre is változott. Az egyezségi megállapodás már olyan, az alperes korábbi ajánlatában szereplő kikötést sem tartalmazott, amely szerint az a „halálessel kapcsolatosan felmerült” költségekre terjed ki. Abban a szerződő felek az alperes által megtérített károkat kétféle módon, pozitív és negatív megközelítésben határozták meg: egyrészt ide tartozónak tekintették a balesetből eredő „valamennyi költség jellegű vagyoni kárt”, másrészt kivételként nevesítették a „nem vagyoni kárt és tartáspótlást”. Ez pedig egyértelműen a vagyoni károkat, és azokon belül, a rPtk. 355. § (4) bekezdése által meghatározott kárelemek közül a károsultat ért vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges költségeket jelentette. Ebbe a körbe nemcsak az egyszeri, alkalmi jelleggel felmerült kiadások tartoznak, hanem a rendszeresen, időszakonként visszatérően jelentkező, és éppen ezért járadék formájában térítendő költségek is. Következésképpen a másodfokú bíróság a rPtk. 207. § (1) bekezdésének helyes alkalmazásával állapította meg, hogy az I. rendű felperes az egyezség tartalmára tekintettel további költségpótló járadékigényt az alperessel szemben nem érvényesíthetett.

A perben eljáró bíróságok az I. rendű felperes és a perben nem álló gyermeke közötti engedményezési szerződés érvényes létre nem jöttét állapították meg, és ebből azt az egyező jogi következtetést vonták le, hogy az I. rendű felperes az engedményezett kártérítési követelést az alperessel szemben nem érvényesíthette. A kereset e részben történt elutasításának oka tehát a keresetjogi jog hiánya volt. Ezzel

kapcsolatban valóban abból kellett kiindulni, hogy az engedményezési szerződés létrejöttéhez elengedhetetlen a szerződés tárgya, vagyis az engedményezett követelés egyértelmű meghatározása (Kúria Pfv.V.20.882/2018/6.). Az engedményezett követelés akkor határozottan megjelölt, ha kétséget kizáróan azonosítható, legalább a követelés kötelezettjét és jogcímét tartalmazza (Kúria Pfv.V.21.604/2016/7.). Ez a követelmény az adott esetben is teljesült. A szerződés alapján az I. rendű felperesre a gyermeke az édesapja halála folytán őt megillető „összes kártérítési követelést” engedményezte, ami lehetővé tette a követelés tény- és jogalapjának, valamint a kárkötelem jellegéből adódóan a kötelezett személyének beazonosítását, és ehhez a követelés összegének megjelölésére nem volt szükség.

Emellett a jogerős ítélet indokolásában foglaltakkal szemben az engedményezést a rPtk. 328. § (2) bekezdése sem zárta ki. A másodfokú ítélet helyesen állapította meg, hogy az I. rendű felperes engedményesként tartást pótló járadék iránti igényt érvényesített, de azt tévesen minősítette a jogosult személyéhez kötött, s emiatt nem engedményezhető követelésnek. Vagyonjogi követelés ugyanis fogalmilag nem minősülhet a jogosult személyéhez kötött követelésnek (EBH 2001.411.). A természetbeni tartásra irányuló követelés kétségtelenül a jogosult személyéhez kötődik, kizárólag általa érvényesíthető, és ezért a hivatkozott jogszabályi tilalom folytán engedményezés tárgya nem lehet, de ezzel ellentétben a tartást pótló járadékkövetelés, mint vagyoni kártérítési követelés engedményezésének akadálya nincs.

Habár a fentiekből következően az I. rendű felperes keresetösszegei joga az engedményezett követelés tekintetében is fennállt, a kereset részben az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában megjelölt egyéb okokból, részben a jogerős ítéletnek a felperesek azonos jogcímű követeléseinél kifejtett indokai miatt nem volt teljesíthető. A felperesek mindhárom követelés esetében keresettel érvényesített jogként elsődlegesen az elmaradt vagyoni előnyt jelölték meg, míg jogalapként a rPtk. 355. § (4) bekezdését tüntették fel. Elmaradt vagyoni előnynek az elhunyt hozzátartozójuk saját részére fel nem használt, a családi költségvetésbe befolyt, és a családtagok között különböző arányok szerint felosztott jövedelmét tekintették, amelytől a baleset miatt elesetek. Ez a megközelítés annyiban volt csak helytálló, hogy a kiesett tartás is elmaradt jövedelemnek, elmaradt vagyoni előnynek minősül, de annak pótlására a rPtk. 358. § (1)-(3) bekezdéseiben meghatározott, a tartást pótló járadékkal kapcsolatos különös szabályok vonatkoznak. Ezek szerint pedig a tartásra jogosultak a baleset következtében meghalt személy elmaradt jövedelmének csak azon részének megtérítését követelhetik, amelyet az elhunytnak a tartásukra kellett volna fordítania, és amelyet a szükségleteiknek a baleset előtti életszínvonalon való kielégítését biztosítja. A másodfokú bíróság ezért helyesen fejtette ki, hogy az elhunyt elmaradt jövedelme a hozzátartozók javára jövedelemvesztés megtérítése iránti igényt nem alapoz meg, ebben az esetben a rPtk. 356-357. §-ai nem alkalmazhatóak, és a hozzátartozók – a rPtk. 358. § (1)-(3) bekezdéseiben írt feltételek fennállása esetén – tartást pótló járadékra lehetnek jogosultak.

Mivel tartást pótló járadékot a baleset következtében meghalt személlyel szemben tartásra jogosultak igényelhetnek, ezért elsődlegesen a felperesek és a perben nem álló, a követelését az I. rendű felperesre engedményező hozzátartozójuk tartásra való jogosultságát kellett vizsgálni. Közülük az I. rendű felperes esetében a másodfokú bíróság helyesen állapította meg a rászorultság hiányát, ami a tartásra, s ezáltal a tartást pótló járadékra való jogosultságot is kizárta. A jogerős ítélet indokolásában e körben felhívott jogszabályhely, a Csjt. 32. §-a, konkrétan annak (3) bekezdése – a házasság felbontása esetén alkalmazandó Csjt. 21. § (1) bekezdésével egyezően – ugyanis a házastársi tartás egyik feltételeként írja elő az önhibán kívüli rászorultságot. A másodfokú bíróság ezzel összefüggésben figyelemmel volt az I. rendű felperes jövedelmi viszonyaira és vagyoni helyzetére, és azok alapján az I. rendű felperes tartásra való rászorultságát nem tartotta megállapíthatónak.

A baleseti járadék esetén az egyes járadékrészletek iránti követelés az elévülési határidőn belül is csak a régi Ptk. 280. §-ának (3) bekezdésében meghatározott korlátok között érvényesíthető bírósági úton (PK 52. számú állásfoglalás). Ehhez képest a felperesek a felülvizsgálati kérelmükben indokolatlanul hivatkoztak az elévülés szabályainak téves alkalmazására, az általuk előadottakkal szemben ugyanis a kereset elutasításának oka nem a követelés elévülése volt.

Az I. rendű felperes másik, a követelését reá engedményező gyermeke esetében lényegében ugyanezek, már az elsőfokú bíróság ítéletében is kifejtett indokok alapozták meg a kereset elutasítását. Nála a tartásra való jogosultság a munkaviszony 2005. december 1-jén történt létesítésekor szűnt meg, a tartást pótló járadék iránti igényét viszont először 2007. november 23-án érvényesítette az alperessel szemben.

A Kúria jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezését a perköltség és a kereseti illeték kivételével hatályában fenntartotta.

Kúria Pfv.III.20.981/2020/4. számú precedensképes határozata

Feldolgozta: Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd

2022/I/4

Kulcsszavak: sérelemdíj, közvetett károsult, közrehatás, tartást pótló járadékigény, adózatlan jövedelem

A károsult közrehatását hozzátartozói igények esetén is értékelni kell; a balesetben meghalt személy hozzátartozójának felróható közrehatását a sérelemdíj összegszerűségének meghatározása során kárcsökkentő tényezőként kell figyelembe venni.

Tartást pótló járadékigény esetén a jogosultnak bizonyítania kell a káreseményt megelőző életszínvonalon túl a tartásra kötelezett rendszeres jövedelemszerző tevékenységének tényét és a jövedelem összegét.

A Kúria irányadó gyakorlata szerint a kártérítési perben nincs annak jelentősége, hogy a jövedelemveszteség alapja adózott jövedelem-e vagy sem; ebből a szempontból annak van relevanciája, hogy a káreseményt megelőző munkavégzésből ténylegesen milyen bevételhez jutott a károsult.

Költségpótló járadék esetén nem indokolt annak véghatáridővel történő meghatározása, ha az igényjogosultság megszűnése jövőbeni, bizonytalan tényezőktől függ.

rPp. 166. § (1) bek., 206. § (1)-(3) bek., Ptk. 6:522. § (2) bek., 6:525. § (1) bek., 6:529. §, 6:537. § (1) bek.

A felülvizsgálati kérelem alapjául szolgáló tényállás

Az I. rendű felperes élettársa, a II. rendű felperes édesapja, 2016. szeptember 2-án gépjármű utasaként halálos közúti balesetet szenvedett. A felperesek hozzátartozója a baleset idején a biztonsági öv becsatolását elmulasztotta. A kárt okozó gépjármű vezetője a baleset idején az alperesnél rendelkezett érvényes kötelező gépjármű-felelősségbiztosítással. Az alperes helytállási kötelezettségét nem vitatta, és peren kívül megfizetett az I. rendű felperes részére 3.200.000 forintot, a II. rendű felperes részére pedig 4.500.000 forintot sérelemdíj jogcímén. Emellett a baleset időpontjától kezdődően az I. rendű felperes részére folyamatosan teljesít havi 10.500 forint apa kiegészítő támogatását pótló járadékot.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

A felperesek keresetükben a balesettel okozati összefüggésben felmerült vagyoni káraik megtérítését kérték, és sérelemdíj iránti igényt is előterjesztettek. Az I. rendű felperes – egyebek mellett – havi 70.000 forint tartást pótló járadék megfizetésére kérte az alperes kötelezését, míg a II. rendű felperes havi 40.000 forintot igényelt ezen a jogcímén. Az alperes ellenkérelmében az általa folyamatosan teljesített havi 10.500 forint apa kiegészítő támogatását pótló járadék megfizetésére irányuló igényt meghaladóan a kereset elutasítását kérte.

Az első- és másodfokú ítélet

Az elsőfokú bíróság ítéletével különböző jogcímenek járadékot ítélt meg az I. rendű felperes részére, azonban a felperesek által tartást pótló járadék címén előterjesztett követelést nem találta megalapozottnak, azt elutasította. Sérelemdíj jogcímén az alperes által a pert megelőzően teljesített összegeken túl az I. rendű felperes részére további 3.800.000 forintot, a II. rendű felperes részére pedig további 2.500.000 forintot ítélt meg, ezt meghaladóan a sérelemdíj iránti követelésüket elutasította.

Határozata indokolásában kifejtette, hogy a felperesek hozzátartozója a biztonsági öv becsatolásának elmulasztása miatt 30%-ban közrehatott a baleset bekövetkezésében. Hivatkozott a Ptk. 6:537. § (1) bekezdésében foglaltakra. Érvelése szerint ebben az esetben nem kármegosztásról volt szó, nem a két fél vétkességét kellett összevetni, hanem azt kellett megállapítani, hogy a balesetben károsult milyen mértékben okozta a kárt. Utalt arra, hogy a közrehatás csökkentette a károkozó felelősségének következményeit. Kifejtette, hogy a következetes bírói gyakorlat szerint a hozzátartozó közrehatását az elhunyt hozzátartozóiként fellépő felperesek igényeinél be kell tudni, és annak a következményeit értékelni kell, ezért a perbeli esetben a vagyoni károk tekintetében 30%-kal csökkenteni kell a megtérítendő kár mértékét, a sérelemdíj meghatározásánál pedig a közrehatást kárcsökkentő tényezőként kell figyelembe venni.

A tartást pótló járadék vonatkozásában megállapította, hogy arra a felperesek a Ptk. 6:529. § (1) bekezdése alapján jogosultak lennének, mivel meghalt személlyel szemben élettársként és gyermekként tartásra jogosultak. Azzal is egyetértett, hogy a járadék számításának alapját képezheti az a jövedelem is, amely után személyi jövedelemadót nem fizettek. Érvelése szerint azonban a rendszeres jövedelemszerzés tényét, mikéntjét, a fizetések tényét és annak eredetét a felperesek nem tudták igazolni. Utalt arra is, hogy pusztán a szükségletek kielégítésére fordított kiadások, költségek előadása, levezetése, nem pótolják az igazoltan, bizonyítottan rendelkezésre álló és alapul vehető jövedelmet.

Rámutatott arra, hogy a felperesek nem igazolták elhunyt hozzátartozójuk rendszeres jövedelemszerző tevékenységének még a tényét sem, mivel sem okirattal, sem közvetlen észlelésen alapuló tanúvallomással nem bizonyították azt az állításukat, amely szerint hozzátartozójuk rendszeresen külföldre járt dolgozni, munkásokat szállított. Hangsúlyozta, hogy tényként mindössze az elhunyt bútorasztalos szakmunkás képesítése volt megállapítható.

Megjegyezte, hogy a gépjárművezetők havi átlagjövedelmét a Ptk. 6:529. § (5) bekezdése szerint alkalmazandó 6:528. § (4) bekezdése alapján akkor lehetett volna figyelembe venni, ha a gépjárművezetés mint rendszeres jövedelemszerző tevékenység tényét a felperesek bizonyították volna a jövedelem összegének igazolása nélkül.

Az elsőfokú bíróság a sérelemdíj vonatkozásában kifejtette, hogy a felperesek és az elhunyt hozzátartozójuk egy családot alkottak, közös háztartásban éltek. Megállapította, hogy sérült a felperesek teljes családban éléshez és az egészséges lelki élethez fűződő személyiségi joga. Az összegszerűség meghatározásakor az I. rendű felperesnél egyebek mellett értékelte, hogy korábbi élettevékenysége, társas kapcsolatai beszűkültek, azóta sem alakított ki tartós párkapcsolatot, egyéni élete elnehezült, életlehetőségei korlátozódtak, lakóhelyét meg kellett változtatnia. A II. rendű felperes esetében figyelembe vette, hogy a baleset bekövetkezésakor még csak négy és fél hónapos volt, édesapját meg sem ismerhette, nélküle kell felnőnie. Mindkét felperes esetében értékelte elhunyt hozzátartozójuk közrehatását is.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett rendelkezését a perköltség tekintetében részben megváltoztatta, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság döntésével és annak jogi indokaival – a perköltség viselésére vonatkozó rendelkezések kivételével – egyetértett. Az elhunyt hozzátartozó közrehatása vonatkozásában kiemelte, hogy a Ptk. 6:537.

§ (1) bekezdése alapján a helyállásra köteles alperesnek nem kell megtérítenie a kárt annyiban, amennyiben az a károsult felróható magatartásából származott. Érvelése szerint ez a károkozó felelősségét csökkentő jogszabályi rendelkezés nem tesz különbséget a károk között az alapján, hogy azokat a felróhatóan közreható személy, vagy annak halála folytán a hozzátartozója szenvedte el.

Osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját a felperesek tartást pótló járadék iránti igényének elutasításával kapcsolatosan is. Érvelése szerint vizsgálni kellett azt, hogy a felperesek által állított kiesett tartás fedezete ténylegesen rendelkezésre állt-e. Utalt arra, hogy a felperesek elhunyt hozzátartozójuk jövedelemszerző tevékenységét és annak mértékét kétséget kizáróan nem bizonyították. Rámutatott arra: a felperesek a lefolytatott bizonyítási eljárás alapján nem tudták igazolni, hogy elhunyt hozzátartozójuk olyan összegű rendszeres jövedelemmel rendelkezett, amelynek elvesztése miatt az életszínvonaluk olyan mértékben csökkent, amelyért az alperes helyállni tartozik.

Egyetértett az elsőfokú bíróság által megítélt sérelemdíjak összegével is. E körben hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság vizsgálta a perbeli káreseménynek a felperesek életvitelében, életminőségében, jövőbeni lehetőségeiben, valamint érzelmi és lelki életének fejlődésében, személyiségének önmegvalósításában bekövetkezett hátrányos változásokat, és kellő súllyal mérlegelte ezen tényezők befolyásoló hatását. Egyetértett azzal is, hogy az elhunyt hozzátartozó közrehatását a sérelemdíj összegszerűsége körében kárcsökkentő tényezőként kellett értékelni.

A felülvizsgálati kérelem, a csatlakozó felülvizsgálati kérelem és ellenkérelmek

A jogerős ítélet ellen a felperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben – tartalmilag – annak részbeni hatályon kívül helyezését, a 30%-os mértékű közrehatás mellőzésével a járadékok megítélését, a tartáspótló járadékigény és a sérelemdíj vonatkozásában az alperes keresetük szerinti marasztalását kérték. A közrehatás vonatkozásában hivatkoztak arra, hogy saját jogon érvényesített káruk bekövetkezésének irányába ható magatartást nem tanúsítottak, kármegosztást pedig csak saját felróható magatartásuk alapozhatott volna meg. Álláspontjuk szerint az ilyen igény elbírálásakor a balesetet szenvedett személy esetleges felróható közrehatása nem értékelhető, kármegosztásra nincs jogi lehetőség.

A tartást pótló járadék vonatkozásában hivatkoztak arra, hogy az eljáró bíróságok a bizonyítékokat kirívóan okszerűtlenül mérlegelték. Állításuk szerint indokolt szükségleteiket és a baleset előtti életszínvonalukat igazolták. Az I. rendű felperes előadta, hogy okiratot csatolt be a gyermeke születése előtti jövedelméről, így egyértelműen bizonyított az elhunyt hozzátartozójuk családfenntartó szerepe.

A felperesek érvelése szerint tanúvallomásokkal bizonyították, hogy a baleset után csak szülői segítséggel képesek a baleset előttihez hasonló életszínvonal folytatására. Hangsúlyozták, hogy a hozzátartozójuk minimum nettó 300.000 forintból biztosította a három tagú család életszínvonalát. Állították, hogy fentiek alapján az eljáró bíróságoknak a Ptk. 6:529. § (3) bekezdésének alkalmazásával kellett volna meghatározni a tartást pótló járadék mértékét.

A megítélt sérelemdíj összegszerűségével sem értettek egyet. Hivatkoztak arra, hogy a létező legnagyobb sérelmet szenvedték el hozzátartozójuk elvesztésével. Utaltak a hasonló ügyekben kialakult bírói gyakorlatra, valamint a baleset bekövetkezésének időpontjában fennálló ár- és értékviszonyok téves figyelembevételére. Álláspontjuk szerint az I. rendű felperes részére az alperes által peren kívül megfizetett 3.200.000 forinton túl további 6.800.000 forint, a II. rendű felperes részére pedig a már megfizetett 4.500.000 forinton túl további 4.500.000 forint lenne indokolt nem vagyoni sérelmeik orvosolására.

Az alperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, amelyben a jogerős ítélet részbeni hatályon kívül helyezését, és a felperesek sérelemdíj iránti igényének elutasítását kérte. Emellett kérte az I. rendű felperes részére megítélt, az apa kiegészítő támogatását pótló járadék és a sírlátogatás költségét pótló járadék folyósítása határidejének a II. rendű felperes 18 éves koráig, illetve nappali tanulmányai

befejezéséig terjedő időtartamra történő megállapítását a véghatáridő helyett. Előadta, hogy a felperesek részére a pert megelőzően megfizetett sérelemdíjjal a helytállási kötelezettségének eleget tett az eset összes körülményének, a baleset időpontjának és a bírói gyakorlatnak a figyelembevételével.

Utalt arra is, hogy a sérelemdíj megítélésénél nem hagyható figyelmen kívül az elhunyt közrehatása a halálos eredmény bekövetkezésében. Kifejtette, hogy a biztonsági öv használata esetén a felperesek hozzátartozója nagy valószínűséggel megkímélhette volna családtagjait az anyagi és lelki megrázkódtatástól, amelyet saját felróható magatartásával okozott. Nem tartotta indokoltnak a terhére megítélt költségpótló járadék véghatáridő nélkül történő meghatározását az I. rendű felperes részére. Hivatkozott arra, hogy az apa kiegészítő támogatását pótló járadék az I. rendű felperest legfeljebb a II. rendű felperes 18 éves koráig, továbbtanulása esetén annak befejezéséig illeti meg, mivel ezt követően a II. rendű felperes önálló keresettel fog rendelkezni, nem a szülő tartja el. Érvelése szerint a II. rendű felperes a sírlátogatással járó költségek esetében is támogatni tudja az édesanyját nagykorúvá válásával, illetve tanulmányai befejezésével, ezért ebben az esetben is indokolt a járadék folyósítására véghatáridőt meghatározni.

A felperesek a csatlakozó felülvizsgálati ellenkérelmükben az általuk felülvizsgálati kérelemmel nem érintett részben a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérték. A tartáspótló járadék vonatkozásában másodlagosan – amennyiben elhunyt hozzátartozójuk korábbi jövedelme nem tekinthető igazoltnak – kérték figyelembe venni a garantált bérminimumot.

A Kúria döntése és jogi indokai

A felperesek a felülvizsgálati kérelmükben nem, csak a csatlakozó felülvizsgálati ellenkérelmükben kérték figyelembe venni a járadékszámítás alapjául a garantált bérminimumot. Mivel a felperesek a tartást pótló járadék iránti igényük vonatkozásában a határidőben benyújtott felülvizsgálati kérelmükben nem kérték a garantált bérminimum figyelembevételét, ezért a Kúria ezt a hivatkozásukat érdemben nem vizsgálhatta. A felperesek hozzátartozójának közrehatása vonatkozásában a Kúria maradéktalanul osztotta az eljáró bíróságok álláspontját. Nem volt vitatott a perben, hogy az alperes felelőssége a felperesek hozzátartozóját ért balesetért a Gfbt. alapján fennáll. A felperesek hozzátartozóként saját jogon, de hozzátartozójuk halála miatt érvényesítettek vagyoni kártérítés és sérelemdíj iránti igényt.

A Kúria nem értett egyet a felperesek azon álláspontjával, amely szerint kármegosztást csak saját felróható magatartásuk alapozhatott volna meg, elhunyt hozzátartozójuk közrehatása nem. Ahogy azt a Kúria korábbi döntéseiben már kifejtette, az alperesnek a terhére eső káreset következményeit annyiban kell viselnie, amennyiben annak okozója. Nem vitatható, hogy a felperesek mint hozzátartozók valóban nem voltak részesei a balesetnek, így közreható magatartásuk nem volt. Ugyanakkor az alperesnek a káresemény következményeit csak annyiban kell viselnie, amennyiben a biztosított gépjármű vezetője annak okozója volt. Erre figyelemmel abban az esetben, ha az elhunyt hozzátartozó részéről megállapítható a káresemény bekövetkezésében közreható és felróható magatartás, úgy ezt figyelembe kell venni, és a hozzátartozó felperesek igényeinél annak következményeit értékelni kell (Pfv.III.20.647/2013/5., Pfv.III.20.075/2015/5.).

Helyesen döntöttek úgy az eljáró bíróságok, hogy az elhunyt hozzátartozó felróható közrehatását a felperesek igényeinél be kell tudni, és annak következményeit értékelni kell, ezért helytállóan csökkentették a vagyoni károknál a megtérítendő kár mértékét 30%-kal, a sérelemdíjnál pedig megfelelően értékelték az elhunyt közrehatását kárcsökkentő tényezőként.

Alaptalanul állították a felperesek felülvizsgálati kérelmükben az eljáró bíróságok részéről a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelését a tartást pótló járadék vonatkozásában. Rögzíti a Kúria, hogy a Ptk. 6:529. § (1) bekezdése szerint tartást pótló járadéknak van helye a károkozásban meghalt személlyel szemben tartásra jogosult részére. A 6:529. § (3) bekezdése pedig kimondja, hogy a tartást pótló járadék mértékének

meghatározásánál a kiesett tartást és a járadékot igényelő jövedelmét kell figyelembe venni. Mindezek alapján a perben a felpereseknek kellett bizonyítaniuk, hogy hozzátartozójuk a balesetet megelőzően munkát végzett, és abból rendszeres jövedelemre tett szert, továbbá igazolniuk kellett a korábbi életszínvonaluk biztosításához rendelkezésre álló jövedelem nagyságát.

Egyetértett a Kúria a felperesekkel abban, hogy a tartást pótló járadék alapja nemcsak adózott jövedelem lehet; az ügyben eljáró bíróságok is erre az álláspontra helyezkedtek. Amennyiben a felperesek az elhunyt hozzátartozójuk munkavégzését és az ebből származó rendszeres jövedelmét sikerrel bizonyították volna, úgy a tartást pótló járadékot indokoltan kérhették volna attól függetlenül, hogy hozzátartozójuk az adófizetési kötelezettségét elmulasztotta. A Kúria irányadó gyakorlata szerint (Pfv.III.21.192/2011/4., Pfv.III.20.384/2013/5., Pfv.III.22.061/2017/4.) ugyanis a kártérítési perben nincs annak jelentősége, hogy a jövedelemvesztés alapja adózott jövedelem-e, vagy sem; ebből a szempontból annak van relevanciája, hogy a káresemény megelőző munkavégzésből ténylegesen milyen bevételhez jutott a károsult.

A személyi jövedelemadó bevallásának és befizetésének elmulasztására az adójogi szabályok vonatkoznak. Adott esetben a felperesek hozzátartozója a jövedelmét – a felperesek által sem vitatottan – az adózási szabályok megszegésével szerezte. Rámutat a Kúria: az a körülmény, hogy a felperesek hozzátartozója nem teljesítette az ezzel kapcsolatos adófizetési kötelezettségét, a perbeli esetben azt eredményezte, hogy a felperesek nem tudták sikerrel bizonyítani elhunyt hozzátartozójuk jövedelemszerzésének sem a tényét, sem az összecszerúségét. A bizonyítékok értékelése körében az eljáró bíróságok helyesen rögzítették, hogy az adózatlan jövedelmek elszámolása esetén is bizonyítani kell azok megszerzését, és amennyiben a felpereseknek ezzel kapcsolatban okirati bizonyítékok (szerződés, kifizetés egyéb igazolása) nem állnak rendelkezésükre, és hozzátartozójuk az adóbevallásában sem szerepeltette ezt a jövedelmet, úgy annak igazolása jelentősen megnehezül. Ugyanakkor a r Pp. 3. § (5) bekezdése által rögzített szabad bizonyítás elvének megfelelően a bíróság alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához, vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhat tehát valamennyi olyan bizonyítékot, amely a tényállás felderítésére alkalmas. Rámutat a Kúria, hogy ennek megfelelően a jövedelem megszerzésének ténye és összecszerúsége a szabad bizonyítás elvéből következően akár tanúvallomással is megfelelően igazolható. A perbeli esetben azonban a felperesek által hivatkozott tanúvallomások nem voltak alkalmasak arra, hogy elhunyt hozzátartozójuk tartás alapjául szolgáló kiesett jövedelemszerző tevékenységét és az abból származó jövedelem összegét – okirati bizonyítékok hiányában – minden kétséget kizáróan bizonyítani tudják, a bizonyítatlanságot pedig a felperesek terhére kellett értékelni. Fentiekre figyelemmel nem sérült a Ptk. 6:529. § (1) és (3) bekezdése sem, az eljáró bíróságok megalapozottan utasították el a felperesek tartást pótló járadék iránti igényét.

A felperesek hivatkozásával ellentétben nem állapítható meg a rPp. 206. § (3) bekezdésének megsértése a felpereseknek járó sérelemdíj vonatkozásában. Helyesen hivatkoztak arra az eljáró bíróságok, hogy a felperesek hozzátartozójának a felróható közrehatását a sérelemdíj összecszerúségének a meghatározása során kárcsökkentő tényezőként értékelni kellett. A bíróságok az alperes károkozásával okozati összefüggésben álló nem vagyoni hátrányokat teljes körűen feltárták, a bizonyítékokat okszerűen mérlegelték, így a felperesek részére megállapított sérelemdíj alkalmas az őket ért személyiségi jogsérelem kompenzálására. Nem vitatható, hogy az I. rendű felperes élete jelentősen elnehezült házastársa halálával, egyedül kell felnevelnie gyermeküket, aki édesapját nem is ismerheti meg. Az eljáró bíróságok helyesen értékelték a jogsérelem súlyát, következményeit, a károsodáskori ár- és értékviszonyokat, hozzátartozójuk közrehatását, valamint a bírói gyakorlat összehasonlításra alkalmas, más ügyekben hozott döntéseit, ezért a felpereseket megillető sérelemdíj összegének felülmérlegelésére nincsen indok.

Fentiekre figyelemmel az alperes is alaptalanul támadta a felpereseket megillető sérelemdíjak összecszerúségét a csatlakozó felülvizsgálati kérelmében. Az alperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmében alaptalanul sérelmezte a költségpótló járadékok megfizetésére véghatáridő nélkül való kötelezettségét. A rPp. 206. § (1) bekezdésének megfelelően az eljáró bíróságok helyesen határoztak úgy, hogy az apa kisegítő támogatását pótló járadék és a sírlátogatás költsége az I. rendű felperest véghatáridő nélkül megilleti.

Bizonytalan jövőbeni esemény ugyanis, hogy a II. rendű felperes pontosan mikor fejezi be a tanulmányait, illetőleg mikor tud ténylegesen jövedelemszerző tevékenységet kezdeni. Ugyanakkor azt sem lehet előre meghatározni, hogy a II. rendű felperes mely időponttól lesz képes édesanyja támogatására, a sírlátogatás költségeinek átvállalására. A Kúria fenntartja a korábbi döntéseiben kifejtett álláspontját, amely szerint költségpótló járadék esetén nem indokolt annak véghatáridővel történő meghatározása, ha az igényjogosultság megszűnése jövőbeni, bizonytalan tényezőktől függ (Pfv.III.20.110/2020/6., Pfv.III.20.779/2019/4.). Mindezek alapján az eljáró bíróságok az ítélezési gyakorlatnak megfelelően, okszerűen határoztak úgy, hogy az I. rendű felperest véghatáridő nélkül megilleti az apa kisegítő támogatását pótló járadék és a sírlátogatás költsége.

A Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel és csatlakozó felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezéseit hatályában fenntartotta.

Kúria Pfv.20166/2020/7. számú precedensképes határozata

Feldolgozta: Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd

Publikált határozatok

EUB

2021. szeptember 21-i Nemzeti Útdíjfizetési Szolgáltató Zrt. kontra NW végzés, C-30/21., ECLI:EU:C:2021:753

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 1. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezés értelmében vett „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalmába tartozik – a valamely díjköteles út használata alapján fennálló jogviszonyt magánjoginak minősítő – törvény alapján megbízott társaság által indított, az ilyen úthasználathoz kapcsolódó díjnak bírósági úton történő behajtása iránti kereset.

2021. október 13-i végzés Liberty Seguros, Companhia de Seguros y Reaseguros, SA – Sucursal em Portugal, anciennement Liberty Seguros SA kontra DR végzés, C-375/20, ECLI:EU:C:2021:861

A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikk (1) bekezdését és 13. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amelynek eredményeként a gépjárműbaleset károsultjaival szemben semmisnek minősül az olyan gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés, amely abból ered, hogy a szerződő fél engedély nélkül folytatott nemzetközi fuvarozási kereskedelmi tevékenységet, illetve a szerződő fél által a biztosító társasággal szemben e szerződés megkötésekor tett mulasztásokból vagy hamis nyilatkozatokból, a biztosítási kötvény jogosultja által a nemzetközi fuvarozással kapcsolatos kereskedelmi tevékenység engedély hiányában, valamint a szerződő fél által a szerződés megkötésekor a biztosító felé elkövetett mulasztások vagy hamis nyilatkozatok miatt, még akkor is, ha a károsultak olyan utasok, akik tudhattak az engedély hiányáról.

[Saját fordítás francia nyelvből.]

2021. október 29-i Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny végzés, C-688/20., ECLI:EU:C:2021:897

A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikkének első bekezdését úgy kell értelmezni, hogy nem kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződést kötni azon időszakra vonatkozóan, amelynek során

az érintett gépjármű műszaki állapota miatt nem alkalmas a forgalomban való részvételre, nem vették nyilvántartásba, és az alkalmazandó nemzeti jognak megfelelően ideiglenesen kivonták a forgalomból.

2021. december 9-i BT kontra EB ítélet, C-708/20., ECLI:EU:C:2021:986

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 13. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a károsult által e 13. cikk (2) bekezdésének megfelelően a biztosító ellen indított közvetlen kereset esetén az e károsult lakóhelye szerinti tagállam bírósága nem állapíthatja meg e 13. cikk (3) bekezdése alapján az említett károsult által egyidejűleg a biztosítási kötvény azon jogosultja vagy azon biztosított ellen indított kereset elbírálása tekintetében is a joghatóságát, aki más tagállamban rendelkezik lakóhellyel, és akit a biztosító nem vont perbe.

2021. december 21-i A.K. kontra Skarb Państwa ítélet, C-428/20., ECLI:EU:C:2021:1043

A 2005/14/EK irányelvvel módosított, a tagállamok gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1983. december 30-i 84/5/EGK második tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdését, illetve a gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 9. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azok a tagállamok, amelyek éltek az e rendelkezésekben említett azon lehetőséggel, hogy átmeneti időszakot írnak elő, kötelesek lettek volna megkövetelni, hogy 2009. december 11-től kezdve az ezen időpont előtt kötött, de az említett időpontban még hatályban lévő gépjármű-felelősségbiztosítási szerződésekben meghatározott legalacsonyabb fedezeti összegek megfeleljenek az említett rendelkezések negyedik albekezdéseiben előírt szabálynak.

BH

BH 2021.10.283 I. A vitássá tett biztosítási szerződés értelmezésénél nem érvényesülhet kizárólag a nyilatkozási elvet tükröző nyelvtani értelmezés. A Ptk. rendszere ezt az akarati elvvel ötvözi, de a szerződés valós tartalmának meghatározása során más releváns körülményeket (a szerződéssel elérni kívánt célt, a szolgáltatások rendeltetését) is figyelembe kell venni.

II. A biztosítási védelem terjedelmét a szerződő felek egyező akaratnyilvánítással szabadon határozzák meg. Ha a biztosított valamely kérdésben egyedi elbírálást igényel, ezt szerződéses érdeke érvényesítése céljából – az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség keretében – a biztosító tudomására kell hoznia. Ennek hiányában a fél szerződéssel elérni kívánt célja a biztosítási szerződés értelmezése során nem vehető figyelembe [2013. évi V. tv. (Ptk.) 6:8. § (1) bek., 6:59. § (2) bek, 6:62. § (1) bek., 6:86. §, 6:470. § (1) bek.].

BH 2021.10.295 I. Pénzügyi felügyeleti intézkedés alapja nemcsak valamely korábbi felügyeleti döntés, hanem meghatározott jogszabály megsértése is lehet.

II. A biztosító szükséghelyzetbe kerül, ha a minimális tőkeszükséglet fedezésére figyelembe vehető alapvető szavatoló tőke fedezete nem elegendő, vagy az előírt mérték alá csökkent, illetve ha tevékenysége körében más olyan különösen súlyos veszélyhelyzet alakult ki, amely a biztosítási szolgáltatások biztonságát fenyegeti.

III. A biztosítási szükséghelyzet önmagában indokolja a biztosítottak érdekei védelmének megóvására a felügyeleti biztos kirendelését.

IV. A felügyeleti biztos az igazgatóság tagjának törvényben és alapszabályban megállapított jogait és kötelezettségeit teljeskörűen gyakorolja.

BH 2021.11.307 I. A reális, értékelhető esélyt nem lehet százalékos mértékhez kötni. Minden esetben figyelemmel kell lenni az adott eset sajátosságaira, és az összes körülmény együttes értékelésével lehet állást foglalni abban a kérdésben, hogy adott esetben a betegnek lett volna-e reális esélye a gyógyulásra, állapotjavulásra.

II. Egy, a szakértő által számszerűsíthetően nem véleményezhető, de mindenképpen csekélynek minősített esély, amelynek mértékén olyan súlyos tényezők rontanak mint a beteg természetes kórokú, súlyos betegségei, illetve életvitelbeli szokásai, nem tekinthető olyannak, amely időben elkezdett, megfelelő terápia esetén a gyógyulás valóságos, valóságához igazodó lehetőségét jelenti.

Az egészségügyi szolgáltató kártérítési felelősségét nem alapozhatja meg, ha a józan ész és belátás figyelembevételével időben elvégzett, adekvát kezelés esetén sem lehet reálisan számítani a beteg gyógyulására, állapotjavulására [Ptk. 6:519. §, 6:525. §, 1952. évi III. tv. (régi Pp.) 206. §].

BH 2021.11.308 Az elévülés szempontjából is önálló kártérítési igényt kizárólag az, az utólagosan kialakult, a korábitól elkülöníthető egészségkárosodás alapozhat meg, amely ugyanúgy a károkozó magatartással okozati összefüggésben következik be [1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 326. § (1) bek., 360. § (1) bek.].

BH 2021.11.311 A régi Ptk. 556. § (2) bekezdése azt tiltja meg, hogy a biztosító saját szabályzatában a törvényben meghatározotthoz képest tágabban állapítsa meg azt a személyi kört, amelybe tartozók magatartása okot adhat a biztosító mentesülésére. Az azonban a törvényből önmagából is következik, hogy a vezetők vagy a biztosított vagyontárgyak kezelésével megbízottak régi Ptk. 556. § (1) bekezdés c), d) pontjai szerinti magatartása a biztosító mentesülését eredményezheti. Ha a raklaptárolás üzemben kialakított módja és a kifejezett tiltás ellenére a tűzveszélyes anyagok közelében eltűrt rendszeres dohányzás közrehatott a tűzkár bekövetkezésében, a biztosított jogi személynek betudható kirívóan felelőtlen magatartás miatt a biztosító mentesül a fizetési kötelezettsége alól [1959. évi IV. tv. (régi Ptk.) 555. § (1) bek., 556. § (1)-(3) bek., 1952. évi III. tv. (régi Pp.) 182. § (3) bek., 183. § (2) bek., 206. § (1) bek.]. (A BH 2021.11.311. sz. alatt közzétett kúriai döntést folyóiratunk a 2021/3-4. számban, a Máshol nem publikált határozatok között 2021/III-IV/2. szám alatt már közzétette.)

BH 2021.12.335 Az Alaptörvény 28. cikke szerinti jogértelmezési segédszabály nem zárja ki az egyéb jogértelmezési módszerek alkalmazását, de ezek eredményét össze kell vetni a jogszabály céljával és az Alaptörvénnyel. A biztosító az általa kifizetett kártérítési összeg megtérítését követelheti attól a vezetőtől, akinek a vezetői engedélye a károkozáskor – az egészségi alkalmassági vizsgálaton megállapított időpont eltelte miatt – nem jogosított vezetésre [Magyarország Alaptörvény 28. cikk, 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet (KRESZ) 4. § (1) bekezdés a) pont, 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet (Kkr.) 3. § (1) bekezdés a) pont, (2) bekezdés c) pont, 4. §, 5. § (4)-(6) bekezdés, 13. §, 16. § (1) bekezdés f) pont, 29. § (1) bekezdés, 13/1992. (VI. 26.) NM rendelet (NM rendelet) 1. § (2) bekezdés, 5. §].

BH 2021.12.338 A jegyző előtt a vadászatra jogosult és a kárért felelős alperes közötti egyezség létrehozására irányuló kárbecslési eljárásban beszerzett szakértői vadkárbecslés önmagában nem feltétlenül alkalmas a kereset megalapozására, ha nem felel meg a rögzítésére rendszeresített szakértői vadkárbecslési jegyzőkönyv a jogszabályi követelményeknek. A jegyzőkönyv a későbbi elemzések alapjául sem szolgálhat a szakértő által elvégzett munka a vadkárfelmérés, a termésbecslés módszertana megfelelő minőségben és minél pontosabb részletezettségű dokumentálása, az információk időtálló módon történő rögzítése nélkül, a vadkárrel érintett területekre vonatkozó adatok hiányában [1996. évi LV. tv. (Vtv.) 75. § (1)-(2) bek., 81. § (1) és (8) bek., 84. § (2) bek.].

ÍH

ÍH 2021.121 FELELŐSSÉG BÍRÓSÁGI JOGKÖRBEŒ OKOZOTT KÁRÉRT

A magánjogi jogellenesség nem azonos a jogszabálysértéssel, a bírósági jogsértéssel. A magánjogi jogellenesség magából a károkozásból következik, következésképpen a bíróság jogszabálysértő határozata vagy mulasztása csak akkor jogellenes a polgári jogi felelősség szempontjából, ha az okozta a felperes által állított kár bekövetkeztét. Ha a magatartás (tevékenység vagy mulasztás) jogellenessége megállapítható, a felróhatóság alóli kimentés körében kell értékelni, hogy a bíróság részéről történt-e kirívóan súlyos jogalkalmazási, jogértelmezési tévedés, mivel a jogalkalmazó hatóságok munkájának jellegével általában

együtt járó jogszabály-alkalmazási és jogszabály-értelmezési tévedések nem minősülnek felróhatónak [2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:518-6:520. §, 6:548-6:549. §].

ÍH 2021.122 KÖZIGAZGATÁSI JOGKÖRBEŊ OKOZOTT KÁR – VAGYONBAN BEKÖVETKEZETT ÉRTÉKCSÖKKENÉS

Ha a felperes korhatár előtti ellátásra jogosult, de azt – jogértelmezési hiba miatt – részére nem állapítja meg a közigazgatási szerv, viszont munkaviszonya alapján továbbra is kapja a korhatár előtti ellátásnál magasabb összegű munkabérét, és a két juttatás együttfolyósítását jogszabály kizárja, nem áll be értékcsökkenés a vagyonában [2013. évi V. tv. 6:522. §].

ÍH 2021.139 A TELJES KÁRTÉRÍTÉS ELVE ÉS AZ ÍTÉLETI BIZONYOSSÁG

Az a körülmény, hogy a szakértői vélemény szerint 1% alá tehető annak valószínűsége, hogy a perbeli balesettel bekövetkezett sérülés aktivizálta a sorsszerű megbetegedést, az ítéleti bizonyossághoz nem elegendő, az ok-okozati összefüggés fennálltát nem igazolja. A teljes kártérítési felelősség sem jelenti azt, hogy a munkáltató minden kárért felel, ennek feltétele a károkozó magatartás és a kár közötti okozati összefüggés felperesre háruló bizonyítása [1952. évi III. törvény (Pp.) 182. § (3) bekezdés, 2012. évi I. törvény (Mt.) 166. § (1) bekezdés].

ÍH 2021.140 MUNKAVÁLLALÓ KÁRENYHÍTÉSI KÖTELEZETTSÉGE, ÁLLÍTÁSI ÉS BIZONYÍTÁSI SZÜKSÉGHELYZET

Nem minősül üzleti titoknak a munkaviszony megszüntetését követően kötött szerződés vonatkozásában a másik szerződő fél neve. Amennyiben a felperes nem jelöli meg – felhívás ellenére – a titokgazda személyét, a munkáltató pedig ennek következtében nem tud a bizonyítási kötelezettségének eleget tenni, a munkavállaló nem tarthat igényt elmaradt jövedelem megfizetésére [1952. évi III. törvény (Pp.) 3. §, 78. §, 171. §, 192. §, 206. §, 221. §, 233. §, 253. §, 465/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet 1. §, 2012. I. törvény (Mt.) 7. §, 82. §, 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:518. §, 6:525. §, 6:528. §, 2018. évi LIV. törvény 1. §, 1991. évi IV. törvény (Flt.) 8. §, 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 46. §].

BDT

BDT2021. 4405.

A vezetői felelősséget megállapító ítéletet követő, a Csődtv. 33/A. § (11) bekezdése szerinti marasztalási perben a felszámoló által nyilvántartásba vett hitelezői követelés jogalapja és összegszerősége nem tehető vitássá.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1991. évi XLIX. tv. 33/A. § (1), (11) bek.

BDT2021. 4411.

Az egészséghez fűződő személyiségi jog sérelmét az egészség hátrányos megváltozása, sérülése valósíthatja meg, ehhez az egészségromlás lehetősége, veszélye önmagában nem elégséges.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2013. évi V. tv. 2:52. § (2) bek., 2:53. §, 6:518. §, 6:519. §

BDT2021. 4414.

I. Az építési vállalkozási szerződés külön okiratokba foglalása ellenére egy jogviszony jön létre a felek közt, ha az egységes ajánlaton, vállalkozói ütemterven alapul.

II. Az egyes átadás-átvétellel lezárt szerződészakaszokhoz kapcsolódó vállalkozói díj kifizetése ellenére a megrendelő az utóbb észlelt el nem végzett, illetve hibás munkák miatti tartozatlan díjfizetéseket visszakövetelheti.

III. A felek a munka egyes részeinek átadás-átvételében állapotodhatnak meg, vagy hogy egyes részek előzetes átadásra kerülhetnek. Ez esetben nem külön jogviszonyok keletkeznek, csupán a szolgáltatást teszik oszthatóvá a felek, illetve az előzetes – részleges – átadás legfeljebb a kárveszély átszállására hat ki.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1959. évi IV. tv. 296. § (1) bek., 306. § (3) bek., 389. §, 402. §, 403. § (2) bek.,

405. § (2) bek.

BDT2021. 4420.

A keresetlevél visszautasításának van helye, ha a per tárgyává tett jogellenes károkozó magatartások között van olyan, amelynél ugyan a közigazgatási bírói út biztosított, azonban mégsem áll rendelkezésre a közigazgatási szerv jogsértését megállapító jogerős közigazgatási bíróság határozat.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2016. évi CXXX. tv. 24. § (3) bek., 176. § (1) bek. c) pont, 176. § (3) bek.

BDT2021. 4422.

A büntetőeljárás a személyiségi jog megsértése miatt a sérelemdíj iránti igényt akkor alapozza meg, ha az abban részt vevő hatóság kirívóan súlyos jogalkalmazási és jogértelmezési hibája miatt indul vagy marad folyamatban.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2013. évi V. tv. 2:42. §, 2:52. §, 6:22. §, 6:548. §, 6:549. §

BDT2021. 4425.

Ha a bírósági eljárás érdemi döntés nélkül fejeződik be, az elévülés nyugszik. A keresetlevél előterjesztése csak abban az esetben alkalmas az elévülés megszakadása jogkövetkezményének kiváltására, ha annak alapján az elévüléssel érintett követelés tárgyában a célzott eljárás ténylegesen megindult és abban a bíróság érdemi döntést hoz.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1959. évi IV. tv. 326. § (2) bek., 327. § (1) bek.

BDT2021. 4426.

I. A Ptk. kizárja az igények kumulációját: a jogosult kártérítési igényét a kötelezettel szemben csak a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti.

II. Amennyiben a vízicsúszdán a lecsúszás alkalmával a vendég balesetet szenved, az a csúszda üzemeltetése során az üzemeltető ellenőrzési körén belül eső körülmény, amelynek elkerülhetetlensége – az, hogy az üzemeltető által nem befolyásolható – nem mentesít a kártérítési felelősség alól.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2013. évi V. tv. 2:52. §, 6:142. §, 6:145. §

KÖZLEMÉNYEK, HÍREK, ESEMÉNYEK

Tanulmány a Róma II. rendelet alkalmazási gyakorlatáról (2010–2020) szülő jelentés előkészítéséhez

Az Európai Bizottság által kiírt pályázatot (JUST/2019/JCOO/FW/CIVI/0167) elnyerve a British Institute of International and Comparative Law (BIICL) konzorciális együttműködésben a német székhelyű Civic Consulting tanácsadó szervezettel tanulmányt készített, ezzel segítve a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló európai parlamenti és tanácsi 864/2007/EK rendelet (2007. július 11.) (a továbbiakban: Róma II rendelet) alkalmazási gyakorlatáról (2010–2020) szülő jelentés előkészítését. A tanulmány a Róma II. rendelet alkalmazásának gyakorlatát és a felmerült értelmezési kérdéseket, problémákat foglalja össze a 2010–2020-as évek közötti időszakra vonatkozóan.

A tanulmány elérhető itt: <https://www.biicl.org/projects/com-study-on-the-rome-ii-regulation>

Szakirodalmi ajánló

Megjelent Palásti Gábor Nagykomentár a Róma I. rendelethez c. könyve a Wolters Kluwer kiadásában

Nagykomentár a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelethez (Róma I.) címmel jelent meg Palásti Gábor könyve. A Róma I

rendelet a nemzetközi kollíziós magánjog számos kérdését érinti. A kötet a rendeletben használt egyes fogalmakat az alapoktól kezdve építi fel és magyarázza. A mű komplex módon dolgozza fel nemcsak a rendelkezésre álló joggyakorlatot, ideértve az Európai Unió Bíróságának ítéleteit, a magyar bíróságok gyakorlatát és – egyedülálló módon – a tagállami bíróságok közzétett vonatkozó határozatait is, hanem a hazai és nemzetközi jogirodalom fontosabb műveit is.

<https://shop.wolterskluwer.hu/termek-reszletek/jog/nemzetkozi-maganjog/nagykommentar-a-roma-i-rendelethez.p1770/NEB1019.v9131>

Ocskó Eszter: Tagállami kártérítési felelősség az acte claire-tan újraértelmezése kapcsán. Európai Jog, 2021/4. sz. 8-15. o.

Szabó Péter: A joghatóság és a perbeli legitimáció uniós jogi alapjai kartellkár iránti perekben. Európai Jog, 2021/5. sz. 39-47. o.

Kovács Helga: A gyógyulási esély személyiségi jogi elhelyezése. Iustum Aequum Salutare, 2021/3. sz. 145-183. o.

Mándoki István: A közjegyzők szakmai felelősségének néhány eleme. Közjegyzők Közlönye, 2021/4. sz. 44-55. o.

Szalbot Balázs: A hazai jogba ütköző jogalkotással okozott károkért való felelősség bírói gyakorlata. Magyar Jog, 2021/11. sz. 651-661. o.

Szalma József: Erőhatalom – az európai és a magyar magánjogban. Magyar Jog, 2021/11. sz. 662-670. o.

Szalma József: Erőhatalom – az európai és a magyar magánjogban. 2. rész: Komparációk. Magyar Jog, 2021/12. sz. 722-735. o.

Máthéné Hegedűs Regina: Az önvezető járművek és a közlekedési bűncselekmények miatti büntetőjogi felelősség kérdése a nemzetközi szabályozás tükrében. MTA Law Working Papers 2021/28. sz.

<https://jog.tk.hu/mtalwp/az-onvezeto-jarmuvek-es-a-kozlekedesi-buncselekmények-miatti-buntetojogi-felelosseg-kerdese-a-nemzetkozi-szabalyozas-tukreben>

Zorkóczy Miklós: A mesterséges intelligencia egészségügyi jogi és etikai dimenziói. MTA Law Working Papers 2021/25

<https://jog.tk.hu/mtalwp/a-mesterseges-intelligencia-egeszsegugyi-jogi-es-etikai-dimenziói>

Orosz Noémi: A Kúria határozata a jogellenes magatartás és az eredmény közötti okozati összefüggés fennállásának megállapításáról a polgári perben. Jogesetek Magyarázata, 2021/4. sz. 33-42. o.

Mátyus András – Szomora Zsolt: A Siófoki Járásbíróság ítélete a sikkasztással összefüggésben előterjesztett polgári jogi igényről. Jogesetek Magyarázata, 2021/4. sz. 13-17. o.

Gárdos Mosonyi Tomori Ügyvédi Iroda: Felelős vezetés – vezető tisztségviselői felelősség az ítélezési gyakorlatban. Karácsonyi füzetek. Budapest, 2021. Letölthető: <https://www.gmtlegal.hu/karacsonyi-fuzetek/2021-vezeto-tisztsegviseloi-felelosseg-az-itelkezési-gyakorlatban.php>

Biztosítás és Kockázat c. folyóirat, 2021/3-4. szám

<https://mabisz.hu/wp-content/uploads/2021/11/biztositas-es-kockazat-8-efv-3-4-szam.pdf>

Tartalom

Interjú Dr. Nagy István Agrárminiszterrel – Lambert Gábor

Többlethalandóság a koronavírus-járvány miatt Magyarországon 2020-ban – Tóth G. Csaba

Koronavírus-járvány adatok és biztosítási hatások elemzése – Dr. Kovács Erzsébet, Csépai Orsolya

A nyugdíj-paradigmák ösztönzési hatása az életpálya fogyasztáson keresztül – Banyár József

Életinterjú Dr. Pálvölgyi Mátyással – Gárdos Judit, Vajda Róza

Differenciálegyenletek az életbiztosításban – Hingyi Balázs

Múltunk emlékei rovat – Horváth Gyula, Tamás Gábor

KÖNYVISMERTETÉS

Bárdos Péter: Hargitai László: Kommentár a CMR Egyezményhez⁹⁶

[1] Több mint tíz éve annak, hogy a szerző tollából megjelent a „Nemzetközi árufuvarozás – CMR” című könyv. Bár az azóta eltelt időben az Egyezmény maga lényegében nem változott, az élet számos új helyzettel szembesítette a jog alkalmazóit, a bíróság is fontos jogértelmezési és jogalakító munkát végzett és nem utolsó sorban hatályba lépett az új Ptk. Időszerűvé vált egy olyan kommentár összeállítása, amely bár érint elméleti kérdéseket, alapvetően a jog alkalmazói és a nemzetközi közúti fuvarozásban tevékenykedők számára nyújt hasznos ismereteket.

A most megjelent könyv az Egyezmény egészét átfogja, folyóiratunk profiljából következően azonban számunkra a felelősségi kérdéseknek van különös jelentősége. Ezért itt most mi csak ezekre térünk ki, az egyéb részek méltatását átengedjük a fuvarjog szakértőinek.

[2] Felelősségi kérdésekkel a könyv II. és IV. fejezete foglalkozik abban a sorrendben, ahogy azok az Egyezményben megjelennek. Az I. fejezet a fuvarozót más személy magatartásáért terhelő felelősségre vonatkozó rendelkezéseket kommentálja, kitérve a gépkocsivezetők mint a fuvarfeladat teljesítésében kulcsszerepet játszó személyek, az irányítók (vezénylők, diszpécserek) és az egyéb személyek (pl. az őrzött parkoló őrszemélyzete, rakodók stb.) tevékenységére is, kiindulva az Egyezmény 3. cikkének rendelkezéséből, amely szerint e személyek magatartásáért alapvetően a fuvarozó tartozik felelősséggel, függetlenül attól, hogy milyen jogviszonyban veszi igénybe e személyeket. Ha a jogviszony megbízási jellegű, ez átvezethet a fuvarozási lánc témaköréhez, nevezetesen ahhoz a kérdéshez, hogy ha a küldemény továbbításában különböző fuvarozók (közútiak vagy nem közútiak) vesznek részt, ez hogyan érinti felelősségüket. Ezzel kapcsolatban vetődik fel a szállítmányozás és a fuvarozás közötti különbségtétel megnyugtatóan mind a mai napig le nem zárt kérdése, ami bizonyos esetekben felveti a Ptk. és az Egyezmény együttalkalmazásának problémáját.

[3] A IV. fejezet (A fuvarozó felelőssége) lényegében a fuvarozási szerződés hibás teljesítéséből (árúkárral, késedelem) eredő kontraktuális fuvarozói felelősség kérdéseivel foglalkozik. Kitér a felelősség természetéből (objektív, vétkességi) fakadó elméleti problémákra is. Az objektív illetve vétkességi jelleg megítélésénél a szerző abból indul ki, hogy azt elsősorban a mentesülési okok határozzák meg, ahol különös jelentősége van a 41. cikk rendelkezésének, mivel a kontraktuális kárfelelősség alóli mentesülés Ptk.-beli szabályaitól eltérő rendszerről van szó, amely a Ptk.-val *szemben* alkalmazandó. Elemzi a szerző a vis maior típusú mentesülési okokat, különös tekintettel az elháríthatatlanság fogalmának sajátos értelmezésére és részletesen foglalkozik az egyéb, speciális mentesülési okokkal – az irányadó ítéletek fényében.

⁹⁶ Hargitai László: Kommentár a CMR Egyezményhez. Kommentár a Nemzetközi Közúti Árufuvarozási Szerződésről szóló Egyezményhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2020.

[4] A könyv hasznos segítség nemcsak a fuvarjogászok, de a fuvarozási tevékenységet folytatók számára is.

FÓRUM

Karczub Péter ügyvéd: Közvetítői eljárás. Jóvátétel, de kinek a javára?

[1] A kártérítéssel foglalkozó jogászok körében régóta megoszlanak a vélemények, hogy a jóvátételi egyezségi megállapodás alapján fizetett összeg beszámítható-e a polgári kártérítésbe vagy sem. Amióta a jogalkotó lehetővé tette és egyre sikeresebben alkalmazzák is a büntető eljárásban a közvetítés során a jóvátételi megállapodást, illetve a Ptk. a sérelemdíj jogintézményét bevezette, eltérő jogi álláspontok alakultak ki a károsult által közvetlenül kifizetett összeg esetleges beszámításáról.

[2] A biztosítók a sérelemdíj tartalmát szélesen értelmezve azt a gyakorlatot vezették be, hogy – függetlenül a közvetítői egyezség szövegétől –, beszámítják az általuk fizetendő sérelemdíjba a más eljárás alapján megkapott összeget. Álláspontom szerint ez több okból is jogellenes.

[3] Ehhez a jogvitához fontos – és igen alapos – a Kúria alább ismertetett határozata, melyet nemrég tettek közzé. (Pfv. III. 20.316/2021/4.) Ebben a döntésben a Kúria lefektette az esetleges beszámítás elvi szempontjait.

[4] Az előzményi ügy rövid ismertetése: egy 2017. augusztus 9-én történt közlekedési balesetben megsérült motorkerékpáros kárigényt érvényesített a károkozó gépjárművezető felelősségbiztosítójával szemben. Ebben a személyes kárigényt (is) előterjesztett, vagyoni kár és sérelemdíj formájában. A balesetet követő első – még jogi képviselő nélküli – kárbejelentésre még augusztusban került sor, de ekkor nem volt sérelemdíjigény előterjesztve. A biztosító 2017. 12. 05-én keltezett levelében a bekérendő iratok között szerepelt mégis az esetleges közvetítői eljárást lezáró határozat is.

[5] A károsult 2017. 11. 29-én jóvátételi megállapodást kötött a károkozóval, melyben 500.000 forint jóvátétel megfizetésében állapodtak meg. A jóvátétel írásba foglalva azt tartalmazta: *„a balesetet okozó gépjármű biztosítója által fizetendő kártérítésbe nem számít bele, azon felül értendő és a sértett olyan kiadásainak fedezésére szolgál, amelyeket a biztosító nem térít meg”*. Ehhez képest – ennek ismeretében – a biztosító a jogos és a sérülésekkel arányos sérelemdíj összegét 800.000 Ft-ban határozta meg, melyből 500.000 Ft-ot beszámított, mint megtérült „kárt”, így 300.000 Ft került megfizetésre. Eldöntötte, hogy sérelemdíjként veszi figyelembe az összeget.

[6] Vagyis a biztosító, bár a felek egyezsége ezt nem tartalmazta, azt önhatalmúlag értelmezte és az összeget sérelemdíjnak minősítette. Álláspontjuk szerint a Ptk 6:552 § a teljes kártérítés elvén áll, és a máshonnan megtérült összeget is be kell számítani. Tette ezt annak ellenére, hogy a 2006. évi CXXIII. tv. – *a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről* – kifejezetten előírja, miszerint *„Az írásba foglalt megállapodás a közvetítői eljárás célján túlmenően joghatás kiváltására nem alkalmas.”* [4. § (1) bek.]

[7] Ezt követően a károsult peres eljárást indított és kérte összesen 1.500.000 Ft sérelemdíj megállapítását, melybe a kifizetésre kerülő 300.000 Ft beszámítható. Mind a Járásbíróság, mind a Törvényszék a keresetnek helyt adott teljes terjedelmében, igaz, igen széleskörű bizonyítást követően. Vizsgálta és értelmezte a károsult egyezségi szándékát, ellenőrizte, hogy a jóvátétel milyen vagyoni tételekre került megállapításra, az az írásba foglaltaknak megfelel-e.

[8] A pervesztes biztosító jogegységi eljárás kezdeményezését kérte, mivel álláspontja szerint a bírói gyakorlat e kérdésben nem egységes. Kifejtett álláspontja szerint a (jelen) jogvitában nem annak van jelentősége, hogy a károsult a megkötött megállapodás alapján kapott jóvátételt a terhelttől, illetőleg, hogy a közvetítői eljárás célja a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegíteni, *hanem annak, hogy a keresettel csak a meg nem térült kár megfizetése igényelhető.*

[9] Kifejtette, hogy a jóvátétel is az elszennvedett nem vagyoni kár megtérítésének a része. Megjegyezte, hogy a jóvátételi megállapodás az általános kártérítés szabályait éleszti újra. Ezen felül azt is sérelmezte, hogy a károsult a jóvátételben elszámolt vagyoni kártételeket meg sem kísérelte (!) a biztosítói eljárásban érvényesíteni. További érvelése szerint, miután nem volt jelen a közvetítői eljárásbeli egyezség megkötésénél, őt az abban foglaltak nem kötik.

[10] A károsult álláspontja ezzel szemben az volt, a biztosítót nem illeti meg az a jogosultság, hogy eldöntse, a kártérítési összegbe milyen jogcímen számítja be a jóvátételként fizetett összeget, e tekintetben az egyezséget megkötő felek szándéka az elsődleges. Érvelése szerint, mivel a felperes bejelentette a kárigényét az alperesnél, a biztosítónak lett volna arra lehetősége, hogy szerződő partnerével, azaz a károkozóval egyeztessen (akár a közvetítői eljárásbeli kötelezettségvállalás miatt is), egyúttal jogértelmezéséről tájékoztassa a károsultat.

[11] A Kúria szerint a felülvizsgálati kérelem alaptalan. Elvi szempontból kiemeljük a döntésből, hogy a káronszerzés tilalma kiterjed a jóvátételi megállapodásba foglaltakra is, vagyis nem lehet ajándékozási jellegű, nem ölelhet fel olyan fizetési kötelezettséget, amely nem kár megtérítését szolgálja. „Mindebből az következik, hogy *a teljes kártérítés körében a kártérítésként fizetett jóvátételi összeget figyelembe kell venni. A felperes ezért – vitatás esetén – nem mentesülhet a kárösszeg bizonyításának kötelezettsége alól* azzal, hogy a jóvátétel a mögöttes helytállásra köteles biztosítóval szemben érvényesített követelésen kívüli igényeinek a kielégítését szolgálta.”

Azonban, mivel a peres eljárás során tételesen elszámolt a jóvátételi összeggel, megállapítható, hogy az tisztán vagyoni jellegű. „*Ebből pedig az következik, hogy a jóvátételi összeg olyan valós vagyoni károk megtérítését szolgálta, amelyeket a felperes nem tett az alperessel szemben előterjesztett igénye, majd a keresete tárgyává, ezért azokat a biztosító által megtérítendő kár számításánál nem is kell figyelembe venni.*”

[12] Miért gondoljuk úgy, hogy ez az ítélet irányt mutathat e kérdésben a jövőre nézve?

Alapvetően a következőket mondta ki a Kúria:

- a jóvátétel alapvetően kétféle lehet: kártérítés, vagy a káros következmények egyéb módon való jóvátétele;
- ha kártérítés, elsődleges a megállapodó felek írásbeli akarata, mire számolják el az abban szereplő összeget;
- ez az összeg is a káronszerzés tilalma alá esik, vagyis csak a kár (részbeni) megtérítését szolgálhatja;
- a biztosítónak joga van ezt figyelembe venni a saját kárfizetése során (lásd kétszeres kifizetés), de ennek eredményes bizonyítása esetén el kell azt fogadnia – vagyis nem a biztosító határozza meg annak jellegét.

[13] Mindez feltehetően azt eredményezheti, hogy a közvetítői eljárások során sérelemdíjat – amennyiben van párhuzamos kártérítési eljárás – a károsultaknak nem érdemes kérni, hanem helyette tisztán vagyoni károk megtérítésére kell fordítani a hangsúlyt. Ezek között pedig bőven található olyan kár, melyet a biztosítók a saját gyakorlatuk alapján nem térítenek.

Az alábbiakban a könnyebb eligazodás kedvéért a megszokott szerkezetben, szerkesztve *közzöljük a felhívott ítéleteket.*

1.

Kulcsszavak: sérelemdíj, Be. közvetítés, jóvátétel kötelező gépjármű-biztosítás, káronszerzés

A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői eljárás eredményeként fizetett jóvátétel összege is a bűncselekmény folytán elszenvedett hátrányok kompenzálására szolgál, ezért a polgári perben érvényesített vagyoni és nem vagyoni igények teljesítése körében figyelembe veendő.

Gfbt. tv. 4. § (1) bek., 12. §, Ptk. 2:43. §, 2:52. § (1) bek., 2:53. §, 6:535. §, 6:539. § és 6:518-520. §, 2006. évi CXXIII. törvény (Bktv.) 2. § (1) bek., 13. § (1) bek., 14. § (1)-(3) bek., Be. 221/A. § (2) bek.

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

A felperes 2017-ben motorkerékpárral közlekedve balesetet szenvedett. A balesetet okozó fél személygépkocsijának üzemmentartója az alperesnél rendelkezett kötelező gépjármű-felelősségbiztosítással. A balesetben a felperesnek anyagi kára és személyi sérülései keletkeztek, melyek egy része – véglegesen – maradványállapottal gyógyult: bal IV. lábközépcsontjának törése izületi félficammal, jobb kezének kisujjtörése nyújtási képtelenséggel, bal kezének V. ujjja részleges fesztőképtelenséggel, és érzéscsökkenés maradt vissza a 10-es idegpályán. Mentőápolói munkájának ellátásában, hobbijában, korábbi rendszeres sporttevékenységében sérülései nehézségeket okoznak, akadályozzák. Terhelésre, időjárás-változásra lábában fájdalomérzet jelentkezik.

A károkozó az ellene indult büntetőeljárásban jóvátételi megállapodást kötött a felperessel, melyben 500.000 forint jóvátétel megfizetését vállalta. Ennek értelmében a jóvátétel „a balesetet okozó gépjármű biztosítója által fizetendő kártérítésbe nem számít bele, azon felül értendő és a sértett olyan kiadásainak fedezésére szolgál, amelyeket a biztosító nem térít meg”.

Az alperes peren kívüli kárrendezés keretében – a jogalap elismerése mellett – a felperes bejelentett vagyoni kárigényét megfizette. Sérelemdíj iránti követelését 800.000 forintban találta megalapozottnak, amit csökkentett a jóvátételi megállapodás alapján a károkozó részéről teljesített összeggel, melynek eredményeként ezen a címen 300.000 forintot fizetett.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

A felperes keresetében 1.200.000 forint sérelemdíj megfizetésére kérte kötelezni az alperest Kgbt. tv. 4. § (1) bekezdése és 12. §-a, a Ptk. 2:43. §-a, 2:52. § (1) bekezdése, 2:53. §-a, 6:535. §-a, 6:539. §-a és 6:518-520. §-ai alapján.

Az alperes a követelést 500.000 forint erejéig elismerte, ezt meghaladóan azonban a kereset elutasítását kérte. Érvelése szerint a jóvátételi összeg beszámítására jogosult volt, így az elismert 500.000 forint sérelemdíj arányos.

Az első- és másodfokú ítélet

Az elsőfokú bíróság ítéletével 1.200.000 forint megfizetésére kötelezte az alperest, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Indokolásában leszögezte, hogy a követelés jogalapját tekintve a felek között vita nem volt, így megállapította, hogy a közlekedési balesetben sérült a felperes élethez, testi épséghez és egészséghez való joga, ezért sérelemdíj illeti meg. Összegének meghatározásánál értékelte a felperes baleset bekövetkeztekori életkorát, foglalkozását, továbbá, hogy maradványsérülései a mindennapi élet- és szabadidős tevékenységeiben őt korlátozzák. Mindezek alapján 1.500.000 forint sérelemdíjat tartott alkalmasnak nem vagyoni sérelmeinek kompenzálására. Mivel azonban az alperes peren kívül 300.000 forintot megfizetett, ezzel csökkentette a marasztalási összeget. A továbbiakban vizsgálta, hogy a

közvetítői eljárásban a károkozó által teljesített 500.000 forint jóvátétel figyelembe vehető-e a marasztalás során. Értelmezve a megállapodás szövegét, és mert a felperes a biztosítóval szemben nem érvényesített, általa meg nem térített kiadásainak körét is meghatározta, a fizetendő sérelemdíjból a jóvátétel összegét nem vonta le. A büntetőügyekben alkalmazott közvetítői eljárásról szóló 2006. évi CXXIII. törvény (a továbbiakban: Bktv.) 2. § (1) bekezdésére és 14. § (1)-(3) bekezdéseire, a teljes kártérítés elvére, valamint a kárnszerzés tilalmára tekintettel álláspontja az volt, hogy a közvetítői eljárásban létrejött egyezség nem jelenti a polgári jogi igények teljes körű rendezését, az – tartalma alapján – csak a kártérítés összegébe számítható be.

Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú ítéletet helyben hagyta. Határozatának indokolása szerint az elsőfokú bíróság a tényállást a rendelkezésére álló bizonyítékok alapján helyesen állapította meg és – kiegészítéssel – jogi következtetéseivel is egyetértett. Az anyagi jogi jogvita lényegének azt tekintette, hogy a károkozó kártérítésre szánt kifizetése az adóstársnak minősülő alperesi biztosítóra kihat-e, a vagyoni kár rendezése során teljesített esetleges jogalap nélküli juttatás beszámítható-e az alperesi adóstárral szemben érvényesített sérelemdíj iránti igénybe. Megállapította, a Kúria alperes által hivatkozott Pfv.III.21.757/2016/5. számú ítélete annyiban nem vonatkoztatható a jelen ügyre, hogy annak tényállása tisztán nem vagyoni kártérítésre vonatkozó jóvátételi összeg kifizetését tartalmazta, vagyoni kárigények ott nem kerültek rendezésre. Ezzel szemben a perbeli jóvátételi megállapodás tartalmazta, hogy a károkozó által felajánlott 500.000 forint anyagi jellegű jóvátételt céloz, a felperes olyan kiadásainak fedezésére szolgál, amelyeket a biztosító nem térít meg. Úgy értelmezte, hogy a megállapodás szövegezése, a „kiadás” fordulat alkalmazása, a szavak általánosan elfogadott jelentése alapján olyan, a jövőben felmerülő felperesi költségeket jelent, amelyek a károsult vagyonában eredményeznek csökkenést, ezért a jóvátétel az adott esetben nem feleltethető meg a felperest a személyében ért károk reparálását szolgáló sérelemdíjnak. Leszögezte, nem tiltja semmi, hogy a károkozó olyan vagyoni kártérítési szolgáltatást is nyújtson, amelyre nem lenne köteles. Lényegesnek tartotta továbbá, hogy a peradatok szerint a sérelemdíjjal kapcsolatos kárrendezés a jóvátételi megállapodás megkötéséig nem kezdődött meg az alperesi biztosítónál.

A másodfokú bíróság a rendelkezésre álló adatok alapján döntött, figyelembe véve a jóvátételi megállapodás tartalmát, amelyről megállapította, hogy az kizárólag vagyoni károkról rendelkezett. Az elsőfokú bíróság által a sérelemdíj mértékének meghatározásánál figyelembe vett szempontokat a tényállással adekvátnak tartotta, a marasztalási összeg mérséklésére nem látott indokot.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

A jogerős ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben – tartalma szerint – annak részbeni hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatásával elsődlegesen a keresetet elutasító döntés meghozatalát kérte. Másodlagosan a marasztalási összeget 700.000 forintra, míg harmadlagosan 500.000 forintra kérte leszállítani. Negyedleges kérelme a jogerős ítélet elsőfokú ítéletre is kiterjedő hatályon kívül helyezésére, egyben az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítására irányult. Kérte, hogy a Kúria a Pp. 406. § (3) bekezdése alapján kezdeményezzen jogegységi eljárást az egységes jogalkalmazás elősegítése érdekében, mivel – álláspontja szerint – a másodfokú bíróság ítélete a Pfv. III.21.757/2016/5. számon közzétett határozattól jogkérdésben eltér. A hivatkozott eseti döntésből kiemelte a Kúriának azt a megállapítását, amely szerint a jogvitában nem annak van jelentősége, hogy a károsult a Bktv.13. § (1) bekezdése szerint megkötött megállapodás alapján kapott jóvátételt a terhelttől, illetőleg, hogy a Be. 221/A. § (2) bekezdése szerint a közvetítői eljárás célja a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegíteni, hanem annak, hogy a keresettel csak a meg nem térült kár megfizetése igényelhető. Hangsúlyozta, a közzétett határozat szerint a jóvátételt külön szabályozó jogszabály léte nem jelenti, hogy a megfizetett kártérítés az alperes által teljesítendő összeg meghatározásánál nem vehető figyelembe, mert a jóvátétel is az elszenvedett nem vagyoni kár megtérítésének a része. Úgy vélte, ez alapján az eljáró bíróságok tévesen ítélték meg a jóvátétel beszámíthatatlanságát, álláspontjuk ellentmond az eseti

döntésben írtaknak. Megjegyezte, hogy a jóvátételi megállapodás az általános kártérítés szabályait éleszti újra. Kifejtette továbbá, hogy – véleménye szerint – a felperes által felsorolt vagyoni jellegű kártételek bizonyíthatóak lettek volna a biztosító kárrendezési eljárásában is. Azzal, hogy a károsult ezt meg sem kísérelte, elzárta az alperest az esetleges teljesítéstől, így próbálva kitérni a bizonyítási kötelezettség alól. Hangsúlyozta, mivel a biztosító mögöttesen áll helyt, a kártérítés során minden kifizetést figyelembe kell vennie. További érvelése szerint, miután nem volt jelen a közvetítői eljárásbeli egyezség megkötésénél, őt az abban foglaltak nem kötik. Álláspontja az volt, a megállapodás tartalmát nyelvtanilag értelmezve is az a következtetés vonható le, hogy az a vagyoni kárigények rendezésén túl a sérelemdíj megfizetésére is vonatkozott, hiszen a káreseménnyel kapcsolatos kifizetés történt, amely magában foglalja mind a sérelemdíjat, mind pedig az egyéb költségeket. Elsődleges felülvizsgálati kérelmét azzal indokolta, hogy a közvetítői eljárásban fizetett összeg figyelembevételével már teljesített. Másodlagos felülvizsgálati kérelmében a felperesnek járó sérelemdíjat 1.000.000 forintban jelölte meg, amelyből 300.000 forintot teljesített, így legfeljebb 700.000 forint fizetési kötelezettségét tartotta elfogadhatónak. Harmadlagosan a sérelemdíj mértékét 800.000 forintban kérte meghatározni, amit csökkentve 300.000 forintos peren kívüli teljesítésével, 500.000 forintra kérte leszállítani a marasztalását.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában fenntartására irányult. Jogi álláspontja szerint a felülvizsgálati kérelem alaptalan, mivel a hivatkozott Kúriai döntésnek a jogerős ítélet jogkérdésben nem mond ellent. Egyetértett azzal, ahogyan a másodfokú bíróság értelmezte a felperes és a károkozó között létrejött jóvátételi megállapodást. Álláspontja az volt, az alperest nem illeti meg az a jogosultság, hogy eldöntse, a kártérítési összegbe milyen jogcímen számítja be a jóvátételként fizetett összeget, e tekintetben az egyezséget megkötő felek szándéka az elsődleges. Érvelése szerint, mivel a felperes bejelentette a kárigényét az alperesnél, a biztosítónak lett volna arra lehetősége, hogy szerződő partnerével egyeztessen, egyúttal jogértelmezéséről tájékoztassa a károsultat. Az elsődleges felülvizsgálati kérelem kapcsán kiemelte, hogy annak célja – jogszabályi hivatkozás és konkrét érvelés nélkül – a kereset elutasítása. A másodlagos felülvizsgálati kérelemről véleménye az volt, az nem áll összhangban annak indokolásával. Hangsúlyozta, a mérlegelési jogkörben hozott határozat csak kirívóan okszerűtlen mérlegelés esetében vizsgálható felül, erre azonban az alperes nem hivatkozott. A harmadlagos kérelmet a felülvizsgálati kérelem indokolásával nem tudta párhuzamba hozni.

A Kúria döntése és jogi indokai

A felperes felülvizsgálati kérelmében megsértett jogszabályhelyet nem jelölt meg, hanem a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre hivatkozott. A Pp. 406. § (1) bekezdése lehetőséget ad arra, hogy a fél a felülvizsgálati kérelmét ilyen tartalmú indokolással terjessze elő. Erre az esetre a 413. § (1) bekezdés c) pontja kötelezettségként a hivatkozott közzétett határozat megjelölését írja elő és azt, hogy a felülvizsgálati kérelemnek tartalmaznia kell e határozatnak azt a részét, amelytől a felülvizsgálattal támadott ítéleti rendelkezés jogkérdésben eltér. Mivel a felülvizsgálati kérelem e követelménynek megfelelt, a Kúria – a Pp. 423. § (1) bekezdésének alkalmazásával – a közzétett határozatától a hivatkozott jogkérdésben való eltérés tekintetében vizsgálta a jogerős ítéletet.

Nem vizsgálhatta azonban a jogerős ítéletnek a sérelemdíj meghatározása során figyelembe vett szempontjait, felülmérlegelést nem végezhetett, mivel a megjelölt eseti döntés nem a mérlegelési kérdéseket érintette, az alperes pedig felülvizsgálati kérelmében a felperesi sérelmek kompenzálására alkalmasnak talált sérelemdíj mértékének felülmérlegeléséhez szükséges anyagi, illetőleg eljárási szabályokat nem jelölte meg, holott arra – amennyiben a sérelemdíj megállapított mértékét eltúlzottnak találta – a Pp. 413. § (1) bekezdése és 423. § (1) bekezdése alapján köteles lett volna. A Kúria ugyanis a jogerős határozatot csak az így meghatározott keretek között vizsgálhatja felül, ennek hiányában a hivatkozást figyelmen kívül hagyja [1/2017. PJE jogegységi határozat szerint megfelelően irányadó, a felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításáról szóló 1/2016. (II. 15.) PK vélemény 4. pontjához fűzött indokolás].

Mivel tehát a felülvizsgálati kérelem keretei megszabták a Kúria vizsgálódási lehetőségeit, érdemben kizárólag a Kúria – megjelölt – közzétett határozatától a felvetett jogkérdésben való eltérését illetően foglалhatott állást.

A Bktv. 13. § (1) bekezdése értelmében a közvetítői eljárásban a megállapodás akkor jön létre, ha a sértett és a terhelt között a bűncselekménnyel okozott kár megtérítésében vagy a bűncselekmény káros következményeinek egyéb módon való jóvátételében azonos álláspont alakul ki. Az idézett törvényi rendelkezés alapján a jóvátétel kétféle lehet: kártérítés, vagy a káros következmények egyéb módon való jóvátétele. A perbeli esetben kizárólag kártérítésről rendelkeztek a balesetben részes felek, az általuk meghatározott kártérítési összeg egyéb módon való jóvátételnek nem minősülhet. A káronszerzés tilalma folytán ugyanakkor a megállapodás nem ölelhet fel olyan fizetési kötelezettséget, amely nem kár megtérítését szolgálja, tehát a jogerős ítélet indokolásával ellentétben ajándékozási funkciója sem lehet. Mindebből az következik, hogy a teljes kártérítés körében a kártérítésként fizetett jóvátételi összeget figyelembe kell venni. A felperes ezért – vitás esetén – nem mentesülhet a kárösszeg bizonyításának kötelezettsége alól azzal, hogy a jóvátétel a mögöttes helytállásra köteles biztosítóval szemben érvényesített követelésen kívüli igényeinek a kielégítését szolgálta.

A peradatok alapján megállapítható, hogy a kárrendezés során az alperes a felperes által bejelentett vagyoni kárigényt megfizette és a felperes a perben csak sérelemdíj iránti követeléssel lépett fel vele szemben. Ebből az következik, hogy vagyoni kárigényei rendezésre kerültek. Gondolhatta úgy, hogy összes kára a jóvátétellel együtt térült meg, az alperes védekezésére tekintettel azonban a jóvátétel összegét is figyelembe véve kellett meghatározni az érvényesíthető követelés mértékét, tehát a felperesnek az őt ért teljes kárt igazolnia kellett. A peradatok alapján megállapítható, hogy az elsőfokú eljárásban 10. számú beadványában előadta az egyes kártételeket, tehát elszámolt a jóvátétel összegével. Az elszámolt tételek tisztán vagyoni jellegűek, összértékük 623.201 forint. Nyilatkozott arról a lényegi körülményről is, hogy az alperes ezeket nem, vagy csak részben térítette meg. Majd az elsőfokú bíróság 11. sorszámmon felhívta az alperest arra, hogy erre az előkészítő iratra tegye meg perfelvételi nyilatkozatát. Az alperes viszont azon kívül, hogy „beszámítási” igényét változatlanul fenntartotta, erre vonatkozóan nyilatkozatot nem tett. A felperes által így kiegészített kereseti tényállításokat ezért – vitató nyilatkozat hiányában – a Pp. 203. § (2) bekezdés a) pontja alapján nem vitatottnak kell tekinteni, így ezek a 266. § (1) bekezdése szerint valósan elfogadhatók. Ebből pedig az következik, hogy a jóvátételi összeg olyan valós vagyoni károk megtérítését szolgálta, amelyeket a felperes nem tett az alperessel szemben előterjesztett igénye, majd a keresete tárgyává, ezért azokat a biztosító által megtérítendő kár számításánál nem is kell figyelembe venni.

Mindebből következően a másodfokú bíróság döntése lényegét tekintve nem tér el jogkérdésben a felülvizsgálati kérelemben megjelölt ítélettől, mert helyesen következtetett arra, hogy a jóvátétel kizárólag valós vagyoni kár kompenzálását szolgálta, míg a perben a felperesnek járó sérelemdíj volt vitatott.

A jogerős ítélet a hivatkozott közzétett kúriai határozattal nem ellentétes, a Kúria azt hatályában fenntartotta.

Kúria Pfv. III.20.316/2021/4. számú precedensképes határozata

2.

Kulcsszavak: nem vagyoni kártérítés, Be. közvetítés, jóvátétel, kötelező gépjármű-biztosítás, káronszerzés

A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői eljárás eredményeként fizetett jóvátétel összege is az elszenvedett nem vagyoni kár megtérítésének része, a károsult a keresettel csak a meg nem térült kárának megfizetését igényelheti, a megfizetett kártérítés az alperes által teljesítendő összeg meghatározásánál figyelembe vehető.

Ptk. 355. § (1) és (4) bek., 2006. évi CXXIII. törvény (Bktv.) 13. § (1) bek., 14. § (2) bek., Be. 221/A. § (2) bek.

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

A motorkerékpárjával szabályosan közlekedő felperes 2011-ben az „elsőbbségadás kötelező” jelzőtáblát figyelmen kívül hagyó gépjárművezető által vezetett gépjárművel összeütközött. A baleset következtében a felperes a jobb lábszár alsó harmadának darabos, elmozdulással járó nyílt törését, a jobb bokaízület megnyílását, a jobb ugrócsont elmozdulással járó nyílt törését, a jobb láb II-es, V-ös ujjak feszítő ínának sérülését, valamint a koponya zúzódását szenvedte el.

A károkozó gépjármű vezetőjével szemben az ügyészség az eljárást megszüntette, a gyanúsított tevékeny megbánása miatt. A balesetben részes felek 1.000.000 forint anyagi jóvátételben állapodtak meg, amelyet a károkozó jármű vezetője 2012. június 7. napján megfizetett a felperesnek.

Az alperes a káreseménnyel összefüggő helytállási kötelezettségét nem vitatta és a felperes nem vagyoni, valamint a lejárt és a jövőben felmerülő vagyoni kárainak egyösszegű megváltásául 2.000.000 forintra tett egyezségi ajánlatot, amellyel azonban a felperes nem értett egyet, az alperes kifizetést nem teljesített.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

A felperes a keresetében a balesettel összefüggő vagyoni és 7.000.000 forint nem vagyoni kára, valamint az ennek a 2011. július 29. napjától járó törvényes mértékű késedelmi kamata megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Az alperes a kereset elutasítását kérte. A nem vagyoni kárigényt az orvos szakértői vélemény alapján a károkozó által teljesített 1.000.000 forint figyelembevételével 3.000.000 forint erejéig tartotta alaposnak.

Az első- és másodfokú ítélet

Az elsőfokú bíróság az ítéletében 5.997.907 forint és ezen belül különböző összegek után eltérő időpontoktól járó törvényes mértékű késedelmi kamatok megfizetésére kötelezte az alperest. Az elsőfokú bíróság a baleseti eredetű fizikai és pszichés állapot, valamint a felperes életvitelében az egészségkárosodással összefüggő hátrányos változások feltárása érdekében traumatológus-ortopédus és elmeorvos szakértő bevonásával szakértői bizonyítást folytatott le és azt állapította meg, hogy az elszenvedett személyiségi jogi sérelmet 6.000.000 forint nem vagyoni kártérítés kompenzálja megfelelően. Tekintettel arra, hogy a károkozó 1.000.000 forint összegű jóvátételt fizetett, ezért az elsőfokú bíróság – egyebek mellett – további 5.000.000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte az alperest.

Az alperes fellebbezése és a felperes csatlakozó fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezéstől rendelkező részét helybenhagyta.

Az alperes fellebbezése szerint az elsőfokú bíróság nem értékelte kellő súllyal a szakértői véleményben foglaltakat, a felperes életkorát és az abból fakadó, illetve a balesettől független egészségi állapotát, amely az idő előrehaladtával nyilvánvalóan egyre nagyobb nehézséget okoz a mozgásban. A felperes csatlakozó fellebbezése szerint az elsőfokú bíróság túlzottan alacsony mértékű nem vagyoni kártérítést állapított meg, amelybe beszámította a közvetítői eljárásban megfizetett 1.000.000 forintot is, ugyanakkor nem értékelte kellő súllyal a felperes életvitelében bekövetkezett drasztikus, negatív irányú változást és nem megfelelően

értékelt a felperes olyan természetes kórereditű, sorsszerű megbetegedéseit, amelyek a perbeli balesetet megelőzően egyáltalán nem okoztak panaszt és nem hátráltatták a megszokott életvitelében. A másodfokú bíróság szerint az alperes a fellebbezésében, a felperes pedig a csatlakozó fellebbezésében alaptalanul kifogásolta a nem vagyoni kártérítés mértékét, mert azt az elsőfokú bíróság az összes körülmény helyes mérlegelése alapján megalapozottan állapította meg, ezért fellebbezés és a csatlakozó fellebbezés nem megalapozott. A rendelkezésre álló adatok alapján a nem vagyoni kártérítés összegének felemelésére és leszállítására nem látott indokot.

A felülvizsgálati kérelem, és az alperes csatlakozó felülvizsgálati kérelme

A felperes a felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet nem vagyoni kártérítés, valamint a perköltség tekintetében hozott rendelkezésének hatályon kívül helyezését és e körben az alperest 6.000.000 forint nem vagyoni kártérítés és késedelmi kamata megfizetésére kötelező döntés meghozatalát kérte azzal, hogy a felmerülő perköltségek megfizetésére az alperes köteles. A felperes jogi álláspontja szerint a másodfokú bíróság tévesen alkalmazta a „beszámítást” a károkozó által nyújtott jóvátétellel kapcsolatban. A sértett javára a közvetítői eljárás során nyújtott jóvátétel ugyanis nem minősülhet kártérítésnek, tekintettel arra, hogy a közvetítői eljárás célja a bűncselekmény következményeinek jóvátétele, a gyanúsított jövőbeni magatartásának elősegítése [Be. 221/A. § (2) bekezdés]. A jogalkotó elhatárolja a közvetítői eljárást és az annak során teljesített jóvátételt a kártérítéstől, a tevékeny megbánás és a polgári jogban szereplő nem vagyoni kártérítés egymástól független jogintézmény, ezért a jóvátétel összege a nem vagyoni kártérítés összegébe nem számítható be. E körben a felperes hivatkozott a Fővárosi Ítéltábla Pf.20.108/2015/3. számú ítéletében foglaltakra is. A felperes szerint a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás célja a kár teljes körű kompenzálásának biztosítása a károsult számára. Ha a közvetítői eljárásban nyújtott jóvátétel beszámítandó a felperest megillető kártérítésbe, úgy kiüresedne a közvetítői eljárás jogintézménye, mert a károkozó biztosított – a közöttük fennálló felelősségbiztosítási szerződésre hivatkozva – visszatérítési igénnyel élhetne a biztosító felé az általa jóvátételként kifizetett nem vagyoni kártérítés vonatkozásában. Ebből következően a másodfokú bíróság tévesen hivatkozott a „Ptk. 335. §-ának (1) bekezdésében” foglalt teljes kártérítés elvéből levezethető káronszerzés tilalmára.

Az alperes a csatlakozó felülvizsgálati kérelmében a nem vagyoni kártérítés tekintetében a marasztalási összeg 3.000.000 forintra történő mérséklését és a felperesnek az elsőfokú, másodfokú és felülvizsgálati eljárási perköltségben történő marasztalását kérte. Jogi álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti a Pp. 164. §-ának (1) bekezdését és a 206. §-ának (1) bekezdését. A bíróság a bizonyítékok okszerűtlen értékelésével megalapozatlanul jutott arra a következtetésre, hogy 6.000.000 forint alkalmas összeg a felperest ért nem vagyoni hátrányok kompenzálására. A bíróság nem értékelt kellő súllyal a szakértői véleményben foglaltakat, azt, hogy a felperest 69 éves korában érte a baleset és a perbeli balesettől független egészségi állapotát (az általános ízületi elkeményedést, több ízületi porckopást mindkét csípő, mindkét térd, valamint a gerinc állapotát) sem, amelyek az idő előrehaladtával egyre nagyobb nehézséget okoztak volna a mozgásban. A baleseti eredetű munkaképesség-csökkenés nem releváns, nem volt értékelhető pszichés károsodás, érdemi funkciókárosodás és pszichiátriai kezelés sem vált szükségessé. A felperesnek nem változott meg a barátaival, családjával való kapcsolata sem. Mindezekre tekintettel, továbbá figyelembe véve a balesetkori ár- és értékviszonyokat, valamint a kialakult bírói gyakorlatot az alperes szerint 4.000.000 forint alkalmas a nem vagyoni kár kompenzálására, és miután a károkozó 1.000.000 forint nem vagyoni kártérítést megfizetett, az alperes csak további 3.000.000 forint megfizetésére kötelezhető.

A Kúria döntése és jogi indokai

A felperes felülvizsgálati kérelme és az alperes csatlakozó felülvizsgálati kérelme a jogerős ítéletet a nem vagyoni kártérítés tekintetében támadta. A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható volt, hogy a felperest olyan baleset miatt, amelyért az alperes helytállási kötelezettsége fennáll, súlyos

mozgáskorlátozottságot eredményező, fájdalommal és az életmód megváltozásával járó sérülések érték. A bíróság a szükséges bizonyítás lefolytatása után a bizonyítékokat a Pp. 206. §-ának (1) bekezdése szerint értékelve okszerű következtetésre jutott a tekintetben, hogy melyek a baleseti eredetű sérülések, illetőleg a baleset mennyiben súlyosbította a korábban meglévő megbetegedéseket. Nem vagyoni kárigény esetén a bíróságnak a Ptk. 355. §-ának (1) és (4) bekezdése alapján azt a kárpótlást kell megállapítania, amely a károsultat ért nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges. Ennek meghatározásánál a személyi sérelem súlyát, következményeit, a károsodáskor fennálló ár- és értékviszonyokat, valamint a bírói gyakorlat összehasonlításra alkalmas más ügyekben hozott döntéseit kell mérlegelni. A bíróság ennek megfelelően a jogerős ítéletben a felperes egészségkárosodásának jellegét, súlyát, a kialakult hátrányokat, a testi épséghez és egészséghez való jog megsértését jól, jogszabálysértés nélkül értékelte és így a nem vagyoni kártérítésnek az egyébként is mérlegeléssel meghatározott mértéke a felülvizsgálati eljárásban sikerrel nem támadható, az alperes e körben tévesen hivatkozik a jogerős döntés megalapozatlanságára.

Az alperest terhelő nem vagyoni kártérítés mértékének meghatározásánál nem volt figyelmen kívül hagyható, hogy a felperes kárának egy része már megtérült azáltal, hogy a közvetítői eljárás eredményeként a károkozó jármű vezetője 1.000.000 forintot kifizetett. A kereset elbírálása tekintetében nem annak van jelentősége, hogy a felperes a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény (továbbiakban: Bktv.) 13. §-ának (1) bekezdése alapján kötött megállapodás alapján kapott 1.000.000 forintot a terhelttől, illetőleg, hogy a Be. 221/A. §-ának (2) bekezdése szerint a közvetítő eljárás célja nem a teljes kártérítés, hanem az, hogy a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőben jogkövető magatartását elősegítse; hanem annak, hogy a károsult a keresettel csak a meg nem térült kárának megfizetését igényelheti. A Bktv. értelmében a megállapodás egyértelműen a bűncselekménnyel okozott kár megtérítésére vonatkozik, más kérdés az, hogy a 14. § (2) bekezdés értelmében a sértett az egyéb, további igényeit is érvényesítheti bírósági, választott bírósági vagy egyéb eljárás keretében. Az a körülmény, hogy a jóvátételt külön jogszabály szabályozza, nem jelenti azt – miként erre a felperes tévesen hivatkozik –, hogy a megfizetett kártérítés az alperes által teljesítendő összeg meghatározásánál nem vehető figyelembe. Helyesen utalt arra a másodfokú bíróság, hogy a jóvátétel is az elszenvedett nem vagyoni kár megtérítésének része, ezért a marasztalási összeg felemelésére irányuló felülvizsgálati kérelem alaptalan.

Kúria Pfv.III.21.757/2016/5. számú precedensképes határozata

Bárdos Péter, ügyvéd: Szomszédjogi kárfelelősség

[1] A folyóirat II/3. számának „Fórum” rovatában rövid kommentárt szenteltem egy jogesetnek. Ennek az volt a lényege, hogy az „A” telken lévő családi ház tulajdonosa kártérítést igényel a szomszédos „B” telek tulajdonosától, mert az telkén üzletközpontot épített és az így kialakult forgalomterhelés miatt az „A” telken lévő családi ház forgalmi értéke csökkent.

[2] E tanulmány kiindulópontja az a közvélekedéssel is megegyező meggyőződés, hogy igazságtalan lenne, ha az ilyen károkozás következmények nélkül maradna. Utaltam arra is, hogy mivel valójában tipikusan kártalanítási helyzetről van szó, mert az ilyesfajta beruházások jellemzően a szükséges hatósági engedélyek keretében, azaz jogszerűen valósulnak meg, az lenne a korrekt jogi megoldás, ha ezeket a helyzeteket a Ptk. kártalanítási tényállásként kezelné – amit nem tesz.

[3] Szeretném az akkor írtakat néhány további szemponttal kiegészíteni.

[4] A Kúria III. tanácsa döntően a 2014-2015-ös években elsősorban az ún. rádióátjátszó tornyok létesítései kapcsolatban kialakította a rPtk. ilyen ügyekkel kapcsolatba hozható szabályainak, a 100. §-

nak és a 339. § (1) bek-nek az értelmezési kereteit. A Kúria gondolatmenetének lényege a következő: a fent említett és ahhoz hasonló tényállások esetén a kárigényt a Ptk. 100. §-ának szomszédjogi szabálya és a kárfelelősség általános szabálya együttalkalmazásával kell megoldani, mégpedig úgy, hogy a kárfelelősség jogellenességi elemét a szomszédjogi szabály, azaz a szükségtelen zavarás tilalma, felróhatósági elemét pedig az általában elvárható magatartás, azaz a szükségtelen zavarás elkerülése alapján vizsgáljuk.

[5] Mélyebb elemzés nélkül is nyilvánvaló a Kúria gondolatmenetében rejlő ellentmondás; a jogellenességet, azaz a zavarást és annak szükségtelenségét, konkrétan azt, hogy a szomszéd a létesítményt észszerű feltételek mellett máshol vagy máshogy is megvalósíthatta volna, a kárfelelősség általános elve szerint a *károsultnak* kell bizonyítania, ugyanezt csak ellenkező előjellel – hogy ti. a létesítmény észszerű feltételek mellett máshol vagy máshogy *nem* volt megvalósítható – a károkozónak.

[6] Feltételezhető, hogy a Kúria is észlelte ezt az ellentmondást és igazságtalannak találva az ebből logikusan következő eredményt, hogy ti. a károsult jó eséllyel nem fogja tudni bizonyítani a jogellenességet és nem jut kompenzációhoz, azt a módszert alkalmazza, hogy a károsultat terhelő bizonyítást valamilyen zavaros okfejtéssel teljesítettnek tekinti, és a hangsúlyt a károkozóra nehezedő kimentő bizonyításra helyezi.

[7] A már említett rádióátjátszótorony-ügyekben szinte minden esetben az volt a Kúria végkövetkeztetése, hogy a létesítmény máshol vagy máshogy is megépíthető lett volna, azaz a károkozó nem tudta kimenteni magát és károsult így kártérítéshez jutott. Ezzel azonban a dogmatikai dilemma nem oldódott meg és az igazság eme győzelme sem tekinthető megnyugtatónak.

[8] A dogmatikai probléma megoldásának a Ptk. módosításán álláspontom szerint az lenne az útja, ha a Kúria szakítana a jogellenesség rPtk. 100.§, illetve Ptk. 5:23 §-ára alapításával és abból indulna ki, *hogy a jogellenességet a károkozás alapozza meg, a szükségtelen zavarás kritériumát pedig kizárólag a felróhatóság körében vizsgálná.*

[9] Az igazság pedig akkor győzne megnyugtatóan, ha a károsult a kimentés sikere esetén is kompenzációhoz jutna abból kiindulva, hogy ugyan miért kellene zokszó nélkül tudomásul vennie ingatlanának értékcsökkenését vagy életminősége romlását csak azért, mert a szomszéd nyilvánvalóan önös érdekből a létesítmény megépítése mellett döntött. Különösen indokolt ez a kérdés akkor, ha a szomszédot a létesítmény megvalósítására üzleti – nyereségszerzési – cél vezette. Ez a körülmény egyébként nézetem szerint a felróhatóság körében is értékelhető, ha abból indulunk ki, hogy ilyen esetben a *kompenzáció felajánlása tekinthető az általában elvárható magatartásnak.*

Kiss Ferenc Kálmán, ügyvéd: Kárenyhítési költségek és a társadalombiztosítás szolgáltatásai

1. Előjáróban

[1] A bírói gyakorlat óvatosan felismerni látszik, hogy a körülmények megváltozására ezen a területen is reagálnia kell. Egyre szélesedőben az a szürke zóna, amelynek esetében nehéz eldönteni, helyes és indokolt-e a károkozóval megfizettetni a magánbiztosítás körébe eső, ma még közvetlenül az egészségügyi szolgáltatótól igénybe vett juttatásokat, pl. hotelszolgáltatást, különszobát, állítólag azonnal beszerezhető, illetőleg elvégezhető diagnosztikai vizsgálatok költségeit, nem beszélve a rehabilitációs szolgáltatásokról (ezek esetében valójában az sem pontosan tisztázott, melyek azok és meddig vehetők ingyenesen igénybe).

[2] Egyes bíróságok a kárenyhítési költség intézményével operálnak olyan indokolással is, hogy a károkozónak a költséget mindenképpen meg kell fizetnie, akár a magánszolgáltató számlájára, akár a társadalombiztosító megtérítési igényére. Felvetik, hogy a károsult joga eldönteni, melyik utat választja.

2. Jellemző álláspontok

[3] A bírói gyakorlatban az alábbi álláspontok jelennek meg:

„A bíróság nem osztotta az alperes álláspontját abban a tekintetben, hogy a felperesnek a társadalombiztosítás által finanszírozott rehabilitációs kezeléseket kellett volna igénybe vennie. Külön bizonyítást nem igénylő tény, hogy a társadalombiztosítás által finanszírozott kezelések munkaidőben, a társadalombiztosítás által fenntartott intézményekben vehetőek igénybe. A bíróság megítélése szerint a felperes nem sértette meg kárenyhítési kötelezettségét akkor, amikor nem a társadalombiztosítás által támogatott kezeléseken vesz részt, figyelemmel arra, hogy azokon saját munkaidejét megszakítva, munkájából történő kieséssel tudna részt venni. Emellett a társadalombiztosítás által igénybe vehető kezelések hatékonysága sem feltétlenül éri el a felperes által igénybe vett kezeléseket, figyelemmel arra, hogy az igénybe vehető kezelések száma is korlátozott. ... A bíróság a felperes kárenyhítési kötelezettségének megsértését megállapítani nem tudta. E körben a bíróság osztotta a felperes azon álláspontját, hogy a társadalombiztosítás keretében igénybe vehető vizsgálatokra több hónapos a várakozási idő, ez külön bizonyítást nem igényel, míg a vizsgálatok szükségesek voltak a kezelések folytatásához. Az is köztudomású tény, hogy a társadalombiztosítás által finanszírozott vizsgálatokat az állami alkalmazottak munkaidőben végzik. A károsulttól nem várható el, hogy a károkozó mentesülése érdekében az évi rendes fizetett szabadságát vegye igénybe a szükséges vizsgálatok elvégzése céljából. Erre figyelemmel a felperes kárenyhítési kötelezettségét nem szegte meg.” Pesti Központi Kerületi Bíróság 34.P. 93.828/2015/49-I.

„Rehabilitációs többletköltség megfizetésére kérte kötelezni a felperes az alperest. Előadta, hogy ezen költségek a rehabilitációs központban való ellátás ellenértéke volt. Hivatkozott arra, hogy kizárólag ebben az intézetben nyert a kórházból hazaengedést követően elhelyezést 1.000 forint/nap díj ellenében. Hivatkozott arra, hogy sem a sem az egyik, sem a másik rehabilitációs intézet nem fogadta volna megfelelő határidőben, így az állapotrosszabbodására is tekintettel, valamint az otthoni gondozással felmerült költségek figyelembe vétele mellett is kárenyhítő kötelezettségének tett eleget akkor, amikor a visegrádi intézetet igénybe vette. Hivatkozott arra, hogy a visegrádi intézet által nyújtott szolgáltatás semennyiben nem volt luxus kórházi szolgáltatásként figyelembe vehető. Az alperes ezzel szemben arra hivatkozott, hogy jogszabály alapján ezen rehabilitációs szolgáltatást a felperes ingyen is igénybe vehette volna, más intézetben is bizonyára elhelyezést nyerhetett volna. Az alperes azonban sem a perfelvételi tárgyaláson, sem az érdemi tárgyalási szakban – a bíróság kérdése ellenére – nem tudta megjelölni azon jogszabályhelyet, amelyre előadását alapította. A Pp. 199. § (1) bekezdés ba) pontja szerint az alperes anyagi jogi védekezésének alapjául szolgáló jogszabályhelyet meg kell jelölnie, ennek elmaradása esetén a Pp. 203. § (2) bekezdés a) pontja szerint a felperes tény és jogállításait olyannak kell tekinteni, amelyet az alperes nem vitat. Mindebből fakadóan a felperes az általa állított követelés mint a káreseménnyel kapcsolatban felmerült költségek megilleti és annak megfizetésére kötelezte az alperest a bíróság. A bíróság egyebekben utal arra, hogy a felperes által előadottak és a tanú által elmondottak, valamint a felmutatott okiratok alapján és a közismertnek tekinthető hazai egészségügyi gyakorlatot is figyelembe véve a felperes joggal tart igényt ezen összegre, mivel egyértelműen kárenyhítő magatartásával felmerült költségek. A bíróság megjegyzi továbbá azt is, hogy amennyiben az alperes beazonosítható módon képes lesz az általa általánosságban hivatkozott társadalombiztosítási jogszabályhely megnevezésére, úgy ezen jogszabályhely alapján a későbbiekben a regressz igényekre irányadó módon a fenti követelést az állami egészségbiztosítóval szemben érvényesítheti.” Pesti Központi Kerületi Bíróság 18.P.86.469/2018/13.sz.

„A rehabilitációs többletköltség vonatkozásában a másodfokú bíróság utal arra, hogy az alperes álláspontjától eltérően a hivatkozott eseti döntések, a kialakult gyakorlat szerint a felperes nem köteles a

társadalombiztosítás által finanszírozott rehabilitációs kezeléseket igénybe venni. Ennek – bármely okból történő elmaradása – önmagában nem tekinthető a kárenyhítési kötelezettség megsértésének. Az orvosi kezelések, diagnosztikai vizsgálatok költsége tekintetében a másodfokú bíróság kiemeli, hogy jelen esetben a felperes súlyos sérüléseinek jellege (többszörös fogtörés, arc- és homloksérülés) az ezekkel járó folyamatos fájdalom, az életvitel elnehezítettsége indokolta a magán orvosi vizsgálatok elvégzését. Ilyen körülmények között a felperestől nem volt elvárható, hogy a pontos diagnózis és az adekvát kezelés céljából elengedhetetlen diagnosztikai vizsgálatokra több hetet, hónapot várjon.” Fővárosi Törvényszék 56.Pf.638.438/2018/4.

3. A korábbi joggyakorlat az irodalomban

[4] Fuglinszky álláspontja a következő: „Jóval szigorúbb volt e tekintetben a rendszerváltás előtti szakirodalom és bírói gyakorlat. A magánorvosi költségek nem voltak érvényesíthetők. Ma már megmosolyogtató Eörsi egyik példája, amellyel azt fejtegeti, hogy a hivatásos teherautósófür azért készíttethette el magánfogtechnikussal a műfogsorát, mert az állami ellátás keretében arra jóval többet kellett volna várnia; miközben a munkakörénél fogva folyamatosan úton van, sok helyen jár, sok emberrel kerül kapcsolatba, s ezért nem várható el, hogy rendezetlen fogazattal mutakozzék. Lásd Eörsi, 1966, 93. Petrik, 2002, 238. egy olyan esetet ismertet, amelyben a bíróság elfogadta a magánorvosi ellátás igénybevételének költségeit szükséges kárenyhítési költségnek, mert az állami egészségügyi rendszer csak hibásan és nagyon hosszú várakozási idő után tudta biztosítani az orvosilag indokolt ellátást.”⁹⁷

4. Határ a csillagos ég ?

[5] Az egészségügyi ellátás költségeivel kapcsolatos gyakorlat másik régi dilemmája, mire is nyújt szolgáltatást a társadalombiztosítás és mire nem. Úgy tűnik, nincsenek korlátok, de valójában nagyon is vannak, így pl. az igazán korszerű térdprotézisek költségeinek megfizetése egyedi méltányossági eljárásban történik, sokszor azok töredékét vállalva.

„A kárért felelős személy az eredeti állapot helyreállításával, ha pedig az nem lehetséges, a kártérítéssel a károsultat olyan helyzetbe köteles hozni, mintha a kár nem következett volna be. Ha a károsult kára valamelyik végtagjának az elvesztéséből ered, a kárért felelős személy a kártérítési felelőssége körében köteles viselni azt a költséget, amivel a károsultat ért személyi hátrány a legteljesebb mértékben kiküszöbölhető, ezáltal az eredeti állapothoz legjobban hasonlító helyzet megteremthető. A károsult megalapozottan követelheti a kereskedelmi forgalomban elérhető művégtagok közül annak a beszerzését, amelyik az elvesztett végtagot a legteljesebb mértékben alkalmas pótolni.” BDT2012. 2729

[6] A kártérítési gyakorlat tehát minden orvosilag képviselhető eszköz, eljárás költségét szükségesnek és indokoltnak tartja, így előáll az a helyzet, hogy a bonyolult, több-szakértős bizottság által javasolt, sokszor ezután is csak részleges méltányossági kifizetéssel szemben igazságügyi orvos szakértői vélemény pár bekezdése alapján ez a sokmillió költséget minősül indokoltnak.

A Fővárosi Ítéltábla a következőképpen indokolta, hogy miért választhatja a károsult a számára leginkább megfelelő, legkomfortosabb művégtagot (6.Pf.21.664/2010/5.): „Az ember valamelyik végtagjának elvesztése esetén az eredeti állapot nem állítható helyre. [...] az ítéltábla osztotta az elsőfokú bíróságnak azt az álláspontját, hogy ilyen esetben a kárért felelős személy köteles a kártérítéssel a károsultat olyan helyzetbe hozni, ami a legteljesebb mértékben megközelíti a károsult kár elszívését megelőző, ép és egészséges állapotát. Valamelyik végtag elvesztése esetén ennek a célnak legjobban az a művégtag felel meg, amelynek alkalmazásával az elvesztett végtag a legteljesebb, legtökéletesebb mértékben pótolható, és amely a legnagyobb mértékben képes átvenni az eredeti egészséges végtag szerepét. A perben beszerzett orvosi szakvéleményekből kétséget kizáróan megállapítható az, hogy a felperes amputált bal

⁹⁷ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. HVG-ORAC, Budapest, 2015, 57.sz. lj. 746. o.

lábának a funkcióit minden más, a kereskedelmi forgalomban elérhető művégtagnál tökéletesebb, teljesebb és a felperes számára biztonságosabb módon a C-Leg típusú művégtag tudja pótolni. Ennek a művégtagnak a használata alkalmas arra, hogy a bal lábának elvesztése miatt a felperes által elszenvedett hátrányokat a legnagyobb mértékben kiküszöbölje és a felperest a balesetet megelőző állapothoz leginkább hasonló helyzetbe hozza.”⁹⁸

[7] Hogy mégis zavar van a gyakorlatban, mutatja az, hogy egyes bíróságok fenntartás, minden feltétel nélkül megítélik a sokmilliós összeget, mások csak akkor, ha a károsult a sokmilliós beszerzésről szóló számlát mutatja be az alperesnek, rendszerint a biztosítónak és közvetlen fizetésre kerül sor a gyártónak.

5. A „tb. átalány”

[8] A károsult, egyben biztosított (és munkaadója) tb. járulékot fizet azért, ami neki ennek fejében „ingyen” járna, de külön megveszi a magánszolgáltatótól, miközben ez a kiadás azért az átalánnyal a gfb.-ben megtérül a társadalombiztosításnak. A gfb. biztosítók jogszabályi felhatalmazás alapján, külföldi mintát is követve évtizedek óta egy összegben a társadalombiztosítóval szembeni teljesítik megtérítési kötelezettségüket. A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. sz. r. (Ebtv. Vhr.) 49/D. § (1) bek. szerint az Ebtv. 68-68/A. §-a alapján a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás hatálya alá tartozó megtérítésre kötelezett helyett a gépjármű üzemeltetőjének kötelező felelősségbiztosításáról szóló rendelkezések alapján a biztosító áll helyt azzal, hogy e kötelezettségének átalányösszegben is eleget tehet. Az évenkénti átalányösszeg mértékét, az elszámolás ügyviteli rendjét a NEAK a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítást nyújtó biztosítókkal és a Magyar Biztosítók Szövetségével megállapodásban rendezi.

[9] A tb., ez a nagy piaci befolyású szereplő még akkor is jutányosabban kerül egészségügyi szolgáltatások, eszközök, gyógyszerek birtokába, ha azok ellenértéke nem az átalányban jelenik meg, hanem eseti elszámolásban és akkor ebből mennyi volt az átalányban? Publikus-e egyáltalán?

6. Kérdések

[10] A fentiek alapján az alábbi kérdések merülnek fel:

- Ki viselje a többszörös fizetés következményeit?
- És ha nincs gfb., választhat a károsult?
- Tényleg nem igényel külön bizonyítást, hogy a társadalombiztosításban több hónapos a várakozási idő?
- A károsulttól valóban nem várható-e el, hogy a károkozó mentesülése érdekében az évi rendes fizetett szabadságát vegye igénybe a szükséges vizsgálatok elvégzése céljából?
- A magánszolgáltatás megfizettetése nemcsak indokolt kárenyhítési költség, hanem a károsult szabadidejének egyfajta ellentételezése is?
- A károkozó köteles-e a szolgáltatás ingyenességét bizonyító jogszabályt megnevezni?
- Van-e olyan jogszabály, amelynek alapján a károkozó a későbbiekben a regressz igényekre irányadó módon a fenti követelést az állami egészségbiztosítóval szemben érvényesítheti?
- Kell-e a tb-i átalányról tudnia a károsultnak és/vagy a bíróságnak? Publikus-e egyáltalán?

STUDIES AND ARTICLES PUBLISHED BETWEEN SEPTEMBER 2019 AND DECEMBER 2021

⁹⁸ Fuglinszky. uo. 747. o.

Zoltán BATA: Lawfulness of Exclusions in Obligatory Professional Liability Insurance Contracts (Vol. 3 No. 1)

Péter BÁRDOS: Rejected Claims for compensation for non material damage I. (Vol. 3 No. 2)

Peter BÁRDOS: Rejected Claims for compensation for non material damage II. (Vol. 3 No. 3-4)

Miklós BORONKAY: Claims for Damages arising from Breach of Lease Contracts in the Practice of Supreme Court of Hungary (Vol. 3 No. 1)

Monika CSÖNDES: Certain Questions of COVID-19 Epidemy and Exemption from Liability for Breach of Contract (Vol. 2 No. 3)

Dániel Roland FODOR: Regulation of Liability Insurance of Architects and Contractors in Hungary (Vol. 2 No. 1)

Dóra KISER: Effectiveness of Termination Right of the Contracting Party in the Practice of the Court of European Union and Legal Aspects thereof in Hungary (Vol. 2 No. 3)

Zsolt KOVÁCS: Limitation of Liability in Inland Shipping (Vol. 1 No. 1)

György LÁSZLÓ: Judicial Consideration of Opinions of Forensic Experts (Vol. 2 No. 2)

Petra LÁSZLÓ: Liability Insurance of Notaries and Lawyers (Vol. 2 No. 2)

Ruben MATOVICS: Elements of Accessory in the Liability Insurance (Vol. 2 No. 1)

István MOLNÁR: Constitutional Requirements Concerning Obligation for Noticing and Information of Motor Insurers as Formulated by the Constitutional Court Declaring that Noticing and Information Obligation Should Be Fulfilled in „Verifiable Way” (Vol. 1 No. 2)

Tibor PATAKY: Notion of Participation in the Traffic as Applied in the Motor Insurance Directives (Vol. 1 No. 1)

Patrik PÁZMÁNDI: Exemption from Contractual Damage Liability as reflected in COVID 19 Epidemy and in Economic Sanctions (Vol. 3 No. 3-4)

Judit SALAMONNÉ, Pilz: Question of „Shadow Claims” in Lawsuits arising from Liability of Lawyers (Vol. 3 No. 2)

Peter TAKÁTS: On the Reform of Hungarian Insurance Contract Law (Vol. 1 No. 2)

Balázs TÓKEY: Alternative Possibilities for Compensation of Damages caused within the Framework of Health Services – with Special Regard to the Regulation in New Zealand and France (Vol. 3 No. 3-4)

IMPRESSZUM

A Kártérítési és Biztosítási Jog az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület negyedévenként megjelenő elektronikus folyóirata.

ISSN 2676-9662 NMHH nyilvántartásba vételi okirat száma: CE/19799-4/2020

Szerkesztőség:

Dr. Bárdos Péter ügyvédi iroda
H-1024 Budapest, Margit körút 43-45. IV/9.
Tel.: (00-36)-1-212-8731
Fax: (00-36)-1-212-8733
szerkesztoseg@kbj.hu
<https://kbj.hu/>

Szerkesztőbizottság:

Dr. Bárdos Péter ügyvéd, az ELTE ÁJK tiszteletbeli tanára - főszerkesztő
Dr. Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd - főszerkesztő-helyettes
Dr. Boronkay Miklós ügyvéd, választottbíró
Dr. Csöndes Mónika PhD egyetemi adjunktus (BCE GTK) - szerkesztő
Dr. Molnár István ügyvéd - szerkesztő
Dr. Pataky Tibor PhD ügyvéd, biztosítási szakjogász
Dr. Takáts Péter CSc. c. egyetemi tanár
Dr. Tókey Balázs PhD egyetemi docens (ELTE ÁJK)

Tudományos tanácsadó: Prof. Dr. Fuglinszky Ádám LL.M. (Heidelberg) PhD (Hamburg),
egyetemi tanár, választottbíró

Olvasószerkesztő: Kiss László Tibor

Webszerkesztő: Csurgóné Somodi Ildikó

Felelős kiadó: Dr. Csurgó Ottó

Kiadó és a weboldal tulajdonosa:

AIDA Magyar Nemzeti Szekció Biztosítási Jogi Egyesület (AIDA Biztosítási Jogi Egyesület)

Székhelye: 1024 Budapest, Rómer Flóris u. 8.

Weboldal: <https://www.aidahungary.org>

E-mail cím: aidahungary@aidahungary.org